

หลวงประดิษฐมนันธรรม

ประเมินวิเคราะห์อย่างรอบด้าน ทั้งความ
ไว้วางใจ-สัมเสถและผิดพลาด ด้วยข้อมูล
ละเอียดบุคคลที่พูดถึง “นายปรีดี พนมยงค์”
อย่างไม่เคยเปิดเผยมาก่อน

โดย กองบรรณาธิการ มติชนรายสัปดาห์

หลวงประดิษฐมนูธรรม

โดย
กองบรรณาธิการมติมหาษฏร์

www.pridi-phoonsuk.org

ChangeFusion **OPENBASE**.in.th

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา นำมาไปใช้เพื่อการค้า และต้องไว้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

หลวงประดิษฐ์ มนุชธรรม
โดย กองบรรณาธิการมติมหาษฏร์

จัดพิมพ์โดย
บริษัทสำนักพิมพ์สัญญาลักษณ์ จำกัด
1129/41 (ห้อง 201) อาคารสหกรณ์เคหสถานกรุงเทพฯ
หลังสถานีรถไฟสามเสน ถนนเทอดดำริ ดุสิต กรุงเทพฯ
โทรศัพท์ 2410751 - 8 ต่อ 201

พิมพ์ครั้งที่ 1 มิถุนายน 2527

จัดจำหน่ายโดย
บริษัทเคล็ดไทยจำกัด
โทรศัพท์ 2332382

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์
947 ถนนอรุณอมรินทร์ ตรงข้ามตี๊กผู้ป่วยนอก
โรงพยาบาลศิริราช กรุงเทพฯ โทร 4111523
นายธีระ เจียรดิษฐ์อาภรณ์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา 2527

สารบัญ

ธรรมกถา ของ สมเด็จพระสังฆราชฯ เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2526 ณ วัดพนมยงค์	7
จากท่านจีน...ถึงท่านปรีดี	17
สัมภาษณ์พระพิมลธรรม	37
สัมภาษณ์ท่านปรีดี พนมยงค์	47
สัมภาษณ์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช	61
“สันติบาลใต้ดิน” หน่วยจู่โจมล่าสังหาร ขบวนการเสรีไทย	69
ธรรมกถา ของ สมเด็จพระสังฆราชฯ เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2527 ณ วัดเบญจมบพิตรฯ	119
ชีวประวัติย่อ นายปรีดี พนมยงค์	137

คำนำ

ในชีวิตของคน ๆ หนึ่งไม่ว่าเขาผู้นั้นจะเป็นใคร ขอทาน กระจายก หรือมหาเศรษฐีพันล้าน กระทั่งถึงมหาราชาก็สิ่งที่เขา พานพบหรือสิ่งที่หล่อหลอมเป็นชีวิตของเขา มันเป็นเรื่องละเอียด เฉพาะที่แม้หากจะมีใครอื่นเข้าไปมีประสบการณ์ร่วมก็เพียงบาง ส่วนเสี้ยว การได้ศึกษาสิ่งที่เป็นประสบการณ์เฉพาะจึงนับเป็นกำไร แก่ชีวิต เราเชื่อเช่นนั้น

แม้หากคน ๆ นั้นจะคือ “คนเสว” หากวัดกันในด้านนิยม ของคนในสังคม ชีวิตของบุคคลนั้นก็มีความมีสาระในตัวเองอย่าง น่าสนใจอยู่ดี ด้วยในระดับหนึ่งแล้วมันก็คือภาพที่สะท้อนบอกให้รู้ ว่าความเลวนั้นเป็นเช่นไร และในทางตรงข้ามหากคน ๆ นั้น คือ “คนดี” ในบรรทัดฐานของสังคม คุณค่าและสาระก็มีอยู่ไม่ผิดกัน ด้วย เรามีอาจปฏิเสธว่าคุณค่าเหล่านั้นเสมือนเป็นแบบเรียนที่เป็น ประโยชน์แก่ชีวิตอื่นในการจะเรียนรู้ชีวิต

แต่สำหรับบุคคลที่ได้ชื่อว่าเป็น “รัฐบุรุษ” เฉกเช่น หลวง ประดิษฐ์มุนีธรรม หรือ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ผู้เป็นแกนหลักสำคัญ ของการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475 นั้น หลักคิด แนวคิด และการทำงานของเขาส่งผลสะท้อนต่อสังคมคือสิ่งที่ น่าสนใจเหนือสิ่งอื่นใด คนที่หาญกล้าเปลี่ยนแปลงการปกครองที่ อำนาจเบ็ดเสร็จสมบูรณ์อยู่ในมือของพระมหากษัตริย์มาสู่ระบอบ

ประชาธิปไตยซึ่งเทิดทูนความมีสิทธิมีส่วนในการใช้อำนาจของประชาชน จะมีสิ่งอื่นใดอีกหรือที่น่าสนใจสำหรับบุคคลประเภทนี้มากยิ่งขึ้นไปกว่าความคิดและการกระทำที่มุ่งเพื่อการเปลี่ยนแปลงของเขา

ถึงอย่างไรก็ตามแม้ว่าตราบกระทั้งทุกวันนี้ การเปลี่ยนแปลงครั้งนั้นยังไม่บรรลุผลสมบูรณ์ แต่ไม่ผิดหรือหากเราจะบอกว่ามันได้จุดเชื้อให้กับมวลนักต่อสู้อีกมากมายที่ก้าวตามรอยเพื่อสืบสานการเปลี่ยนแปลงนั้น

สำหรับหนังสือเล่มนี้ คือความพยายามในอันที่จะประมวลข้อมูลเกี่ยวกับความคิดและการทำงานของหลวงประดิษฐมนูธรรมจากหลาย ๆ แหล่ง รวมทั้งจากบุคคลบางคนที่ได้เคยมีความสัมพันธ์กับหลวงประดิษฐมนูธรรมแต่ครั้งอดีต เรื่องราวจากบุคคลเหล่านี้ แน่่อนว่ามันไม่สามารถบอกเล่าเรื่องราวอันยิ่งใหญ่ของรัฐบาลุรุษท่านนี้ได้ทั้งหมด แต่เราคิดว่า หากมีการเขียนประวัติศาสตร์ของรัฐบาลุรุษท่านนี้อย่างสมบูรณ์ในอนาคต บางส่วนของหนังสือเล่มนี้จะเป็นส่วนหนึ่งในการเขียนประวัติศาสตร์นั้น

ด้วยรัก

สำนักพิมพ์สัญญาลักษณ์

และ กองบรรณาธิการมหามหาราชภู่

25 มิถุนายน 2527

ราชวสติกถา

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ

(วาสนมหาเถระ)

สมเด็จพระสังฆราช

สกลมหาสังฆปริณายก

ประทาน

งานครบ 100 วัน รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์

วันอาทิตย์ที่ 7 สิงหาคม 2526

วัดพนมยงค์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

ปญฺญา พุทฺธิสมฺปนฺโน วิชาน วิธิโก วิโท

กาลญ จ สมยญญ จ ส ราชวสตี วเส ตี

บัดนี้จะแสดงพระธรรมเทศนา เป็นธรรมมีกถาถลอง
ศรัทธาท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์ ผู้เป็นประธานพร้อมด้วยบุตร
ธิดา ญาติมิตร บรรดาภรรยาเพื่อกุศลตามศาสนประเพณี เพื่อ
ประมวลกุศลราศีเป็นทักษิณานุประทาน อุทิศกัลปนาผลเฉพาะ

ท่านรัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์ ผู้ถึงอสัญกรรม ล่วงมาได้ครบ 100 วัน ซึ่งเป็นโอกาสที่ปียชนทั้งหลาย จะได้แสดงน้ำใจกตัญญูกตเวทิตูบูชาพระคุณ ด้วยพร้อมเพรียงบำเพ็ญกุศลตามศาสนประเพณีเพื่อให้เกิดกุศลกุศลสวัสดิ์ในสัมปรายภพตามควรแก่คติวิสัย

การที่ปียชนทั้งหลาย มีภรรยาบุตรธิดา เป็นต้น แสดงความอาลัยรักในท่านผู้เป็นบุพพการีที่ล่วงลับดับขันธุ์ไปตามธรรมดาของชีวิตเช่นนี้ เป็นการแสดงถึงน้ำใจในท่าน ด้วยน้ำใจจงรักภักดีและด้วยน้ำใจอันงาม ตามหลักกตัญญูกตเวทิตะ ย่อมเป็นที่ควรสรรเสริญทุกกาลสมัย เพราะท่านบุพพการีที่เคารพรักนั้น ท่านได้จากไปแต่เพียงชีวิตร่างกาย ส่วนคุณูปการที่เคยอนุเคราะห์สังเคราะห์มีประการต่าง ๆ มาแล้ว หาได้แตกดับสูญสลายไปด้วยไม่ ย่อมยังคงปรากฏเด่นประจักษ์กับน้ำใจของอนุชนอยู่มิรู้วายดังที่ท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์ พร้อมด้วยบุตรธิดาญาติมิตรกำลังบำเพ็ญอยู่ ณ บัดนี้ ก็อาศัยบุญบารมีธรรม ที่ท่านรัฐบุรุษอาวุโสได้ปฏิบัติบำเพ็ญมาแล้วในอดีตกาล เตือนความสำนึกให้หาทางตอบสนองอุปการคุณของท่านมิรู้วาย บุคคลผู้ระลึกถึงอุปการคุณที่ท่านได้อนุเคราะห์สังเคราะห์แก่ตนมาตามลำดับกาลแล้วแสวงหาทางตอบสนองคุณูปการนั้นด้วยน้ำใจอันงามเช่นนี้ ทางพระพุทธศาสนาจึงยกย่องว่าเป็นลักษณะของคนดี เพราะทำความดีตอบสนองความดีของท่าน ประกาศน้ำใจงามของตนบูชาคุณูปการของท่านให้รุ่งเรืองตลอดกาล

ท่านรัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์ เป็นบุคคลมหัจฉรย์ยากที่จะมีผู้เทียมถึงเพราะท่านมีชาติกำเนิดเพียงเป็นลูกชานา

ของเมืองกรุงเก่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเมื่อพิจารณาตามชาติ
ภูมิแล้วไม่มีเส้นทางที่จะดำเนินชีวิตให้รุ่งโรจน์ ถึงตำแหน่งรัฐบุรุษ
อาวุโส ซึ่งเป็นคนแรกผู้เดียวที่ได้รับ พระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ
แต่งตั้งในประเทศไทย แต่ที่เจริญชีวิตรุ่งเรือง สูงเด่น เกินกว่า
ความคาดคิดของญาติมิตรมาได้ถึงเพียงนี้ ทางพระพุทธศาสนา
นิยมว่า เพราะคุณความดีในปางก่อนส่งเสริมเป็นกำลัง นำให้
ดำเนินชีวิตในปัจจุบันถูกทางของความรุ่งเรือง เริ่มแต่เป็นนักเรียน
ศึกษาวิชาสามัญมาตามลำดับตราบเท่าได้ศึกษาที่โรงเรียน
กฎหมายกระทรวงยุติธรรม และศึกษาภาษาฝรั่งเศสมีความเฉลียว
ฉลาดปราดเปรื่อง ด้วยสติปัญญาสามารถมาก จึงสอบไล่วิชา
กฎหมายชั้นเนติบัณฑิตได้ เมื่ออายุยังไม่ทันครบ 20 ปี จากนั้น
ได้สมัครทำงานในหน้าที่เสมียนในสำนักงานทนายความและกรม
ราชทัณฑ์ ตราบเท่าถึงได้รับการคัดเลือกจากกระทรวงยุติธรรม
ให้ทุนไปศึกษาวิชากฎหมาย ณ ประเทศฝรั่งเศส ได้เล่าเรียนจน
ได้รับปริญญารัฐเป็นดุษฎีบัณฑิตทางกฎหมาย และสอบไล่
ได้ประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นสูงในทางเศรษฐกิจ

อาศัยท่านรัฐบุรุษอาวุโส ผู้มีสมองปราดเปรื่องในด้านกฎ
หมาย มุ่งมั่นแต่จะให้ประเทศชาติมีความเจริญเทียบทันนานาอารย
ประเทศ ได้ชักชวนบุคคลกลุ่มหนึ่งเข้าทำการเปลี่ยนแปลงการ
ปกครองประเทศ สู่ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็น
ประมุขได้ร่วมดำเนินการตามระบอบประชาธิปไตย จัดการปก
ครองปรับปรุงแก้ไข เพื่อความเป็นประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์
เพราะปราดเปรื่องในความคิด ที่ผู้ร่วมคณะตามไม่ทัน จึงมีความ
เห็นขัดแย้งกันเป็นธรรมดา มักถูกกระทบกระเทือนในกลุ่มนักการ

เมือง ชวนให้เป็นที่อดทนระอาใจอยู่เสมอ แต่เพราะมีใจมั่นคง
จงรักภักดี ต่อประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อย่างแน่น
แฟ้น จึงชวนให้เกิดกำลังใจ ความอดทน เพื่อส่วนรวมอยู่ได้

ท่านรัฐบุรุษอาวุโส ได้มอบกายถวายชีวิต โดยใช้สติปัญญา
สามารถ ดำเนินรัฐาภิบาลนโยบาย ด้วยนโยบายอันเฉียบแหลม
จัดระบบการปกครองให้ทันเหตุการณ์ทุกตำแหน่งหน้าที่ ดังจะ
เห็นความสำคัญปลายประการ เช่นการร่าง พ.ร.บ. เทศบาลเปิด
โอกาสให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น การป้องกัน
และปราบปรามโจรผู้ร้าย การสร้างทัศนคติคม เพื่อให้ผู้พันโท
แล้วมีที่ดินของตนเอง และเสนอรัฐบาลให้จัดตั้งมหาวิทยาลัยวิชา
ธรรมศาสตร์การเมือง สมัยเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการ
ต่างประเทศ ก็ได้ปฏิบัติหน้าที่สำคัญ คือได้บอกเลิกสนธิสัญญา
ไม่เสมอภาคกับประเทศต่าง ๆ อาศัยหลัก คุณลักษณะแห่งอำนาจ
ให้ประเทศเหล่านั้นยอมทำ สนธิสัญญาฉบับใหม่ซึ่งประเทศไทย
ได้รับเอกราชอธิปไตยอย่างสมบูรณ์ตลอดมาถึงปัจจุบัน

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็ได้ร่วมกับคนไทยผู้รักชาติ
ทั้งภายในและนอกประเทศ จัดตั้งขบวนการเสรีไทยขึ้น เพื่อร่วม
มือกับฝ่ายสัมพันธมิตรต่อต้านและกวาดล้างกองทัพญี่ปุ่นในประ-
เทศไทย จนกระทั่งได้รับการรับรอง และยกย่องจากฝ่ายสัมพัน-
ธมิตรมีผลให้ประกาศสงครามต่อบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกา
เป็นโมฆะ ไม่ผูกพันประชาชนชาวไทย นับได้ว่าเป็นกำลังยิ่งใหญ่
นำประเทศให้รอดจากการเป็นผู้แพ้ ให้กลับเป็นฝ่ายชนะอย่างน่า
อัศจรรย์ที่สุด

อนึ่ง เมื่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อานันทมหิดล เสด็จนิวัติ

สู่พระนคร ทรงพระราชดำริเห็นว่า นายปรีดี พนมยงค์ ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ด้วยความจงรักภักดี ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ ทั้งได้แสดงให้เห็นที่ประจักษ์ในความปรีชาสามารถ บำเพ็ญคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติเป็นเอกประการ จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ยกย่องไว้ในฐานะรัฐบุรุษอาวุโส มีหน้าที่รับปรึกษาราชการแผ่นดิน เพื่อความวัฒนาถาวรของชาติสืบไป นับเป็นเกียรติอันยิ่งใหญ่ที่ไม่มีใครเทียมถึงอีกประการหนึ่ง

ตามนัยบางประการที่นำชีวประวัติมาแสดงพอเป็นอุทาหรณ์นี้ เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของปรีชาสามารถปราดเปรื่อง ไม่เลือกว่า จะจับงานประเภทใด ล้วนแต่ยังงานประเภทนั้นให้สมบูรณ์พูนผล เจริญทันเหตุการณ์ด้วยความเหมาะสมทุกตำแหน่ง ทั้งนี้ก็เพราะอาศัยปรีชาสามารถที่ได้อบรมศึกษาเป็นส่วนสำคัญ แม้จะมีชาติตระกูลต่ำต้อยเพียงไร ก็ย่อมตั้งตนได้เพราะความสามารถฉลาดเฉลียว สมที่จะเป็นข้าราชการสนองพระเดชพระคุณ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ได้เป็นอย่างดี สมดังบาลีพระพุทธรภาษิตที่เชิญมาเป็นหัวข้อเทศนาว่า ปญญา พุทธิสมฺปนฺโน วิชานวิธิ โกวิท กาลญฺญ สมยญฺญ จ ส ราชวสตี วเส มีเนื้อความว่าผู้มีปัญญา ถึงพร้อมด้วยความรู้ ฉลาดในวิธีจัดการงาน รู้กาลรู้สมัย เขาพึงอยู่ในราชการได้ ดังนี้

อันคุณธรรมคือปัญญานี้ ถึงจะมีติดอัครยาศัยมาแต่ชาติกำเนิดบ้าง ก็ยังไม่เพียงพอสำหรับใช้ในการดำเนินชีวิต ย่อมต้องการศึกษาในปัจจุบันประกอบ อบรมเพิ่มเติมจากครูบาอาจารย์ อีกตามสามารถ ด้วยวิธีศึกษาจดจำความรู้ของครูอาจารย์มาเป็น

ความรู้ของตน ถ้าไม่พยายามอบรมประกอบการศึกษาให้ทิวอยู่
เสมอแล้ว ย่อมถึงความเสื่อมสูญเป็นผู้ด้อยถอยปัญญา ท่านสรร
เสริญคุณแห่งปัญญา ไว้หลายกระบวนความ เช่น “แสงสว่าง
เสมอด้วยปัญญาไม่มี, ปัญญาเป็นดังแสงสว่าง, ปัญญาเป็นรัตนะ
ของนรชน, ความได้ปัญญาให้เกิดสุข” ดังนี้

การที่จะอบรมปัญญาให้เกิดมี ต้องอาศัยประพัตติตนอยู่ใน
หลักเกณฑ์การศึกษาลักษณะหนึ่งว่า ต้องยึดองค์คุณคือ สุ.
จิ. ปุ. ลิ. หรือ พัง คิต ฅาม จต อีกลักษณะหนึ่งว่า ต้องอาศัยการ
หมั่นลำดับรับฟังจากการสอนของครูอาจารย์ หรือการอ่านตำรา
เรียกว่า สุตมัยหนึ่งหมั่นตรีกตรองใคร่ครวญเหตุการณ์ความรู้ที่
ได้ลำดับมา เรียกว่า จินตามัยหนึ่งและหมั่นฝึกฝนอบรม พากเพียร
พยายามฝึกฝนอบรม จนสมเหตุสมผล เรียกว่า ภาวนามัยหนึ่ง
ทั้ง 2 ลักษณะนี้ก็เป็นแนวนำความฉลาดอย่างเดียวกัน คือต้อง
อาศัยการลำดับรับฟังจากครูอาจารย์ หรือตำราต่าง ๆ เป็นการ
จดจำความรู้ของอาจารย์มาเป็นความรู้ของตนเป็นเบื้องต้นก่อน
เพราะความต้องการของครูอาจารย์ที่ได้สั่งสอนศิษยานุศิษย์
ก็คือปรีชาสามารถของท่าน เมื่อท่านสั่งสอน ก็คือถ่ายทอดความรู้ให้
แก่ศิษย์ เมื่อศิษย์จดจำคำสอนของครูไว้ได้ละเอียดถี่ถ้วนเพียงไร
ก็ชื่อนำความรู้ของครูมาเพิ่มเติมความรู้ของศิษย์ให้สูงเด่น
เฉลียวฉลาดกว้างขวางยิ่งขึ้น จึงเรียกได้ว่า จะเกิดมีความรู้เฉลียว
ฉลาดเป็นปัญญาสามารถในการดำรงชีวิตสืบไป เบื้องต้นต้อง
อาศัยการลำดับรับฟังเสียงภายในครอบครัวยุคมีจากมารดาบิดา
เป็นต้นก่อนเพราะท่านกล่าวว่า มารดาบิดาเป็นครูคนแรกของลูก
อยู่แล้ว

เมื่อมีการศึกษาศิลปวิทยาการ ด้วยการลำดับรับฟังคำสอน
ของครูอาจารย์ ตลอดจนการอ่านจากตำรา ซึ่งก็คือคำสอนของ
ครูอาจารย์ ที่ผลิตออกมาเป็นตัวอักษรแล้ว ต้องอาศัยความ
ใคร่ครวญตรึกตรองตามหลักเหตุผล ดีเลว ควรไม่ควร เป็นประ
โยชน์หรือไร้ประโยชน์อย่างไรอีกชั้น 1 มิใช่เชื่อตามไปโดยง่าย
เป็นการน้อมใจเชื่อหลงไหลใฝ่ฝันไปตาม เป็นโลกาธิปไตย เมื่อ
ใคร่ครวญพินิจพิจารณา เหมาะสมผล ส่วนชั่วควรละเว้นก็ละเว้น
ไม่ประพฤตีส่วนชั่วใหม่ขึ้นเพิ่มเติม อบรมฝึกฝนส่วนที่เป็นคุณงาม
ความดี มีคุณประโยชน์แท้จริง ทั้งแก่ตนและผู้อื่น จึงยึดถือดำเนิน
ตาม ทำนองฟังด้วยดียอมได้ปัญญาเข้าลักษณะจินตมัยปัญญา
ถ้าไม่สะดวกใจ ด้วยยังตั้งใจสงสัยเคลือบแคลงบางข้อบางตอนก็
อย่าอ้อมภูมิหรือทำนองคมในฝัก เกรงเสียศักดิ์ศรีภูมิฐาน จะเป็น
การทอนความเฉลียวฉลาดที่ได้มาจากการลำดับและการใคร่ครวญ
ให้ลดน้อยถอยกำลังลง ทำให้หมดความเข้มแข็งสามารถเพราะ
ไม่รอบรู้ในกิจการนั้น ๆ อย่างถ่องแท้ อย่างนี้ต้องอาศัยการอบรม
ฝึกฝนบากบั่นหมั่นเพียร ด้วยการไต่ถาม สอบสวน จากครู
อาจารย์หรือผู้รู้ทั้งหลาย จนสิ้นสงสัยหมดความลังเลมึแต่ความ
โปร่งใจปลื้มใจโดยส่วนเดียว เพราะมีการตั้งใจสงสัยในบางเรื่อง
บางราวทำให้ต้องไต่ถามเพื่อความเข้าใจถูกต้องสืบไปเช่นนี้ เมื่อ
เกิดความหลงลืม หรือเข้าใจผิดพลาด ก็ยากที่จะมีหลักฐานยืนยัน
แก้ไขได้ จึงจำเป็นต้องจดจำจารึกจากบันทึกเหตุการณ์นั้น ๆ ไว้
เพื่อเป็นหลักฐาน ยิ่งจดจำติดสมองได้นับเป็นการจารึกอย่างพิเศษ
เพราะติดตัวอยู่เสมอ ไม่เหมือนจดลงสมุดหรือภาชนะอย่างอื่น
ยอมนำไปไหนได้ยาก เมื่อมีการจดจำจารึกไว้ดังนี้แล้ว เป็นอัน

ได้ปฏิบัติตนครบองค์คุณของผู้ฉลาดเฉลียว ที่ท่านกล่าวเตือนใจว่า
ใครที่ขาดการ พัง คิด ถาม จด เสียแล้ว เขาจะเป็นคนฉลาดไม่ได้
เลย ด้วยประการฉะนี้

ท่านรัฐบุรุษอาวุโส ได้ดำเนินชีวิตตามหลักของนักปราชญ์
ที่มีการศึกษาเล่าเรียนวิชาการมาแต่เยาว์วัย และเร่งศึกษาวิชาการ
ให้เจริญกว้างขวางตามลำดับอายุ เป็นการเพิ่มเติมความเฉลียว
ฉลาดจนสามารถ หยั่งทราบเหตุแห่งความเสื่อมเสีย เหตุแห่งความ
เจริญวัฒนา และทราบเหตุเพื่อละความเสื่อม อบรมแต่ความเจริญ
ได้จึงสามารถยกตนขึ้นจากฐานะลูกชานา ขึ้นสู่ฐานะรัฐบุรุษ
อาวุโสเฟื่องฟูด้วยเกียรติคุณทั่วประเทศ ตลอดถึงต่างประเทศ
แม้ชีวิตจะแตกดับถึงอสัญกรรมไปแล้วก็ตาม ส่วนคุณงามความดี
ที่ประดับประเทศชาติยังคงเป็นอนุสาวรีย์ปรากฏรับความสดุดี
จากกัลยาณชนอยู่ตลอดกาลปาวสาน

ขออำนาจกุศลทักษิณานุประทานที่ปิยชนทั้งหลาย มีท่านผู้
หญิงพูนศุข พนมยงค์ เป็นประธาน ได้พร้อมใจบำเพ็ญเนื่องในดิถี
สप्तมาวาร 100 วัน แห่งการถึงอสัญกรรมครั้งนี้ จงประมวลเป็นมหา
กุศลบันดาลถึงท่านรัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์ ให้มีแต่ความ
เกษมสำราญกายใจตามควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพ สมเจตนา
ปรารถนาอุทิศของปิยชนทั้งหลายทุกประการ อย่ามีความเสื่อม
แต่สถานใดสถานหนึ่งเลย แสดงพระธรรมเทศนาพอสมควรแก่
เวลา ยุติลงด้วยประการฉะนี้ ขอเจริญพร

7 สิงหาคม 2527

จากท่านชิน... ถึงท่านปรีดี

หม่อมเจ้าศุภสวัสดิ์วงศ์สนิท สวัสดิวัตน์ “ท่านชิน” เป็นพระเชษฐาของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7 พระมารดาของท่านคือ หม่อมราชวงศ์หญิง เสี่ยมสนิทวงศ์ ซึ่งเป็นน้องของเจ้าพระยาวงษาานุประพันธ์ซึ่งเป็นพระอัยกาของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถในรัชกาลปัจจุบัน

ท่านชิน เคยมีตำแหน่งสำคัญเป็นถึงเลขานุการส่วนพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 7 และเป็นเสรีไทยสายอังกฤษ ได้รับยศจากกองทัพอังกฤษให้เป็นพันโท ใช้ชื่อว่า อรุณ เข้ามาติดต่อกับ “รูธ” คือนายปรีดี พนมยงค์ ครั้งสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2487

หลังจากเกิดกรณีสวรรคตของรัชกาลที่ 8 แล้ว นายปรีดี พนมยงค์ได้ลาออกจากรัฐมนตรี ท่านชิน ในฐานะที่ใกล้ชิดติดกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบันและสมเด็จพระราชชนนีก็ได้เข้าเฝ้าพระองค์ท่านทั้งสอง ณ ประเทศสวิตเซอร์

แลนด์ เมื่อ พ.ศ. 2490 จากนั้น ท่านชินก็ได้เขียนจดหมายฉบับหนึ่งส่งมายังประเทศไทยถึงนายปรีดี พนมยงค์ เล่าความถึงการเข้าเฝ้าและรับสั่งของทั้งสองพระองค์ท่านเกี่ยวกับกรณีสวรรคต

กองบรรณาธิการ “มติมหาสาร” เห็นว่าจดหมายฉบับนี้มีเนื้อหาสาระที่ควรแก่การสนใจเป็นอย่างยิ่งเพราะมีข้อความกล่าวถึงพระราชกระแสนับสั่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันและของสมเด็จพระราชชนนีเกี่ยวกับกรณีสวรรคตกับนายปรีดี พนมยงค์ จึงได้นำจดหมายอันเป็นหลักฐานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวมาลงตีพิมพ์ไว้ ณ ที่นี้

*Bridge House
Virginia Water
Surrey*

วันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2490

เรียน คุณหลวง'ทราบ

เมื่อเดือนที่แล้วมานี้เราได้พากันไปเฝ้าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระราชชนนี ก่อนที่จะไปผมได้เขียนหนังสือไปทูล สมเด็จพระราชชนนีว่าจะจะไปเที่ยวสวิสเซอร์แลนด์และจะไป เฝ้าท่าน ท่านส่งโทรเลขมาเชิญให้เราไปอยู่ด้วยกับท่าน เป็นอัน ผิดจากที่เราได้ expect ไว้ดังที่ได้คุยกับคุณหลวงไว้

ผมอยากจะเล่าข้อสังเกตต่าง ๆ มาให้คุณหลวงฟัง เพราะสิ่ง เหล่านี้จะเป็นเครื่องทำให้คุณหลวงโล่งหัวอกเหมือนเช่นผมเหมือนกัน

1. ตามที่ผมไปเห็นในหลวงและสมเด็จพระราชชนนีมาแล้ว ในคราวนี้ ผมกลับบอกได้อย่างแน่นอนว่าท่านมิได้เชื่อว่าคุณหลวง เป็นผู้ฆ่าในหลวงดังที่เขาถือกันเลย พุดตามจริงแล้วบรรดาสิ่งต่าง ๆ ที่ผมเคยคุยกับสมเด็จพระราชชนนีไว้ที่กรุงเทพฯ ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง กับพวก Royalists ว่าวิธีการปฏิบัติของเขามีได้แสดงเลยว่า เขาเป็น Royalist ที่จริงกล่าวคือ ถ้าเขาเป็น Royalists ที่จริงแล้วเขาย่อมจะต้องไม่เอาพระนามในหลวงไปใช้เป็น ประโยชน์ของเขาในทางการเมืองดังที่ปรากฏมาแล้วอันล้วนแต่เป็นการ เสื่อมเสียต่อในหลวงทั้งสิ้น ดังที่ผมได้เคยเล่าให้คุณหลวงฟังแล้วว่า ท่านเห็นด้วยกับผมในข้อนี้ ณ บัดนี้ท่านก็ยังคงรู้สึกเช่นเดิม กล่าว

คือท่านยังคงเชื่ออยู่เดี๋ยวนี้ว่าทุก ๆ คนที่แอบเข้ามากราบทูลเรื่องราวต่าง ๆ นั้น ก็จะไปใช้ประโยชน์ส่วนตัวทั้งสิ้น ท่านมิได้เชื่อเขาดังที่เขากราบทูลดอก ตามจริงแล้วเหตุการณ์ตามที่ปรากฏมาในตอนหลังนี้ย่อมเป็นเรื่องพิสูจน์ในตัวเองว่า พวกที่เคยแอบกราบทูลอะไรต่าง ๆ นี้ “ติแต่พูด” ไม่เคยเห็นทำอะไรจริงเลย คานนทีจะเล่าให้คุณหลวงฟังด้วยปากได้ว่าแกได้ยื่นคำรับสั่งของในหลวงในข้อนี้อย่างไร ท่านรับสั่งอย่างแน่นอนว่า “ท่านไม่เชื่อคำพูดของคนแต่ถ้าท่านจะเชื่ออะไรแล้วท่านเชื่อด้วยการกระทำที่ท่านได้เห็น” คำรับสั่งของท่านอันนี้แหละมันทำให้พวกเราเป็นต่อเพราะเมื่อได้พิจารณา action เข้าแล้วท่านย่อมเห็นได้ชัดว่าคุณหลวงนั้นได้เคยปฏิบัติมาอย่างไรและเพราะเหตุว่าในคราวที่คุณหลวง ได้เฝ้าท่านครั้งสุดท้ายนี้โดยมิได้แก้ตัวอย่างไรในการที่ถูกกล่าวหาตัวเองเลย เป็นเรื่องพิสูจน์อย่างสูงว่าคุณหลวงมิได้กระทำการเช่นนั้น ผมขอชี้ action ของในหลวงและสมเด็จพระราชชนนี ประกอบคำที่ผมพูดมาแล้วว่าเป็นเรื่องพิสูจน์ได้ดีเพียงไร

ก. การที่ท่านให้คุณหลวงไปเฝ้านั้นถ้าท่านเชื่อว่าคุณหลวงได้กระทำการฆ่าในหลวงในพระบรมโกศจริงแล้วผมแน่ใจว่าสมเด็จพระราชชนนีคงไม่เสด็จออกให้เฝ้าด้วยเป็นแน่ ท่านมี excuse ได้ง่ายที่สุดที่จะบอกคำเดียวว่าไม่ทรงสบายเสียเป็นต้นแม่ที่รักลูกที่สุดนั้นถ้าแม้ว่าทราบว่ามีคน ๆ นี้ได้ฆ่าลูกตายแล้วถึงแม้จะมีเหตุการณ์บังคับอย่างไรก็ตาม คงจะต้องพยายามหลีกเลี่ยงที่จะไม่พบคนผู้นั้นให้จงได้ เพราะจะดูหน้าเขาอย่างไรได้ และในเรื่องของสมเด็จพระราชชนนีแล้วยังมี excuse ยิ่งขึ้น เพราะ

คุณหลวงไปก็คงไปในทางราชการเพื่อเฝ้าในหลวง ย่อมไม่จำเป็นจะต้องรวมท่านเข้าไว้ด้วย ถึงแม้ท่านจะไม่ออกมาพบโดยเหตุที่ท่านไม่อยากจะพบ เพราะเชื่อว่าคุณหลวงฆ่าลูกท่านตาย ท่านก็มี excuse เป็นอย่างดีที่จะกระทำเช่นนั้น ใครเลยจะทำเรื่องว่าท่านได้ เพราะคุณหลวงไปก็ไปเฝ้าในหลวงต่างหากไม่ใช่เฝ้าท่าน แต่การหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ ท่านกลับทรงยินดีที่จะพบคุณหลวง และได้มารับสั่งภายหลังเมื่อเราไปเฝ้าว่าเป็นที่หน้าเสี้ยตายที่คุณหลวงไม่พูดกิจการบ้านเมืองกับท่าน พูดแต่เรื่องทรงสบายดีหรือ และอะไรเช่นนั้น ท่านรับสั่งว่าท่านอยากทราบเรื่องราวของเมืองไทยเป็นที่สุด และอยากเป็นที่สุดที่จะทำการช่วยเหลือ เมืองไทยในยามที่แสนยุ่งกันเช่นนี้ แต่ก็ทรงช่วยไม่ได้ถนัดเพราะไม่ทรงทราบเหตุการณ์ ท่านรับสั่งว่า ทางผู้สำเร็จราชการก็มีได้แล้ว เรื่องรายงานสิ่งใดมาถวายให้ทรงเข้าพระทัยในเรื่องต่าง ๆ คนทุกคนไปมัวกลัวอยู่เสียว่าถ้าเล่าอะไรมาถวายแล้วรัฐบาลก็จะจับเอาเข้าคุก ท่านขอให้กรมราชเลขาณุกการส่งหนังสือพิมพ์ไทยมาถวาย เขาก็หยุดส่งเสียแล้ว เพราะบอกว่า แพงค่าส่งเกินไปไม่มีเงินพอในงบประมาณ เมื่อท่านรับสั่งขอให้ทำ cutting ส่งมาถวาย ราชเลขาณุกการในพระองค์ก็บอกว่า ไม่กล้าทำเพราะถ้าทำเข้าแล้วส่งเรื่องราวดีไม่ใช่ว่าไรรัฐบาลก็จะลงโทษเขา จะส่งได้ก็ต้องขอให้รัฐบาลตรวจสอบก่อน แต่ก็ดูเป็นการยุ่งเลยตกลงใจไม่ส่งมาถวายเลย เรื่องอย่างนี้มันทำให้ท่านกัลุ่มมาก ผมจะได้ขอให้ suggestion ในสิ่งเหล่านี้ต่อไปหลัง ดังแสดงสั้น ๆ ดังนี้ในหลวงท่านเห็นว่าคนที่คอยเพ็ชทุลอะไรมาที่แล้วนั้นมันไม่มีอะไรจริงจังกอดกดีแต่พูดทั้งนั้น ครั้นถึงคราวจะทำอะไรให้ท่านแล้ว อย่าว่าแต่จะ

Idi Barony

ถวายชีวิตเลย แม้แต่ของเล็กน้อยดังที่เล่ามาแล้วก็ไม่มีใครกล้า take rich เพราะฉะนั้นท่านออกจะเอือม เมื่อเอือมดังนี้จึงทรงมองเห็นความจริงขึ้น โดยสิ่งเหล่านี้ผมเชื่อแน่ว่าท่านมิได้เข้ากับคณะใดคณะหนึ่ง หรือทรงรู้สึกว่าคุณหลวงเป็นศัตรูของท่าน ดังที่นึกเลย

ข. ตัวผมเองนั้น ก็มีเงาอยู่ในความสงสัย ถ้าท่านทรงเชื่อตามคำเล่าลือแล้ว ท่านจะทรงประพฤติพระองค์สนิทสนมกับผม ดังที่ได้เฝ้าในคราวนี้ ดังที่เห็นมาแล้วไม่ได้เป็นอันขาด ท่านดีกับพวกเราทุกคนเป็นอย่างยิ่งทั้ง ๆ ที่ รู้ว่าท่านนรกก็เป็นรัฐมนตรีผู้หนึ่ง ซึ่งถ้าท่านจะทรงรู้สึก against รัฐบาลนี้แล้ว ท่านไม่จำเป็นที่จะทรงประพฤติอย่างสนิทสนมดังนี้เลย ถ้าอยากจะไปเฝ้าก็เลี้ยงหนหนึ่งหรือ 3 หน ก็งามแล้วไม่จำเป็นต้องทรงกุสูกุจกับเราโดยสนิทสนมดังนี้ การกระทำของพระองค์ท่านทั้ง 2 ดังที่ผมได้สังเกต โดยใกล้ชิดอย่างเลียดนี้ ผมเชื่อแน่ว่าท่านมิได้ทรงนึกเห็นไปดังที่คนทูลเลย แต่ยังทรงเป็นกลางอยู่แน่นอน

ค. ผมได้พบจะพูดจากับตาครูฝรั่ง ที่โปรดมาก และที่เป็น companion คนเดียวของท่าน ได้คุยกับแกดูอย่างเลียด และได้เล่าเหตุการณ์ทุกอย่างให้แก่ฟัง แกก็พูดให้ฟัง ได้อย่างแน่นอนว่ามีได้ทรงคิดเห็นเช่นนั้น

โดยเหตุผลเหล่านี้ผมรู้สึกว่าคุณหลวงควรจะเลิกกลุ่มเสียที่ได้เคยมีต้องมากังวลถึงเรื่องเหล่านี้อีกต่อไป ทางที่ดีเรามานึกหาทางที่จะ construction เพื่อดำเนินการให้บ้านเมืองที่รักของเรา ที่ได้ให้ savifue กันมาแล้วเพื่อความเรียบร้อยดีกว่า

2. ดังที่ได้แสดงมาแล้วในข้อข้างต้นว่าคุณหลวงกับรัฐบาล

ไม่ควรจะไปติดกับการกล่าวหาดังที่คนพูด ผมอยากจะเล่าต่อไปว่า ผมสังเกตเห็นอะไรอีกบ้าง

ก. ผมรู้สึกว่าคุณค่าสำคัญที่ในหลวงท่านทรงรู้สึกอย่างมากอยู่ในขณะนี้ก็คือ ท่านรู้สึกว่าคุณเองนั้น “ลอยเคว้ง” ไม่มีใครเหลียวแลท่านจริง ๆ เลย และโดยที่ได้เห็นมาแล้วในบรรดาพวกที่เคยทำเรื่องกราบทูลมาแต่ก่อนว่าข้าพระพุทธเจ้าจะจัดทำสายสิ่งโน้นสิ่งนี้ถวาย จะวางความเรียบร้อยถวายและอะไรต่อมิอะไรเช่นนั้น ท่านมาทรงเล็งเห็นเสียชัดเจนแล้วว่าคำพูดเหล่านั้นล้วนแต่เป็น hot air ทั้งสิ้นไม่มีสาระ ที่จะถือยึดได้เลยว่าใครพูดจริงจัง และดังนั้นจึงเลยไม่ทรงไว้วางใจผู้ใดหมด attitude อันนั้นนั้นเป็นหนทางที่เหมาะสมอย่างยิ่งที่คุณหลวงและรัฐบาลจะได้แสดงถวายได้ว่าอยากจะเทิดทูลท่านไว้ให้เหมาะสมกับหลักการในรัฐธรรมนูญ กล่าวคือให้ทรงร่วมมือกับรัฐบาลได้ตั้งรัฐธรรมนูญ โดยปราศจากการระแวงสงสัย อันเป็นปัจจัยให้รัฐบาลสามารถดำเนินการได้ steady และ construction และเป็นเครื่องชักจูงคนให้สมานสามัคคีกันได้ถูกต้องตามทางที่ควรจะเป็นดังที่คุณหลวงมุ่งหวังจะทำเมื่อเสร็จสงครามแล้ว พูดกันง่าย ๆ ก็คือ ในหลวงนั้นพร้อมแล้วที่จะเข้าทรงทำการให้เป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองได้จริง ๆ แต่การจะสำเร็จไปได้ก็ต้องโดยรัฐบาลต้องต่างฝ่ายต่างเอียงเข้าหากันด้วย good will “อย่าพูดแต่ทำแสดงให้ท่านเห็นใจ” เพราะท่านรอดูใจคนเท่านั้นในระหว่างนี้ และถ้าท่านเห็นใจ แล้วท่านคงยินดีทุกอย่างที่จะช่วยเหลือท่านบำรุงกิจการของรัฐบาลให้ดำเนินกิจการบ้านเมืองให้ราบรื่น

ข. ผมสังเกตเห็นว่าการอยู่กินของท่านนั้น ฝืดเคืองมาก

และไม่สมควรกับพระเกียรติยศของผู้ที่เป็นประมุขของชาติของเราเลย แต่ครั้งก่อนสงครามนั้นรัฐบาลถวายเงินให้ปีละ 10,000 ปอนด์ (1 แสนบาท) มาบัดนี้ถึงแม้รัฐบาลจะถวายมากขึ้นเป็น 2 แสนบาทก็จริง แต่ราคาค่าแรกเปลี่ยนเงิน ณ บัดนี้ทำให้ท่านได้รับแต่เพียง 5,000 ปอนด์เท่านั้น นอกจากนั้นแล้วเงินปอนด์ยังตกลงเสียอีกราวครึ่งตัวเลยทำให้ท่านได้รับแท้ ๆ แต่เพียง 2,500 ปอนด์เท่านั้น ซึ่งคิดในสถานะของท่านแล้วไม่เหมาะสม ทุกวันนี้ผมสังเกตเห็นท่านเป็น lonelistman ที่เดียวกล่าวคือเพื่อนจริง ๆ สักคนก็ไม่มีจะมี companin อยู่ก็ตาครูฝรั่งนั้นผู้เดียว แม้แต่รถพระที่นั่งที่ทรงซื้อก็ต้องทรงซื้อรถ second hand เพราะเงินไม่พอลถึงแม้ว่าท่านจะประทับอยู่ใน Switzerland ก็ตาม sociatly ท่านควรจะขยายวงออกไปให้เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและสำหรับส่วนพระองค์ก็ได้อีกเป็นอันมาก แต่เรื่องเงินนี้ทำให้ท่านทำไม่ได้ถึงแม้ว่าท่านจะมี will ที่จะทรงทำ ผมเห็นท่านแล้วรู้สึกสงสารเป็นอย่างยิ่ง

ค. ผมสังเกตเห็นว่าพระพี่น้องของท่านนั้นท่านรักของท่านมากและถ้ารัฐบาลจะ gain favour แล้ววิธีอันหนึ่งที่จะทำได้ก็โดยสถาปนาพระอิสริยยศเสียใหม่ให้เหมาะสมพูดตามจริงแล้ว ถึงแม้ตาอะร่วมแกจะไม่มีเกียรติยศอะไรอันสมควรก็ตาม เราควรจะต้องพิจารณาว่าภรรยาของเขานั้นเป็นพี่สาวพระเจ้าอยู่หัวและกาลก็ล่วงมานานแล้วถ้าแม้เราจะยกสถานะถวายพระพี่น้องดังเช่นการยก Princess Mary ขึ้นเป็น Princess Royal ก็คงไม่เป็นการขัดข้องประการใด วิธีการก็คงถูกต้องตามคลองธรรมอยู่เช่นกัน ในรัชกาลที่ 1 ก็ทรงตั้งพี่

สาวน้องสาวขึ้นเป็นเจ้าของฟ้าได้ นี่ท่านก็เกิดเป็นเจ้าจะถวายเป็นศเสียบ
ใหม่ทั้ง ๆ ที่ลาออกไปแล้วผมก็รู้สึกว่าจะเป็นการงามดี ส่วนตา
อะร่ามนั้นก็ทิ้งแกอยู่เฉย ๆ ไม่ต้องแต่งตั้งอะไรก็ได้แกก็ถวายเป็น
consort ไปเท่านั้น ถ้าทำดังนี้ผมก็รู้สึกว่ารัฐบาลจะได้รับความ
ความชอบใจจากนายหลวงอย่างแท้

ตามเหตุผลดังผมเล่าให้ฟังนี้แล้ว ผมรู้สึกว่าความหวังที่เกือบ
ตามไปแล้วนั้นก็มีทางจะเกิดใหม่ได้อย่างงดงาม คุณหลวงเองก็จะได้
อยู่ในสถานะที่คุณหลวงควรจะได้รับ การเสียหายเพราะปากคน
ตามที่เป็นมาแล้วนั้นมันไม่ควรจะทำให้เป็นสิ่งกวนใจอีกต่อไป
ความจริงแล้วถ้ามันเปลี่ยนแปลงดังนี้แล้วพวกปลาหมอมันก็ตาย
เพราะปากไปเอง ผมเห็นว่าโอกาสนี้เป็นโอกาสที่ดีที่สุดที่คุณหลวง
จะจัดการ **astablish** ชื่อเสียงของคุณหลวงให้ลดสามต่อไปสม
ควรกับที่คุณหลวง **deserve** จริง ๆ ยิ่งคนเคยตำว่าเรายังเป็นกำ
ไรของเราถ้า **events** มันมาพิสุทให้ชัดว่าความจริงมันเป็น
เช่นนี้ เรื่องมันงามเสียยิ่งกว่างามกว่าที่เราจะไปแก้ตัวของเรา
เอง เมื่อใครมาทำฝาบ้านเราสกรปรกเราจะไปล้างเองทำไม ถ้ามีผู้
อื่นที่เขาทำสกรปรกให้เรานั้นน่าจัดการเราจัดการล้างให้เราย่อม
ได้ **satisfaction** ยิ่งกว่าโอกาสอันนี้เป็นโอกาสอัน
แท้จริงที่จะยังมีชื่อเสียงเกียรติคุณของคุณหลวงให้ตีมันคงถาวรณ
โอกาสนี้มันเปรียบเหมือนมีผู้มาให้แก้แค้นงามแก่คุณหลวง
แล้ว ถ้าคุณหลวงจะแบมือลาออกรับเท่านั้นก็จะให้แก้ ความเจ็บ
ใจกลุ่มใจที่แล้วมานั้นลืมเสียดีกว่า เราต้องนึกถึงงานที่เราตั้งหน้า
ตั้งตาทำมาด้วยการเสียสละแล้วตั้ง 100% จะมาดูให้มันพังไปเสีย
ทำไม เมื่อหนทางจะก่อก็มีอยู่รอบด้าน เมื่อต่อต้านญี่ปุ่นเสร็จแล้ว

เรายังไม่ได้ victory ของเราอย่างเต็มที่ Victory คือ ความสงบราบรื่นอันจะยังความเจริญมาให้ชาติและประเทศของเรา บัดนี้หนทางนี้ได้เปิดให้เราอีกแล้ว ผมนี้ตกใจแน่นอนแล้วว่า ลงมือต่อไปอีกถ้าคุณหลวงลงมือต่อไป

ถ้าคุณหลวงจัดการแก้ไขสิ่งเหล่านี้ได้แล้ว เป็นหน้าที่ของผมเองที่จะจัดการให้บังเกิดคามเข้าใจอย่างแท้จริงระหว่างในหลวงกับรัฐบาล และเมื่องานวันนี้เสร็จแล้วผมจะยินดีเข้ามาช่วยร่วมมือกับคุณหลวงทุกท่าโดยไม่ย่อท้อถอยหลัง ผมหวังว่าคุณหลวงคงเชื่อถือผมมาแล้วว่า ถ้ารับว่า “เอาละ” แล้ว ผมเป็นยินดีสละเต็มตัว ช่วงนี้เปิดแล้วขอให้คุณหลวงจงลงมือใหม่เถิด อย่าไปคิดท้อแท้ น้อยใจอยู่เลย โอกาสมีเปิดอยู่อย่างงาม ถ้าคุณหลวงมีใจพอจะเห็นด้วยแล้วผมขอ suggest ข้อความวิธีการที่จะดำเนินการจัดการต่อไปนี้

1. จัดการหาทางให้ในหลวงพอพระทัยและชี้ให้ท่านเห็นว่า เราไม่ละเลยท่าน และทำให้เชื่อว่าเราเป็นผู้ที่จงรักภักดีต่อท่าน ไม่ใช่แต่คำพูดแต่ในทางปฏิบัติโดยจัดทำ

ก. ถวายเงินเพิ่มเติมให้เพียงพอ กล่าวคืออย่างน้อยควรจัดถวายให้เป็นอย่างน้อย 6 แสนบาท แทน 2 แสนที่ถวายอยู่เดี๋ยวนี้ การที่พูดจากับรัฐบาลที่จะเพิ่มเงินนี้คงไม่ยาก เพราะเขาคงเข้าใจในความยากลำบากที่เงินราคาตกต่ำ การที่จะพูดกับสภาก็คงจะไม่ยากเกินควร เพราะถ้าฝ่ายค้านจะค้านในเรื่องนี้แล้ว ประโยชน์ก็ยังคงตกอยู่กับเรา เพราะไหน ๆ เขาเป็นผู้พูดที่แสดงว่าจงรักภักดีนักหนา ครั้นจะถึงคราวที่จะถวายความสะดวกเข้าก็กลับขัดข้องเสีย เขาเห็นจะไม่สู้กลัวนัก นอกจากนั้นเหตุนี้เป็นเหตุจำเป็นแท้ ๆ

ที่จะปล่อยให้ประมุขของชาติอยู่ในฐานะที่ด้อยดั่งนี้ยอมไม่บังควร
ข. ในไม่ช้าก็จะถึงคราวที่จะต้องเสด็จพระราชดำเนินกลับ
เมืองไทย ก็ถึงเวลาแล้วที่รัฐบาลควรจะพิจารณาดูว่าเมื่อเสด็จกลับ
แล้วจะเสด็จประทับอยู่ที่ไหน พระที่นั่งบรมพิมานนั้นไม่สบาย
แน่ พระที่นั่งอัมพรภักดิ์ **out of question** เพราะใกล้สะพาน
ไปคนจะพุกพ่วน ที่ ๆ เหมาะที่สุดก็สวนจิตรลัดดา ซึ่งมีพระ
ราชอุทยานระโหฐานเป็นที่ **private** ได้ ตลอดจนถึงมีเครื่อง
บำรุงใจอย่างดี กล่าวคือ สนาม **golf** ก็มีในข้อที่ว่าจะระวัง
รักษาลำบากนั้น ผมเห็นว่าเป็นการ **exaggeration** ที่จะ
รักษาจริง ๆ แล้วก็จะไม่หนักลำบากไปกว่าพระที่นั่งบรมพิมาน
ซ้ำแต่ว่า **efficiency** ต้องมีจริง ๆ เท่านั้นก็คงจะสำเร็จได้
โดยมิต้องเพิ่มเติมอะไรเป็นพิเศษถ้าจะจัดเอาสวนจิตรลัดดาเป็น
ที่ประทับจริงแล้ว รัฐบาลจะต้องพิจารณาดูว่าจะต้องแก้ไขพระ
ราชฐานอย่างไรบ้าง นอกจากการซ่อมแซมแล้วผมเห็นว่า จำเป็น
ต้องสร้างเพิ่มเติมด้วยซ้ำไป ตามที่ผมทราบนั้นที่ในพระที่นั่งเอง
นั้นไม่เหมาะอย่างยิ่งที่จะถวายเป็นหลวงพระองค์นี้ประทับเพื่อเหมาะ
กับพระอัครราชธิดาที่ทราบ ณ บัดนี้ กล่าวคือสวนจิตรลัดดานั้น
เหมาะสำหรับ **Bachelor** อยู่องค์เดียวตั้งรัชกาลที่ 6 ที่ทรง
สร้างขึ้น เมื่อรัชกาลที่ 7 นั้นก็พอใช้ไปได้เพราะสมเด็จพระ
ในหลวงนั้นท่านบรรทมด้วยกัน แต่ถึงกระนั้นจะหาห้องให้สมเด็จพระ
แตงพระองค์ก็เกือบจะไม่มี โดยเหตุนี้สำหรับพระเจ้าอยู่หัวพระองค์
นี้แล้ว ผมออกเห็นว่าไม่เหมาะที่เดียวเพราะพระราชชนนีจะต้อง
ประทับอยู่ด้วย ห้องหับก็ไม่สะดวกผิดกับเมื่อทรงพระเยาว์ เมื่อไม่
มี **suite of rooms** พอดังนี้เพื่อเหมาะแก่การประทับก็

ย่อมจำเป็นต้องสร้างเพิ่มเติม จัดขึ้นเป็นพระราชวังที่ดีไว้สัก
แห่ง 1 นอกจากนี้ถ้าเมื่อมีพระมเหสีเข้าแล้ว ที่ก็จะยิ่งคับแคบหนัก
ขึ้นเพราะไม่รู้จะจัดให้พระราชชนนีประทับที่ใด โดยเหตุดังนี้
รัฐบาลควรจะระลึกถึงข้อนี้และลองเสนอความเห็นทูลเกล้าถวาย
ว่า รัฐบาลอยากจะจัดการซ่อมแซมพระที่นั่งและก่อสร้างเพิ่มเติม
ให้ถูกกับพระราชอิศยาศรียะ จะทรงโปรดเกล้าประกาศการใด จะได้
คิดหาเงินมาก่อนสร้างถวาย การสร้างนี้ถึงแม้รัฐบาลจะอึดจะคัดเงิน
จะใช้ทรัพย์สินสมบัติพระมหากษัตริย์มาใช้ก่อสร้างก็คงไม่ยาก
การกระทำการนี้จะต้องกินเวลานาน เพราะฉะนั้นควรเริ่มทำเสีย
แต่บัดนี้

ค. รัฐบาลควรจะให้ราชเลขานุการในพระองค์เป็น
Bureau of information จัดส่งเรื่องราวข่าว
คราวพร้อมทั้งความเห็นของตัวเองโดยชัดเจน ตามวิธีการของ
การรวบรวม Intelligencia ของทหารกล่าวคือ

- รวบรวมบรรดาข่าวลือต่าง ๆ ของทั้ง 2 ฝ่ายและทั่ว ๆ ไป
- รวบรวมข่าว official ทั้งสิ้น
- รวบรวมเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วจริง ๆ
- ทำ quototion ของข่าวเหล่านี้ตลอดจน possible
Interpretation และ conclusion ขึ้นถวายประกอบ
เพื่อจะได้ทรงพระราชวินิจฉัยและเรียนรู้ด้วยพระองค์เอง

การที่แสดงการโดยไม่มีเงื่อนไขปิดอำพรางนี้เองจะเป็น
เครื่องแสดงให้เห็นว่ารัฐบาล ใฝ่ใจในพระองค์ท่านอย่างเต็มที่
การกระทำเช่นนี้ย่อมไม่เป็นการจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องทำ
propaganda อย่างไม่ไยดี ถวาย เพื่อให้ท่านไว้วางใจ

เพราะการกระทำนี้ย่อมพิสูจน์อยู่ชัดเจนแล้วว่ารัฐบาลไม่ปิดบังสิ่งใดอันจะเป็นเครื่องแสดงว่ารัฐบาลตั้งท่านเข้าเป็นพวกของตน แต่ด้วยความประสงค์ที่จะได้ทรงล่วงรู้กิจการทุกอย่างอันจะเป็นประโยชน์ให้ท่านได้ทรงเป็นประมุขของชาติโดยเป็นกลางอย่างแท้จริง ทุกสิ่งย่อมทำให้เห็นว่ารัฐบาลพึงประสงค์ที่จะเทิดทูนท่านไว้ให้อยู่ในสถานะถูกต้องกับรัฐธรรมนูญโดยแท้จริง ดังนั้นการกระทำเหล่านี้เอง ที่จะพิสูจน์โดยแน่ชัด อันจะเป็นเครื่องทำให้ท่านกิด respect อันแท้จริงต่อคุณหลวงและรัฐบาลซึ่งเป็นการมั่นคงถาวรกว่าการพูดการอธิบายใด ๆ ทั้งสิ้น

ง. จัดการดำหริที่จะถวายพระราชอิสริยยศของพระพี่นาง ก่อนที่ท่านจะบรรลุนิติภาวะ อันเป็นเครื่องยกพระเกียรติและพิสูจน์ถวายว่าคุณหลวงและคณะรัฐบาลมีความจงรักภักดีต่อรัฐธรรมนูญ และพระเจ้าอยู่หัวตามรัฐธรรมนูญจริง ๆ

สิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้แล้วถึงแม้ว่าจะเกี่ยวกับส่วนพระองค์ก็จริง แต่ย่อมเป็นวิธีการที่จะดำเนินให้ถึงพระทัยท่านได้ มนุษย์เรานั้นถ้าไม่ถึงใจแล้วก็ยากที่จะทำฉันทไมตรีอย่างดีกันได้และเมื่อคำนึงดูว่าการกระทำอันนี้จะเป็นทางอันดีสำหรับประเทศชาติแล้ว ก็ย่อมนับว่า justify ทั้งสิ้น

ตามที่นายกรัฐมนตรีได้ให้พระองค์วรรณมารับสั่งกับผมว่าอยากให้ผมไปอยู่ Switerland เพื่อทำความเข้าใจระหว่างสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและรัฐบาลนั้น ถ้ารัฐบาลคิดจะทำการดังที่ผมกล่าวมานี้แล้ว ผมรับได้ว่าการที่ผมจะไปปฏิบัติภารกิจจะเป็นผลสำเร็จได้ เพราะจะมีการชี้พิสูจน์ถวายได้ทุกประการอันล้วนแต่เป็นการกระทำ ไม่ใช่พูดเล่นเฉย ๆ ถ้าประกอบด้วยสิ่งดัง

ที่กล่าวมานี้แล้วท่านก็คงจะเชื่อและฟังคำพูดของผมดีแน่ และเพราะเห็นประโยชน์ใหญ่สำหรับประเทศชาติดังที่กล่าวมานี้ รวมทั้งของพระราชวงศ์จักรีด้วย ผมยินดีที่จะไปปฏิบัติราชการให้แต่จะสำเร็จได้ตีประการใดนั้นย่อมต้องแล้วแต่การปฏิบัติของรัฐบาลด้วย

2. ผมได้ยื่นพระองค์วรมารับสั่งว่า คุณหลวงจะออกไปอเมริกาและอยากจะทำงานที่เมืองไทย ผมขอบอกตรง ๆ ว่า เมื่อเหตุการณ์เดินมาดังนี้แล้ว ผมเห็นว่าคุณหลวงควรจะreconsider

การจัดทำ rehabilitation และ reconstruction สำหรับเมืองไทยนั้น คุณหลวงก็ทราบดีอยู่แล้วว่าคุณหลวงเท่านั้นที่มี programm และวิธีการที่จะดำเนินการให้ลุล่วงไปได้แต่ก่อนนี้มันเรื่องเกี่ยวกับมีผู้ไม่ไว้ใจและมีแต่คอยด่าว่า มา ณ บัดนี้นั้นมันมีช่องทางที่เหมาะสมที่ตีที่จะดำเนินการให้-construction ได้สำหรับบ้านของเรา เหตุอะไให้คุณหลวงจึงจะทิ้งเสียเล่า ผมเข้าใจดีในการเหนื่อยยากมานานและไม่มีใคร appreciate เลย มาบัดนี้ทางก็มีขึ้นพอจะทำอะไรได้แล้ว หน้าจะลองดูอีกทีหนึ่ง การพักผ่อนนั้นผมก็เห็นใจ และก็สมควรแล้วที่จะออกไปอเมริกาชั่วคราว ในการทำ conciliation กับฝรั่งเศส ณ บัดนี้ แต่เมื่อการนั้นจบลงแล้ว ผมเห็นว่าคุณหลวงควรจะกลับเข้ามาทำการใหม่ในเมืองไทยเพื่อวางรากของโครงการให้เรียบร้อย ต่อขึ้นไปจะไปพักผ่อนเท่าใด posterity ก็นับถือและไม่มีความบุญคุณสมควรสมที่คุณหลวงได้เป็น great main จริง ๆ อันจะได้ปรากฏชัดใน history ของชาติเรา ผมเห็นช่องทางดังนี้จึงอยากขอวิงวอนให้คุณหลวง

reconsider plan ของคุณหลวง จงมาร่วมมือกัน
Sacrifice อีกครั้งหนึ่งเพื่อบ้านเมืองของเรา ผมนั้นจะไม่ย่อ
ท้อเลยจะช่วยคุณหลวงทุกทางอย่างเต็มที่ไม่ว่าจะขอให้ทำ
อะไร หากไม่ฉะนั้นแล้ว ตามที่ผมได้ยินมา ณ บัดนี้นั้น บ้านเมืองของ
เราก็จะไม่เป็นปรกติสุข พวกฝรั่งต่าง ๆ ที่นี้พากันหวาดหวั่น
กันมากในเรื่องที่เขาได้รายงานออกมาว่าหลวงพิบูลย์จะเล่น po
litic อีกและคุณหลวงจะวางมือ รายงานที่เขาได้มานี้ทำให้ -
confidence กระทบกระเทือนเป็นอันมาก ถึงแม้จะอธิบาย
อย่างไรว่าหลวงพิบูลย์คงไม่ขึ้นมาได้ดอก เขาทุก ๆ คนก็ลงความ
เห็นว่าเมืองไทยต้องพังแน่และ Panic อันนี้ก็คงกระเทือนไปถึง
อเมริกาและฝรั่งเศสด้วย เพราะฉะนั้นการทำงานของชาติของเราที่เรา
คิดจะบำรุงให้ถาวรอันพึงต้องอาศัย confidence จาก
นานาชาติอยู่ด้วยนี้ก็เห็นจะถาวรอยู่ไม่ได้ ถ้าไม่หาหนทางที่จะ -
stablish confidence วันนี้ขึ้น ผมหวังและวิตกเป็น
ที่สุด ฝรั่งที่นี้เขาพูดกันว่าที่เป็นมาดังนี้ก็เพราะกระทรวงต่างประ
เทศอังกฤษไม่แสดง disapproval ให้รัฐบาลเห็น, ไปมัว
แต่หวังจะให้มิสัมพันธไมตรีเท่านั้น นี่ก็นับว่าเป็น warning
อันหนึ่งว่าต่อไปแล้วผมรู้สึกว่ policy ของอังกฤษเป็นอย่าง
น้อยคงจะแข็งขึ้นและจะแสดง disapproval ขึ้น ในข้อนี้
America คง follow suit ถ้าการเป็นดังนี้แล้ว
รัฐบาลของเราเองจะลำบาก Guarantee ที่เขามีอยู่เวลานี้
และความเชื่อถือที่เขาให้อยู่เวลานี้ ก็โดยเขามีหวังอยู่ที่คุณหลวงผู้
เดียว ถ้าคุณหลวงลอยแพเสียแบบนี้แล้วผมรู้สึกจะลำบาก เพราะ
ฉะนั้นขอให้คุณหลวงตรองให้จงหนัก

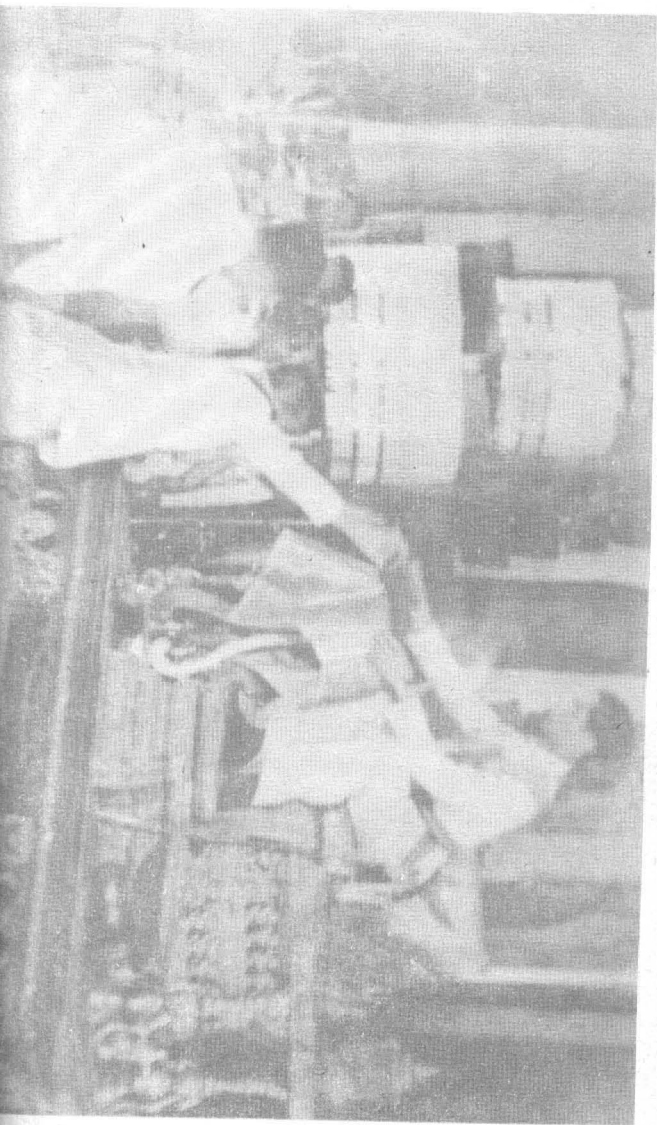
ผมหวังว่าบางทีจะหาทางพิสูจน์ให้คุณหลวงดูให้ชัดเจนได้ขึ้น
ว่า ในหลวงและสมเด็จพระราชชนนีไม่เชื่อในเรื่องที่คนกล่าวหา
คุณหลวงต่าง ๆ เช่นว่าเป็น Communist และอยากเป็น
republic ฯลฯ ผมรอดอบ evidence บางอย่างอยู่ถ้าได้
มาเมื่อใดจะพิสูจน์ให้คุณหลวงดูให้ชัดเจน

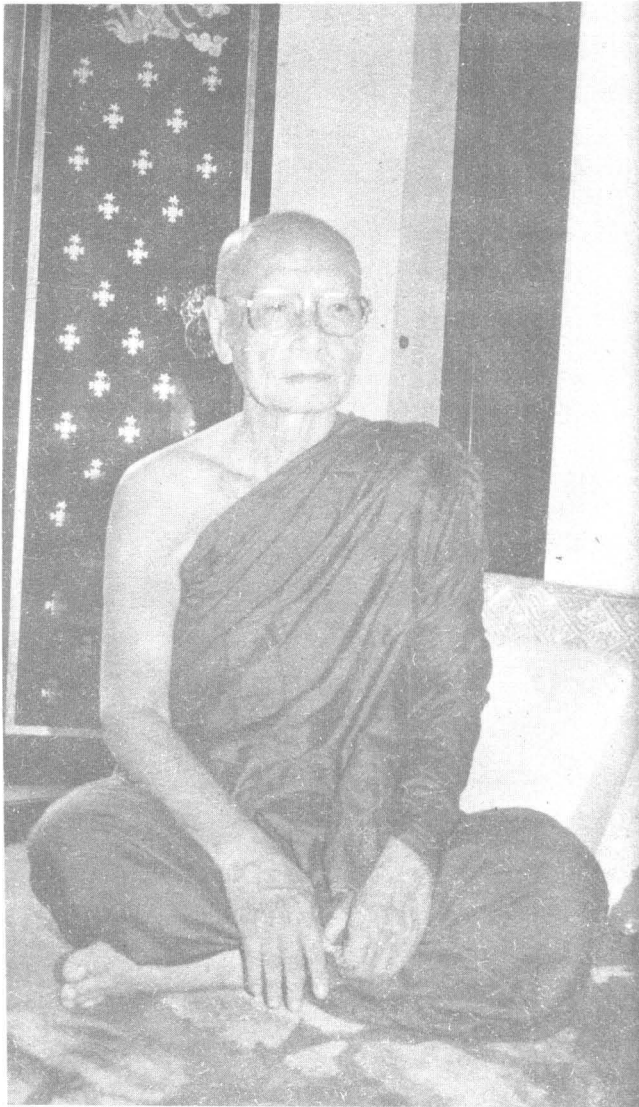
ขอโทษที่เขียนหนังสือ มาเอาเวลาของคุณหลวงมากเช่นนี้
แต่ถ้าไม่เล่าให้เลียดแล้วอยู่ห่างไกลกันก็จะเข้าใจกันได้ยาก

ผมขอส่งความรักและคิดถึงมายังคุณหลวง, คุณพูนสุขและ
ลูก ๆ ทุกคนด้วย และหวังว่าคุณหลวงคงจะเดินทางไปอเมริกาผ่าน
ทางอังกฤษนี้ เราจะได้พบกันอีก

ด้วยความเคารพและนับถือและรักคิดถึงยิ่ง
ขึ้น

-
1. หลวงประดิษฐมนูธรรม ปรีดี พนมยงค์
 2. หม่อมเจ้านนทียาวัด สวัสดิวัฒน์
 3. กรมขุนชัยนาท และพระยามานวราชเสวี
 4. หม่อมเจ้านิกรเทวัญ

สัมภาษณ์ พระพิมลธรรม เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์

อยากทราบว่าหลวงพ่อรู้จักกับท่านปรีดีตั้งแต่เมื่อไร

- การที่ได้รู้จักกับท่านรัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์ นั้น เนื่องจากปี พ.ศ. 2475 ตอนนั้นทางคณะสงฆ์ได้ส่งฉันไปปฏิบัติกิจของคณะสงฆ์ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไปประจำอยู่ที่วัดสุวรรณดารารามในปีที่ท่านปรีดีได้ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองด้วยเหตุที่ท่านเป็นชาวจังหวัดอยุธยาโดยกำเนิด ในครั้งนั้นฉันก็ได้รับตำแหน่งเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตอนนั้นเป็นพระมหาเปรียญธรรม 8 ประโยค ต่อมาก็โดยเหตุที่ท่านเป็นชาวจังหวัดอยุธยา เราก็ไปเป็นพระจังหวัดอยุธยา ก็เลารู้จักมักคุ้นกัน ก็ได้ติดต่อกับท่านในฐานะผู้ใหญ่ฝ่ายพระภราดร โดยเฉพาะเมื่อท่านปรับปรุงบูรณะเมืองพระนครศรีอยุธยา ก็ด้านที่เกี่ยวกับทางวัดนั้นก็ได้รับการปรึกษาร่วมกับหลวงพ่อกว่าควรดัดแปลงแก้ไขอะไรบ้าง ทำอะไรบ้าง ท่านก็สั่งท่านผู้ว่าราชการจังหวัดว่าให้ติดต่อปรึกษากับหลวงพ่อ

ว่าราชจังหวัดชื่ออะไร

- จำไม่ได้หลายคน หลายคน

เป็นการสั่งการลับไซ้ไหม

- ก็ไม่ลับ คือถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับทางวัดก็ให้มาหาหรือฉัน

ไม่ทราบว่าจะเกี่ยวกับเรื่องอะไรบ้างที่ท่านปริตติสังไว้

- ไม่ใช่ ไม่ได้สั่ง แต่ว่าถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับวัดก็ให้มาหาหรือ

ฉัน

ในช่วงที่หลวงพ่อกำลังปฏิบัติศาสนกิจอยู่ที่นี่ได้มีการบูรณะวัด
อะไรบ้าง

- วัดอะไร...บูรณะอะไร...การปฏิบัติศาสนกิจไม่ใช่เรื่องวัด
มันเรื่องพระศาสนา การพระศาสนาก็คือสอน สอนพระศาสนา
สอนพระศาสนานั้นแหละเป็นเรื่องหลัก การบูรณะวัดเก่า ๆ
ไม่เกี่ยวกับเรา เพราะกองโบราณสถานเขามี กรมศิลปากรก็มี
ถือว่าไม่ใช่หน้าที่

หลวงพ่อกำลังทำอะไร

- ไม่ใช่หน้าที่พระ ไม่ใช่ไม่ได้ทำ การบูรณะวัดไม่ใช่เป็น
หน้าที่พระ เป็นหน้าที่ของคน

ท่านปริตติไม่ได้สนับสนุนให้หลวงพ่อกำลังทำทางด้านนี้

- แต่หลวงพ่อรู้ดีนี่ เขาจึงให้มาหาหรือเรา เพราะมีภพชาติ
บทหนึ่งว่า ไม่ได้เป็นเสนาบดีอย่าว่ากรเมือง ไม่ได้นุ่งผ้าเหลือง
อย่าว่ากรวัด เขาไม่ว่าจะทำอะไรนี้ ท่านปริตติจึงเสนอแนะว่าให้
มาหาหรือฉัน โดยเฉพาะเรื่องของสงฆ์ การปรับปรุงเกาะอยุธยา

ในการปรับปรุงเกาะอยุธยาไม่ทราบว่าหลวงพ่อดีเป็นหัวเรือหัวแรงหรือเปล่า

ไม่ เพียงแต่ให้ความคิดในส่วนที่เกี่ยวกับวัด เขามีปัญหาอะไรก็มาหาหรือเรา มาถามเรา จะแก้อะไรจะดัดแปลงอะไรควรหรือไม่ควรก็มาหา

เท่าที่จำได้มีเรื่องอะไรบ้างที่ให้คำปรึกษาไป

- ทางผู้ว่าฯ ทางเจ้าหน้าที่เขามาหาหรือ ก็เกี่ยวกับเรื่องจะรื้อวัดจะยกวัดอะไรจะปรับปรุงอะไร เป็นอะไรมันมากต่อมาก จำไม่ได้แล้ว เกาะพระนครศรีอยุธยาทั้งเกาะ เขาปฏิวัติใหม่หมด ทำใหม่หมด จนถึงเดี๋ยวนี้สะพานข้ามเกาะชื่อปรีดีธำรง ก็สร้างสมัยนั้น มีอยู่จนถึงเดี๋ยวนี้ยังอยู่

ไม่ทราบว่าหลวงพ่อดีมีความใกล้ชิดกับครอบครัวของท่านปรีดีมากน้อยแค่ไหน

- รู้จักกันดี พระกะโยมก็รู้จักกันดี

เท่าที่รู้จักท่านปรีดีมองท่านอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะการบำรุงพระศาสนา

- ก็ไม่ได้มองอะไร เพียงแต่ว่ามีเหตุอะไรจะปรึกษาหาหรือก็มาปรึกษาหาหรือกันเป็นคราว ๆ ไป ว่าจะทำอะไรอย่างไรไหน แต่สะพานนั้นพูดไม่ได้ มันมากต่อมาก ไม่รู้เรื่องจำไม่ได้ แต่ว่าจะทำอะไรเกี่ยวกับวัดจะเป็นวัดร้างก็ดี วัดใหม่ก็ดีส่วนมาก ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดก็มาหาหรือเราตามที่ท่านปรีดีแนะนำไว้ เฉพาะท่านปรีดีเอง ตระกูลมารดาของท่าน บิดา พี่สาว น้องสาวก็รู้จักกัน มักคุ้นกันดีทุกคน เพราะเราไปอยู่อยุธยานี้ก็มาทำบุญที่วัด รู้จักกันเป็นธรรมดา จะเรียกว่าสนิทสนมไม่ได้กับพระ

ในช่วงที่มีโอกาสใกล้ชิดกับท่านปรีดี มองความคิดทางพระศาสนา และการยึดมั่นในหลักธรรมของท่านปรีดีอย่างไร

- ก็ไม่ได้ว่า เพราะเขาเป็นผู้มีอำนาจในทางบ้านเมืองอาณาจักร เราก็มีอำนาจในทางพุทธจักร คือได้เป็นเจ้าของคณะจังหวัด ต่อมาเป็นเจ้าคณะภาค 4 พิษณุโลก-เชียงใหม่ แต่ว่าจะมีเหตุอะไรเกิดขึ้นก็ปรึกษาหารือกัน ก็อย่างที่เรียกกันว่ากับท่านปรีดีก็รู้จักมักคุ้นอย่างเป็นกันเอง มีอะไร ชูระอะไรขัดข้องอะไร ก็พูดได้บอกได้ แต่ส่วนลึกต่าง ๆ ทางการบ้านการเมืองเราก็ไม่ค่อยได้ปรึกษากัน พระยุ้งการเมืองอย่างนั้นไม่ได้ เราพูดในส่วนที่เกี่ยวกับเช่นว่าการพระศาสนาที่เราเคยพูดให้ฟังอย่างนี้ว่าการจะเชิดชูบ้านเมืองจะต้องเชิดชูพระศาสนาเป็นของคู่กันกับชาติ คู่กันเพราะว่า พระสร้างสมบัติให้แก่ใจคน ส่วนบ้านเมืองสร้างสมบัติให้แก่กายคน อย่างการจะสร้างรถยนต์ให้กายนั้น ชาติจะต้องมั่นคงถาวร ถ้าชาติไม่ถาวรก็หารถยนต์ยาก ชาติสร้างสมบัติให้แก่กาย ที่นี้ศาสนาสร้างสมบัติให้แก่ใจคน ใจคนถ้าไม่มีธรรมะก็เหมือนคนหัวกุด ถ้ากายไม่มีชาติเหมือนคนขาด้วน คนหัวกุดกับขาด้วนมันจะเป็นอย่างไร เคยพูดกันอย่างนี้

หลักการนี้เคยปรึกษา

- ไม่ใช่ปรึกษา เคยพูดกันพูดทรรณะกัน

แล้วท่านปรีดีท่านว่าอย่างไร

- ก็ไม่ได้ว่าอะไร

เห็นด้วยใช่ไหมฮะ

- ก็ไม่ได้ขัดคอ

มองความคิดเรื่อง “ยุคพระศรีอารีย์” ของท่านปรีดีอย่างไรบ้าง

- เรื่องพระศรีอารีย์ยังงั้ไม่เคยพูดกัน

หลวงพ่อก็คิดอย่างไรที่มีการตั้งข้อสังเกตว่าความคิดทางการเมือง
ของท่านปรีดีค่อนข้างเป็นคอมมิวนิสต์

- ไม่ใช่ ไม่ใช่หน้าที่ที่จะต้องคิด หลวงพ่อถือว่าเรื่องนี้ไม่ใช่
หน้าที่ ไม่ได้คิด ฉันคิดแต่เรื่องพระ ว่าเขาจะทำยังไงจะเอาอย่างไร
พระไม่ไปคิดเรื่องสร้างบ้าน ไปแย้งเขา ไม่ได้เป็นช่างสร้างบ้านแต่
เป็นช่างสร้างพระศาสนา ไม่เคยมีใครมาพูดอย่างนั้นไม่เคยได้ยิน
เรื่องนั้นเราไม่ทราบ แต่ว่าก็ถือว่าท่านปรีดีนี่เป็นนักเสียดสี
ด้วย ถ้าท่านปรีดีไม่เสียดสี การปกครองระบอบนี้ก็จะไม่เกิด
การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็น
ประมุขก็จะไม่เกิด ต้องเป็นราชาธิปไตย กว่าจะได้ต้องเอาชีวิตเข้า
เสี่ยงแลก การเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 เป็นการเอาชีวิตเข้า
แลกกับพระเจ้าแผ่นดิน ก็เอาพระเจ้าแผ่นดินลงมาอยู่ใต้กฎหมายนี้
นี้เท่าที่ฉันรู้ จะหาคนอย่างยากจริง ๆ

แล้วมองแนวทางการพัฒนาประเทศของท่านปรีดีอย่างไร

- เราสร้างพระศาสนา ช่วยสร้างคนให้ คนไม่มีศาสนา
คือหมา คนหมาก็ก้สร้างชาติไม่ได้

หลวงพ่อกับท่านปรีดีตกลงกันว่าทำงานสร้างชาติกันคนละด้าน

- ไม่ ไม่ได้ตกลงกัน เพราะหน้าที่มันมีอยู่แล้ว ทำตาม
หน้าที่ของตัวเอง มันรู้หน้าที่กันอยู่แล้ว

ที่หลวงพ่อกเคยกล่าวว่ท่านปรีดีพลิกแผ่นดินใหม่ให้พวกเรา
นี้หมายความว่าอย่างไร

- ก็คือการเอาในหลวงมาอยู่ใต้กฎหมาย ก็เป็นแผ่นดินใหม่

เป็นเจ้าของแผ่นดินใหม่ แผ่นดินของประชาชน ไม่ใช่ของพระเจ้า แผ่นดินองค์เดียว ทำให้คนไทยนี้เป็นเจ้าของแผ่นดินไทยร้อยเปอร์เซ็นต์

ซึ่งหลวงพ่อก็ก็นับด้วย

- ก็มีทั้งเห็นและไม่เห็น เขาทำมาเราก็ทำไป เรามีหน้าที่ทำตามระบบ ไม่ได้เห็นว่าเป็นอย่างไร จะดีหรือไม่ดี ไม่ได้ปรึกษากัน เขาทำมาเราก็ทำไป แล้วบอกมันเป็นอย่างนั้นเราทำยั้งั้น อย่างเวลานั้นพอเปลี่ยนแปลง ก่อนการเปลี่ยนแปลงฯ ฉันทักไปอยู่อยุธยา แสดงว่าหลวงพ่อรู้จักกับท่านปริดีก่อน พ.ศ. 2475

- ไม่...รู้จักระหว่างนั้น ระหว่างเปลี่ยนแปลงการปกครอง เราไปอยู่อยุธยาแล้วเป็นพระอยุธยาเดือนพฤษภาคม เขาเปลี่ยนแปลงเดือนมิถุนายน ปี 2476 ก็กบฏบวรเดช

หลวงพ่อมองการต่อสู้ทางการเมืองช่วงนั้นอย่างไร

- ไม่ได้มอง มันไม่ใช่หน้าที่ ไม่มีความคิดเห็น เราไม่คิดที่ไม่คิด นั้นเพราะว่ามีงานที่จะคิดอยู่แล้วมันเยอะแยะเหลือเกิน ยิ่งคิดไม่ไหวอยู่แล้ว แล้วอีกอย่างยังไปดำคนว่าเลือก เป็นพระไม่ใช่ไปสร้างกุฏิวิหาร ชาวบ้านเขาต้องสร้างให้ เราสร้างคนสร้างใจคนให้เป็นคน ชาวบ้านสร้างสมบัติกายให้ ธรรมะสร้างสมบัติใจให้พระ พระสร้างสมบัติใจให้โยม นี่ไปเขียนให้ตีนะ นี่คือธรรมะ ถ้าไม่ทำอย่างนี้ชาติบ้านเมืองก็อยู่ไม่ได้ มีแต่คนหมาคนลิง ที่จะรักชาติ...ไม่จริง ไม่รู้ว่าชาติคืออะไร รักยังไร เช่นธรรมศาสนานี้มี หนึ่งชื่อสัตย์ต่อกันที่สุด นี่ธรรมฆราวาสธรรม สองต้องบริสุทธิ์ต่อกันที่สุด ทำความบริสุทธิ์ต่อกันไม่มีเลศนัยไม่มีนอกมีใน สามรักกันที่สุด ฆ่ากันไม่ได้ สี่เสียสละที่สุด

ถึงคราวจำเป็นแม้ชีวิตก็ต้องเสียสละ นี่ธรรมชาติของผู้ครองเรือน
เท่าที่รู้จักท่านปรดิกก็ธรรมดาเหล่านี้ในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนิน
ชีวิต

- รู้ ท่านเข้าใจเคยคุยกัน ในส่วนทำงานนั้นไม่รู้เพราะไม่ได้
อยู่ร่วมกันมาก มาแป๊ป ๆ ก็แผลไปแล้ว เขาไล่หนีไปแล้ว...
(หัวเราะ)

ใครไล่ละครับ

- ไม่รู้ ทางบ้านเมืองเขาไล่

หลวงพ่อรู้สึกอย่างไรต่อการที่ท่านปรดิกต้องประสบชะตากรรม
ทางการเมืองอย่างนี้

- ก็ไม่รู้สึกอะไร ก็ถือว่าเป็นกฎของสังขธรรม มันก็เป็น
ความจริงเหมือนกัน เป็นไปตามเหตุตามปัจจัย เราทำเขา เขาก็ทำ
เรามันเป็นอย่างนั้น อย่างนี้นะ มันเป็นสังขธรรม...(หัวเราะ)

หลวงพ่อมองว่าเป็นเกม การต่อสู้ทางการเมือง

- มันเป็นเรื่องของเขา โลกของเขา ที่นี้ว่า ท่านปรดิกเคยพูด
กับหลวงพ่่ว่าได้ทำต้องไปต่างประเทศได้ทำมี “กิฟท์”

หมายความว่าอย่างไร

- ฉันทก็ไม่รู้ ไม่ตี ไม่เคยเอามาตีความ ไม่รู้สึกยังไงเพราะ
แปลก็ไม่ออก แต่ว่าบอกว่าต้องไปต่างประเทศเพราะท่านเจ้าคุณ
มี “กิฟท์” ท่านพูดเช่นนี้ช่วงต้น ๆ นั้นแหละช่วงที่มีอำนาจอยู่นั้น
ต่อมาอีกนานถึงได้ไปต่างประเทศ ตอนนั้นท่านยังอยู่หรือเปล่า
หรือไปแล้วก็ไม่รู้จำไม่ค่อยได้ หลวงพ่อไป พ.ศ. 2491 หลวงพ่อก
อยู่วัดมหาธาตุมาเป็นสมภารแล้ว ท่านธำรง นาวาสวัสดิ์นายก
รัฐมนตรีมารับมาส่งถึงกุฏิ ตอนนั้นไม่เห็นท่านปรดิกแล้ว แต่จำ

เรื่องไม่ได้ว่าไปไหนแล้วหรือยัง

ตกลงยังไม่ได้ตีความหมายคำว่า "กัณฑ์"

- ไม่ได้ตี รู้แต่ว่าท่านชมเราอย่างหนึ่ง

ไม่ทราบว่าหลวงพ่อกำลังพูดหรือแสดงอะไรให้ท่านเห็นท่านถึงบอกว่าหลวงพ่อกัณฑ์

- ใ้มาที่เดียว ก็ทำงานร่วมกันนี้ ท่านพูดสมัยเป็นนายกฯ พูดท่ามกลางรัฐมนตรี หลวงพ่อบอกว่าหลวงพ่อกัณฑ์เป็นนักการเมือง พระต้องเล่นการเมืองไม่เล่นก็ฉิบหายแต่เล่นแบบพระไม่ใช่เล่นแบบฆราวาส คำนี้พูดกับท่านปรีดีหรือเปล่าไม่แน่ใจ แต่ต่อมาหลวงพ่อแสดงให้เห็นเรื่อย ๆ ว่า พระต้องเล่นการเมือง ต้องสอนการเมือง เอาธรรมะไปสอนนักการเมือง ถ้าไม่เอาธรรมะไปสอนการเมือง เอาชาติไปกันขายกันหมด นี่เป็นหลักทั่วไป มีนักปราชญ์ระดับโลกท่านหนึ่ง ท่านพูดว่าคนที่พูดว่าการศาสนากับการเมืองเข้ากันไม่ได้ ต้องไปเรียนใหม่หมด ทั้งการเมืองและการศาสนา เพราะไม่รู้ทั้งสองอย่าง คำพูดนี้คือท่านมหาตมะคานธี

ในทรรศนะของหลวงพ่อกัณฑ์ไม่ทราบว่าจะมีทางไหนบ้างที่จะคลี่คลายว่ากรณีสวรรคตท่านปรีดีบริสุทธิ์

- ฉันทูแต่พูดไม่ได้ ฉันทูความจริง เพราะว่าลูกศิษย์เยอะรู้ด้วยแต่พูดไม่ได้ ไม่ใช่กาละ ฆราวาสเขียนเอง เราเขียนเองไม่ได้ประวัติศาสตร์หน้านี้ เดี่ยวเขาจะหาว่าพระเสือกสอดรู้ไม่เป็นเสนาบดือยาว่าการเมืองไม่ได้นุ่งผ้าเหลืองว่าการวัดเดี๋ยวจะเป็นการสอดรู้สอดเห็น ไม่ใช่หน้าที่ไม่ไปก็ต้องทำเป็นไปรู้แต่ว่าพูดไม่ได้ มันเป็นเรื่องไกลมากกับวัดกับบ้านเรื่องนี้

ตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมานักการเมืองเท่าที่หลวงพ่อรู้
จักมีใครบ้างที่หลวงพ่อคิดว่าเหมือนหรือคล้ายคลึงกับท่านปรีดีบ้าง

- เปรียบเทียบไม่ถูกไม่ได้ ที่ไม่ถูกนั้นไม่สามารถ คือ
รู้จักเขาไม่พอ ทีนี้ถ้าจะเอาพรรณณะของหลวงพ่อคณะราษฎร
ที่พระยาพหลเป็นหัวหน้านั้นนะ ท่านปรีดีด้วยคณะราษฎรที่
มาเปลี่ยนแปลงการปกครองฉันก็เห็นดีด้วยเพราะว่ามาพลิก
แผ่นดินให้เดินใหม่ให้คนมีสิทธิหน้าที่ได้ดีขึ้น แต่ว่าพอคณะราษฎร
นี้ทะเลาะกัน ฉันหมดเลื่อมใสหมดศรัทธา ที่ว่าหมดนั้นคือว่าผิด
แล้ว คณะราษฎรผิดแล้วไม่ต้องพูดผิดทั้งคณะ เขาเรียกว่าเอายา
พิษเข้ามาใส่คณะฉันว่าอย่างนี้ นี่พรรณณะ

ที่ทะเลาะกันนี้หลวงพ่อคิดว่าอะไรเป็นสาเหตุหลัก

- ไม่รู้แต่เท่าที่รู้ก็คือเขาทะเลาะกัน จนท่านปรีดีกระเด็น
หรือเลย พอเขาทะเลาะกันเราก็ตูตาดก

ถ้าไม่ทะเลาะกันหลวงพ่อคิดว่าตอนนี้บ้านเมืองเราจะเป็นอย่างไร

- ถ้าไม่ทะเลาะกันก็คิดจะได้ช่วยกันสร้างชาติบ้านเมือง
อิจฉา ริษยากันใช้ไม่ได้

ถ้าท่านปรีดียังอยู่ไม่ทราบว่าจะเป็นอย่างไบบ้างในพรรณณะของ
หลวงพ่อ

- ไม่ทราบไม่ได้คิด ประเมินล่วงหน้าไม่ได้

สัมภาษณ์
ท่านปรีดี พนมยงค์
โดย ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

คุณชาญวิทย์ เกษตรศิริ ปัจจุบันเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ ได้เข้าพบและสัมภาษณ์ท่านปรีดี พนมยงค์รัฐบุรุษ
อาวุโส ณ บ้านพักชานกรุงปารีส เมื่อปี พ.ศ. 2513 และได้เรียบ
เรียงตีพิมพ์ลงในจุลสาร โครงการตำรา สังคมศาสตร์และมนุษย์
ศาสตร์ เมื่อปี พ.ศ. 2519

กองบรรณาธิการ “มติมหาสาร” เห็นว่า บทสัมภาษณ์นี้
มีแง่มุมหลายประการที่น่าสนใจ จึงนำมาตีพิมพ์ซ้ำเพื่อผู้อ่านที่
ไม่มีโอกาสได้อ่านมาก่อน

“ปรีดี พนมยงค์” กับการเมืองไทย

1. อิทธิพลทางความคิดการเมืองต่อคณะ ผู้ก่อการ

นายปรีดี พนมยงค์ ได้เล่าให้ฟังว่าความคิดทางการเมืองที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 นั้น มีอยู่ในกลุ่มคนหนุ่มไทยตั้งแต่สมัยยังอยู่เมืองไทยแล้ว ความคิดต่าง ๆ นี้ไม่ใช่ไปรับเอามาจากเมืองนอกแต่ถ่ายเดียว การที่คนหนุ่มสมัยนั้นมีความคิดอ่านทางการเมือง ก็สืบเนื่องมาจากสภาพของราษฎรไทยซึ่งยากจนเพราะเอกราชไทยยังไม่สมบูรณ์ เนื่องจากถูกบีบบังคับจากจักรวรรดินิยมในเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขต

กล่าวในแง่ส่วนตัวแล้ว นายปรีดีเริ่มต้นการศึกษาที่อยุธยา ทากนั้นก็มาต่อที่โรงเรียนวัดเบญจมบพิตรและโรงเรียนสวน

กุหลาบ สมัยเด็กนั้นท่านเกรงจึงต้องกลับไปอยู่นานอีก ตอนนั้นจึงเห็น
ความลำบากของชาวนาและคิดว่าอาจจะช่วยเหลือพวกเขาได้ถ้า
หากได้เรียนทางรัฐประศาสนศาสตร์ สมัยที่อยู่ยุโรปก็ได้รับ
อิทธิพลจากบรรดาคครู ซึ่งได้ชี้แจงเรื่องความรักชาติ เรื่องสยาม
ถูกกดขี่ข่มเหง เรื่องเหตุการณ์ ร.ศ.112 จึงทำให้นักเรียนมีสำนึก
ในเรื่องทางการเมืองมาก จากนั้นจึงเดินทางไปศึกษาที่ประเทศ
ฝรั่งเศสเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ.2463 (1920) กลับมากรุงเทพฯ
ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2470 (1927) โดยใช้เวลาเดินทางทางเรือ
ราวหนึ่งเดือน

นอกจากนั้นนายปรีดีก็กล่าวว่า พวก ร.ศ.130 ก็มีอิทธิพล
ต่อผู้ก่อการมาก บรรดาผู้ก่อการ 2475 รู้เรื่องเกี่ยวกับพวก
ร.ศ.130 เพราะมีการพูดคุยกันมากในสมัยนั้น ครูและปัญญาชนพูด
กันว่า นายทหารกองพลที่ 3 ที่อยุธยาถูกจับตัวไปด้วยเลยทำให้รู้
เรื่องดี รวมความแล้วทำให้คนสยามสมัยนั้นเห็นว่า “แอบโซลูต
มอรันาท์” (absolute monarchy) เป็นเรื่องล้าสมัย ดังนั้นจึง
ต้องการการเปลี่ยนแปลงกัน ฉะนั้นความคิดเปลี่ยนแปลงการปก
ครองพ.ศ. 2475 จึงเกิดขึ้นในเมืองไทยก่อนที่จะไปคิดกันใน
ฝรั่งเศส และจอมพล ป. พิบูลสงครามเองก็มีความเห็นเช่นนี้
มาก่อนนอกจากเมืองไทยไปเรียนต่อต่างประเทศเช่นกัน พวก
ที่ไปเรียนต่อเมืองนอกก็มีไม่มากนัก ในฝรั่งเศสและสวิตเซอร์แลนด์
มีประมาณ 75 คน ในอังกฤษประมาณ 200 คน ในอเมริกามีไม่
ถึง 100 คน นายปรีดีกล่าวว่า สมัยนั้นมีคนโอดครวญกันมากกว่า
เมืองไทยล้าหลัง แต่ส่วนมากโอดครวญแล้วก็ไม่ได้ทำการแก้ไข
เปลี่ยนแปลง ซึ่งจะไปโทษราษฎรว่าไม่ตื่นตัวไม่ได้

สมัยนั้นพวกผู้ก่อการนิยมน่านหนังสือพิมพ์ *เดลิเมลล์* (เก่า) ซึ่งเจ้าของเป็นคนอเมริกัน นอกจากนั้นก็ยังมีหนังสือที่ตีพิมพ์เป็นครั้งคราว เช่น *กัมมันโต วายาโม* ที่มีชื่อคล้ายญี่ปุ่นเพราะสมัยนั้นญี่ปุ่นมีอำนาจศาลในไทย อาจจะเป็นการใช้ชื่อคล้ายญี่ปุ่นและภาษาทางพุทธศาสนาเป็นเกราะกันการถูกจับ ส่วนอิทธิพลจากท่านเทียนวรรณนั้นมียู่บ้างอย่างกระเส็นกระสายเทียนวรรณมีอายุมากแล้วในสมัยผู้ก่อการและมีอิทธิพลมากกว่าในสมัยรุ่นพ่อ การเสาะแสวงหาความรู้ในสมัยนั้นไม่ใช่เรื่องง่ายที่มีก็เช่นห้องสมุดวัดสามจีน หนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ซึ่งก็หายาก หนังสือพิมพ์ “*เดลิเมลล์*” มีส่วนในการพูดถึงความล้มสมัยของระบบ *absolute monarchy* นอกจากนั้นหนังสือพิมพ์หลายฉบับยังลงเรื่องการล้มพระเจ้าซาร์กันมาก

นายปรีดีกล่าวว่า ความคิดเกี่ยวกับเมืองไทย หรือความคิดของมนุษย์ทั่วไปนั้นเกิดได้ทั้งจากการอ่านหนังสือและการสัมผัสข้อเขียนของคนต่าง ๆ ก็ปลูกจิตสำนึกได้ แต่สำหรับท่านจิตสำนึกเกิดมาจากการสัมผัส กล่าวคือในสมัยที่อยู่ฝรั่งเศสนั้นแม้ท่านได้จบเนติบัณฑิตไทยแล้วก็ตาม แต่ก็มาเรียน *Lycee* (วิทยาลัย) ใหม่ ตอนนั้นได้ไปอยู่กับครอบครัวของโปรเฟสเซอร์ในบ้านนั้นมีห้องสมุดดี ตกบ่ายก็นั่งคุยกับโปรเฟสเซอร์หาได้อยู่แต่ลำพังไม่ トラบจนกระทั่งมาเรียน *Doctorate*

การที่ท่านปรีดีมาเรียนต่อด้านกฎหมายที่ฝรั่งเศส เพราะจะมีการชำระประมวลกฎหมายใหม่ การที่รัฐบาลไทยสมัยนั้นส่งนักเรียนไปต่างประเทศ ก็ไม่จริงเสมอไปที่ต้องไปยังประเทศที่มีกษัตริย์ เช่น อังกฤษ หรือเยอรมันนี่ แต่พิจารณา

ตามความเหมาะสมของวิชาที่เรียน ภายหลังจากที่ฝรั่งเศสรับชนะเยอรมันนี้ ก็นิยมส่งไปเรียนวิชาทหารที่ฝรั่งเศส อีกประการหนึ่ง ค่าครองชีพในฝรั่งเศสก็ถูกกว่า ประมาณ 2,000 บาทต่อปีในอังกฤษ ประมาณ 3,000 บาทต่อปี

นักเรียนไทยในฝรั่งเศสมีการติดต่อคบหากับนักเรียนต่างประเทศอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดาผู้ที่มาจากประเทศเพื่อนบ้านอยู่บ้าง แต่เป็นเรื่องส่วนบุคคล มีนักเรียนไทยจำนวนไม่น้อยที่ดูถูกเพื่อนบ้านเพราะเห็นว่าเขาเป็นเมืองขึ้นล้าหลังกว่า นายปรีดีเองเคยรู้จักกับเจ้าสุวรรณหงษ์มาติและเคยไปดูพวกนักเรียนจากเวียดนามคุยและประชุมกัน การดูถูกชาติอื่นไม่ควรจะมีขึ้นเพราะของพรรคนี้ไม่แน่ ขอให้ดูประวัติศาสตร์ให้ดี สหรัฐอเมริกาซึ่งเคยเป็นเมืองขึ้นเดิมนักก็เลยหน้าอังกฤษไป ฝรั่งเศสก็เลยหน้าโรมอิตาลีไปได้

2. คำโครงสร้างธุรกิจ

การที่ไม่อาจปฏิบัติตามคำโครงสร้างธุรกิจได้นั้น ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากการที่กลุ่มอนุรักษ์นิยมไม่เห็นด้วย ถ้าพวกผู้ก่อการเห็นด้วยก็คงทำได้เรื่องคำโครงสร้างธุรกิจนี้ท่านกล่าวเสริมว่าเป็นเรื่องที่ตัวเองใจร้อนไป ใช้อังวะไม่เหมาะ อยากรก็ตามคนเราย่อมมีผิดพลาดกันได้ แม้จอมพล ป. พิบูลสงครามก่อนตาย

ก็ได้เขียนจดหมายมาขอโหสิกรรม ขอแต่ให้คนไทยเราสามัคคี
กันบนพื้นฐานของความรักชาติและประชาธิปไตย

3. สันนิบาตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asian League)

ต่อคำถามที่ว่า ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ไทยเป็น
ศูนย์กลางของประเทศที่ต้องการปลดแอกและนำไปสู่การคิดก่อ
ตั้ง “สันนิบาตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” นั้น นายปรีดีกล่าวว่
ไม่ได้อ้างเรื่องสันนิบาตนี้ ว่าเป็นความคิดริเริ่มของท่านเองโดย
เฉพาะ แต่มีความเห็นว่าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยู่กลางระหว่าง
จีนและอินเดีย ถ้าประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่าง
แยกกันก็จะอยู่ได้ลำบากถ้ารวมกันสมานกันได้ก็จะเป็นพลังอัน
หนึ่ง จึงได้ตกลงกันเรื่องสมาคม (สันนิบาต) มี ลาว ญวน เขมร
อินโดนีเซีย มอญ และไทยใหญ่มาร่วมประชุมกัน แต่ยังมีได้
ลงมือตั้งให้เป็นทางการ ดังนั้นจึงยังคงเป็นแต่ความคิดริเริ่ม นาย
เตียง ศิริขันธ์ นับว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญเพราะเป็นคนที่ได้ช่วย
เหลือและมีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวกับเอกราชของลาวและเวียดนาม
มาก เรื่องนี้จะสืบถามต่อได้จากคุณมานะ วุฒาภิต

เกี่ยวกับความคิดในเรื่องสันนิบาตและความเป็นกลาง
ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นี้ มีส่วนทำให้เจ้าหน้าที่อเมริกัน
บางพวกไม่พอใจและไม่สนับสนุนท่าน โดยเฉพาะพวกที่เข้ามา
อำนาจหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

4. ความเป็นกลางของไทยกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

เมื่อมีการประกาศหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (peaceful co-existence) ที่มั่นคงแล้ว ท่านได้เขียนบทความเป็นภาษาไทยสนับสนุนหลักการนั้นเพราะเห็นว่าพุทธศาสนิกชนควรจะต้องถือหลักการอยู่ร่วมกันโดยสันติ การไปฆ่าเขาผิดหลักการ ต่อมาทางเมืองจีนเขาเอาบทความนี้ไปแปลเป็นภาษาจีน และต่อมาเขาแปลเป็นภาษาไทยอีกทอดหนึ่ง เอาออกรายการภาษาไทยของวิทยุปักกิ่ง

นายปรีดีกล่าวว่าไม่ปรารถนาให้ประเทศไทยไปเข้ากับใคร ประเทศไทยได้เลี้ยงตัวเองตลอดมาไม่เคยมีใครเขาเอาเงินมาช่วยเราก่อน แม้เราจะเคยกู้เงินจากอังกฤษ แต่ก็ใช้คืนเขา แต่ตอนนี้ปรากฏว่าเราไปขอเงินเขามาใช้ ควรจะยึดถือหลัก “อัตตาธิ อัตโนนาโถ”

นอกจากนั้นเราควรแยกว่าอเมริกัันสมัยเก่ากับสมัยนี้ว่าไม่เหมือนกัน อย่างหมอบรัดเลย์นั้นดี แต่อเมริกันปัจจุบันทำให้ศีลธรรมในเมืองไทยเสื่อม ส่วนการแก้ไขปัญหานี้เป็นเรื่องทางการเมือง

5. ความขัดแย้งกับจอมพล ป. พิบูลสงคราม

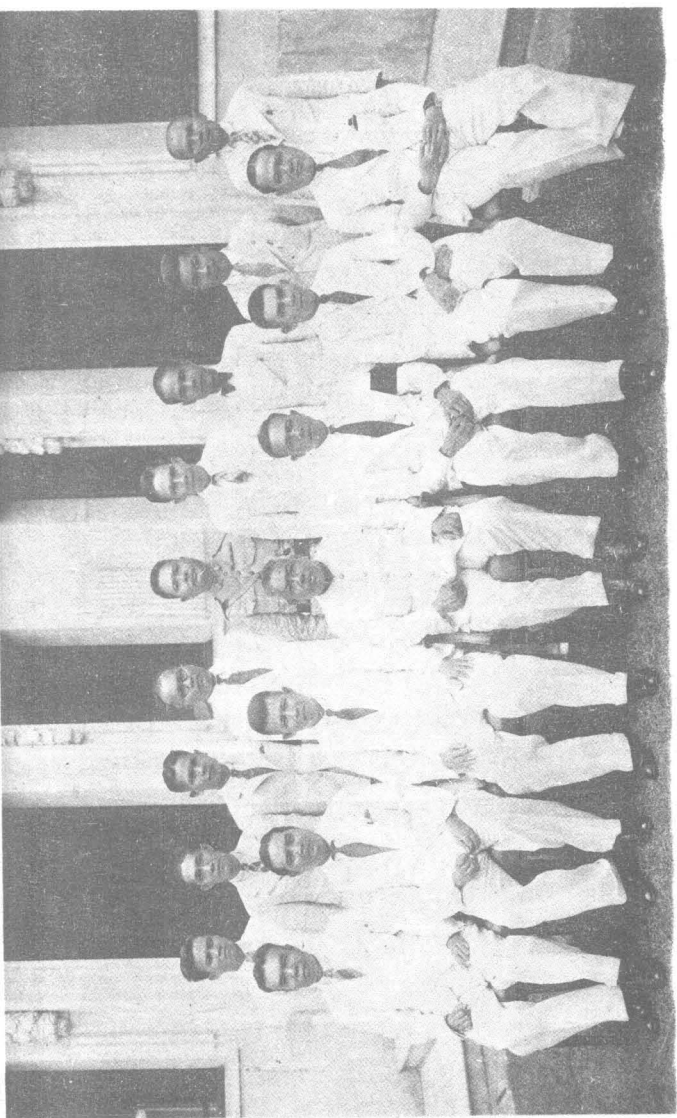
การที่ทางฝ่ายทหารนิยมนาซีเยอรมันและท่านไม่นิยมนั้น

เป็นความขัดแย้งในปัญหาอุดมคติ สันติภาพกับสงครามแตกต่างกันในพื้นฐานของประชาธิปไตยกับลัทธิฟาสซิสต์เมื่อก่อนสงครามเอเชียบูรพา มีเหตุการณ์ใหญ่เกิดขึ้น กล่าวคือเมื่อญี่ปุ่นเตรียมรุกรานและเข้ายึดอินโดจีน ฝ่ายอังกฤษและอเมริกาตัดกำลังญี่ปุ่นโดยยึดเงินที่ญี่ปุ่นฝากไว้ในธนาคารโลกตะวันตก ญี่ปุ่นไม่มีเงินตราจะซื้อข้าว จึงมาหารัฐบาลไทยขอเครดิตเพื่อซื้อข้าวไทย นายปรีดีซึ่งเป็นรัฐมนตรีคลังขณะนั้นตอบว่าได้ แต่ญี่ปุ่นจะต้องนำทองคำมาเป็นค่าข้าว ญี่ปุ่นเลยไม่พอใจ (ส่วนเรื่องเมื่อญี่ปุ่นเข้านั้น ท่านแนะนำให้ดูหนังสือของ ไสว สุทธิพิทักษ์ ส่วนหนังสือของดิเรก ชัยนามนั้นให้ระวังในการอ่าน)

เมื่อญี่ปุ่นเข้ามาแล้ว ให้เอานายปรีดีออกโดยให้ตำแหน่งสูงขึ้นไป หลวงอดุลยฯ เสนอตำแหน่งผู้สำเร็จราชการให้ ซึ่งท่านก็เต็มใจเพราะต้องการวางมือจากการร่วมกับฝ่ายญี่ปุ่น งานของผู้สำเร็จราชการก็น้อย มีเวลาจะทำงานต่อต้านญี่ปุ่นได้ถนัด (แนะนำให้ดูหนังสือของ Sir Andrew Gilcrist) เรื่องการต่อต้านญี่ปุ่นแต่แรกหน่วยตำรวจเป็นผู้ทำ มิใช่พวกทหาร เสียหายที่หลวงอดุลยฯ ไม่ได้เขียนอะไรไว้ หลวงอดุลยฯ น่าจะมีเอกสารบางอย่าง

6. การต่อต้านญี่ปุ่น

การที่นายปรีดีตัดสินใจไม่เข้าร่วมกับญี่ปุ่นนั้น ท่านกล่าวว่าเรื่องนี้จะรู้เรื่องแสนยานุภาพอย่างเดียวไม่ได้ คือไม่ควรฟังความข้างเดียวเช่นเดียวกับเหตุการณ์ปัจจุบันที่ฟังแต่สหรัฐฯ แต่ข้าง

เดียว ทางพุทธศาสนากล่าวไว้ว่า เอกจักขุ หุตยจักขุ คือดูทั้งสองข้าง

ประการต่อมา เป็นเรื่องของอุดมคติ คือสงครามธรรมต้องแพ้สงครามที่เป็นธรรมเพียงแต่จะช้าหรือเร็ว อันนี้เป็นพื้นฐานปรัชญาของมนุษย์ เชื่อว่าประชาธิปไตยต้องชนะเผด็จการ ประชาธิปไตยเป็นอำนาจของคนทั้งหลายจะต้องชนะเพียงแต่เงื่อนไขช้าหรือเร็วเท่านั้น ถ้าไปเห็นเขาชนะอยู่ในปัจจุบัน แล้วเข้าร่วมด้วยเพียงเพื่อประโยชน์ชั่วคราว ก็เป็นลูกขุนพลอยพยัก

ประการสุดท้ายสภาพเศรษฐกิจของญี่ปุ่นไปไม่ไหว วัตถุประสงค์อื่น ๆ ไม่มี เช่นข้าว ในแง่ทางการเมือง สภาพการเมืองของญี่ปุ่นมีอำนาจของจักรพรรดิ แต่อีกฝ่ายหนึ่งเป็นประชาธิปไตย กำลังใจของระบบจึงดีกว่ากัน ฝ่ายหนึ่งมีกำลังใจโดยถูกหลอก มีวันหนึ่งที่จะหลอกเขาไม่ได้

ข้อพิจารณาดังกล่าวนี้ ไม่ได้คิดเดาเอาเอง แต่ใช้วิทยาศาสตร์แห่งความคิด

เมื่อสงครามจบลง ทางฝ่ายอเมริกาไม่มีปัญหา แม้ไทยจะให้ญี่ปุ่นยตราทัพผ่านแดน แต่ทางสหรัฐ ก็คงยอมให้มีสถานทูตอยู่ แต่ที่อังกฤษนั้นถูกปิดลง เมื่อจอมพล ป. ประกาศสงครามทางอังกฤษก็ตอบโต้ อย่างไรก็ตามก็ยังมี ความเข้าใจกันกับทางอังกฤษ ทางฝ่ายสัมพันธมิตรได้ขอรับรองให้เสรีไทยหนึ่ง ทำลับที่สุด ลอร์ด หลุยส์ เมาท์แบทเตน โทรเลขลับจากอังกฤษว่า จะไม่มีสภาพสงครามกัน แต่พอจบสงคราม อังกฤษก็ยื่นให้เซ็นสัญญาสมบูรณแบบก่อน ส่วนเรื่องอาชญากรรมสงครามนั้น ม.ร.ว.

เสนีย์ ปราโมช ว่าเราควรทำกันเอง จับกันเอง และศาลตัดสิน
ปล่อย

7. รัฐประหาร 2490

เรื่องรัฐประหาร 2490 นั้น ไม่ใช่เพราะไม่จำกัดอำนาจ
ทหารทางการเมือง จะเห็นได้ว่าเป็นการกระทำของพวก
ทหารกองหนุนทั้งนั้น เช่น จอมพลผิน จอมพล ป. จะไปปราบปราม
ได้อย่างไร จะเอาไปยิงเข้าได้หรือ ทำอะไรไม่ได้

ส่วนเรื่องพรรคการเมืองนั้น พรรคสหชีพ มีนโยบายทาง
สังคมนิยมที่ทำได้แน่นอน สมาชิกพรรคส่วนมากเป็นคนอีสาน
เช่น นายทองอิน ภูริพัฒน์ เป็นความจริงที่ว่า มีคนกรุงเทพฯ
บางพวกรังเกียจพวกอีสาน พวกสหชีพนี้มีความรู้ดีพอสมควร
แม้จะไม่เคยเรียนเมืองนอก แต่อย่างนายเตียง ศิริขันธ์ ก็อ่าน
ภาษาอังกฤษได้ดี ส่วนแนวร่วมรัฐธรรมนูญนั้นนิยมประชาธิปไตย
แบบสมัยก่อน ได้ให้หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นหัวหน้ากลุ่มนี้
เป็น แนว ไม่ใช่ พรรค นอกนั้นก็ยังมีกลุ่มอิสระ มีคนเช่นนายวิจิตร
ลulitanนท์ นายวิโรจน์ กมลพันธ์ (เคยเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการ
กระทรวงศึกษาธิการ) นายเสวตร เปี่ยมพงษ์สานต์ นายธรรมนูญ
เอี่ยมพงศ์เงิน เป็นต้น

8. กรณีสวรรคต

การที่ไม่สามารถทำให้เรื่องกระจ่างได้ ก็เพราะการรัฐ
ประหาร 2490 เขาอิงกันทั้งจะอยู่ได้อย่างไร และที่ไม่ได้ใช้

international channel เพราะเห็นว่าไม่ได้ผลอะไร บรรดา
พวกต่างประเทศ เขาเขียนเรื่องกรณีสวรรคตก็ไม่เคยเขียนว่าท่าน
มีส่วนในการปลงพระชนม์ในหลวง เรื่องนี้ถ้าจะพูดเอง ก็กลายเป็น
เป็นการแก้ตัวเอง

9. การเหยียดและหลงเชื่อชาติ

การเหยียดเชื้อชาติของคนไทยภาคอื่นนั้นมันมีมาแต่สมัยเก่า
แล้ว เช่นเคยมีพระราชหัตถเลขาของรัชกาลที่ 5 ถึงพระนางเจ้า
วิคตอเรีย ใจความว่า มณฑลทางใต้เป็น "colony" ของไทย
(ในหนังสืองานศพของกรมหลวงอดิศรฯ)

เรื่องการดูถูกคนอีสานนี้ ท่านผู้หญิงพูนสุขได้กล่าวเสริมว่า
พวกกบฏแบ่งแยกดินแดนและพวกกบฏ 1 ตุลา ซึ่งเป็นทหารเล่า
ให้ฟังว่า เมื่อถูกจับเข้าคุกพร้อมกับพวกอีสานได้พูดคุยกันจึง
เริ่มเข้าใจว่าพวกอีสานก็มีความรู้ความสามารถไม่ด้อยกว่าที่เคย
ดูถูกไว้

ส่วนเรื่องถิ่นกำเนิดของคนไทยนั้น นายปรีดีกล่าวว่าไม่เห็น
ด้วยกับหนังสือ *หลักไทย* ของขุนวิจิตรมาตรา ท่านเคยไปแถว
ตาสีฟูมา ก็ไม่เห็นหลักฐานเรื่องคนไทยไปดอยูนนาน พวกพวก
บัณฑิตจีน เขาก็รู้ถึงหนังสือของกรมพระยาดำรงฯ ได้คุยกันถึง
เรื่องที่พูดถึงต้นกำเนิดคนไทย เห็นว่าได้เรื่องมาจากหมอต้อตต์
ซึ่งเป็นมิชชันนารีไปดม ๆ แถวนั้นแล้วก็มาตั้งทฤษฎีว่าคนไทยมา
จากที่นั่น

ที่ฝรั่งเขียนว่าต้นตระกูลไทยมาจากตาสีฟู ความจริงเรื่องนี้

เป็นชื่อใหม่ คำว่าฟูเป็นศัพท์ที่เกิดในสมัยราชวงศ์ซิง ที่แบ่งแยก
การปกครองเป็นฟู การเอาชนชาติไปมาทดลองดู ด้วยการนับ
ตัวเลข แต่ความจริงพวกไปไม่มีตัวเลข พวกนี้เป็นคนพื้นเมือง

10. การเมืองไทย - สันติหรือรุนแรง

ในเรื่องเกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาชนจีนและไทยนั้น
เป็นเรื่องที่จะต้องเผชิญต่อความเป็นจริง จีน (ใหม่) นั้นตั้งประเทศ
เมื่อ พ.ศ. 2492 เรื่องก่อการร้ายในไทยมีเมื่อ พ.ศ. 2507 แล้วเรา
ไปตั้งชื่อว่าเขารุกรานเรา แต่ที่เราไปสมรู้กับสหรัฐฯ ทำไม
ไม่คิด คิดแต่เราจะไปป้องกันคอมมิวนิสต์แต่ที่เราไปบอมบ์
เด็กเล็ก (ในอินโดจีน) ทำไมไม่คิด นโยบายต่างประเทศควรจะอยู่
ด้วยกันอย่างสันติ สำหรับไทยถ้าเกิดอะไรขึ้น รบกันเราจะอยู่ได้
อย่างไร ทหารของเราคือใคร เรื่องกำลังทหาร พวกที่รบจริง ๆ
คือพลทหารลูกชาวนา การเมืองภายในของไทยนั้น ถ้าไม่ปล่อยให้
มีวิธีสันติคนก็จำต้องหันไปหาวิธีที่ไม่สันติ

สัมภาษณ์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช

การปฏิวัติ 2475 ตามความรู้สึกของอาจารย์ว่า เร็วไปไหม

ไม่ ไม่เร็ว เพราะพระมหากษัตริย์ไทยมีความปรานีอะไรหลาย ๆ อย่างและทรงเห็นการณ์ไกล ลองไปอ่าน กฎหมายเก่า ยุทธยาจะเห็นได้น่าเลื่อมใส ในกฎหมายอยุธยา กฎมณเฑียรบาล บัญญัติว่า พระมหากษัตริย์เป็นเจ้าของชีวิต ข้าคนได้แต่เมื่อใดที่ทรงพิโรธเรียกหาพระแสงดาบ ห้ามมิให้ฆาตเล็กถวาย ถ้าถวายฆาตเล็กนั้นโทษถึงตาย ต่อมา มีพระราชบัญญัติว่าด้วยการสืบสันตติวงศ์พระมงกุฎเกล้าออกเป็นกฎหมาย กฎหมายนั้นแปลก...มีลำดับราชวงศ์เป็นสายยาวเหยียดในการมีสิทธิสืบราชสมบัติ แต่มีมาตรา 28 คุณไปอ่านดู บัญญัติไว้ว่า... ตามที่เขียนไว้ใครจะขึ้นเสวยราชก็ตามแต่ แต่ถ้าองค์ใดจะได้อันแล้วประชาชนไม่เห็นด้วย ขอเสียเถอะอย่าเป็น...

จะเห็นว่าพระมหากษัตริย์ทรงเห็นการณ์ไกล ประชาชนชาวไทยก็เป็นผู้ใฝ่ประชาธิปไตยมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย พ่อขุนราม

คำแหงโน่น...คุณไปอ่านดูได้ในศิลาจารึก...

สมัยรัชกาลที่ 6 ก็มีดุสิตธานี ฝึกการเลือกตั้งแบบประชาธิปไตย มีการเลือกตั้งเทศบาล

สมัยพระปกเกล้าพ้นปีท่านก็สั่งให้ร่างรัฐธรรมนูญ แต่ผู้ก่อการ 75 มาสรวมรอยเสียก่อน ความจริงพระปกเกล้าก็สั่งแล้ว ผมได้จากพระศรีวิสารวาทเป็นคนบอก ถ้าไม่มีการก่อการก็ต้องได้ประชาธิปไตย ปัญหาว่าเร็วช้าไม่เป็นปัญหา ประชาธิปไตยยังให้เร็วเท่าไรยังเป็นเท่านั้น ยิ่งให้มาช้ายังไม่เป็นเท่านั้น ปัญหาเรื่องเร็วเรื่องช้าทุกวันนี้ก็มีการพูดกันแต่ผมว่าไม่เร็ว ให้เขาฝึกให้เขาเรียนรู้

หลังการเปลี่ยนแปลงแล้ว มีกบฏบวรเดช อยากให้อาจารย์เล่าให้ฟังว่าเป็นมาอย่างไร

ชื่อ กบฏบวรเดชนี้มีการจับเชื้อพระวงศ์ มันตัวใครตัวมัน ถ้าไม่ทำก็หัวขาด จะทำยังไงละมันเป็นการป้องกันตัว กบฏเกิดขึ้นก็ถูกจับถูกประหารกันลั่นทุ่งเหตุการณ์มันเกิดขึ้นทำไปผิดถูกยังงี้ก็แล้วแต่ ฝ่ายทำถ้าไม่ทำก็ตาย การปฏิวัติแบบนี้มันก็ต้องเป็นอย่างนี้

เกิดจากการไม่เห็นด้วยกับคณะราษฎร ที่ลอบทฆาตพระมหากษัตริย์

ไม่เห็นด้วยที่คณะราษฎรขึ้นครองเมือง ไม่มีใครบอกว่าไม่เห็นด้วยที่จะมีหรือไม่มีรัฐธรรมนูญ เพราะพวกนี้เข้ามาแย่งอำนาจพระมหากษัตริย์ แต่ผมว่าถ้ากบฏนี้ชนะก็ยุ่งเหมือนกันนะ เพราะเท่าที่รู้มีแต่คนแปลก ๆ ทั้งนั้นที่เกี่ยวข้อง

มีพวกเชื้อพระวงศ์เยอะไหม

น้อย...เชื้อพระวงศ์น้อยที่สุดเลย มีสนิทวงศ์ คนหนึ่ง...
แต่ไม่มีปราโมช...

เรื่องเสรีไทย ตอนที่อาจารย์อยู่ที่อเมริกา ได้มีการติดต่อกับอาจารย์
ปริศนี้อย่างไรบ้าง

ไม่มี เพิ่งมีในระยะหลัง ตอนแรกมันไม่มีทางเลย คือประการ
แรกอย่าลืมว่าเสรีไทยอยู่คนละที่ ผมอยู่อเมริกา ตอนญี่ปุ่นบุก
มาครั้งแรกเมื่อเดือนสิงหาคม 2484 ผมทำรายงานทุกเดือน เดือน
ว่าญี่ปุ่นจะบุกเมืองไทยจะต้องทำอะไรสักอย่าง เอาละนะทางนี้ผม
จะยึดที่ไว้ให้ ทำรัฐบาลพลัดถิ่นมาอย่างคนทั้งหลายเขาทำกัน
ไม่ยอม ตรงกันข้ามผมไม่ได้เงินเดือนขึ้นคนอื่นเขาได้กันหมด
เหรียญตราเขาก็ได้แต่ผมไม่ได้คนเดียว เพราะฉะนั้นเรื่องจะรู้ไม่
รู้ผมทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้ ตั้งแต่สิงหาคมถึงธันวาคมที่ญี่ปุ่นขึ้น รายงานผมมี
ไม่ได้ขาดผมบอกแล้ว ใจว่าทางออกมันไม่มีนอกจากตั้งเสรีไทย
แล้วผมจะเป็นเครื่องมือให้ ก็ไม่ตอบ ตรงข้ามกลับส่งคนมาคุมผม
การทำเสรีไทยผมทำของผมเอง แล้วในตอนต้นมันไม่รู้จะติดต่อกับ
ใครได้คนที่อยู่นอกประเทศมันติดต่อกันได้ อย่างอังกฤษ ออส-
เตรเลีย ก็มีคนอยู่แต่ข้างในนี้ติดต่อกันไม่ได้เลย จนกระทั่งต่อไปส่ง
คุณกำจัด พลงกูร สงวนกับแดง (นายสงวน ตูลารักษ์ กับนายแดง
คุณดิลก) สงวนกับแดงยังอยู่เป็นพยานได้ดี ตอนส่งออกไปก็
ไปก็ไม่บอกให้รู้ ไปถึงเมืองจีนแล้วก็ไม่ได้บอกให้รู้ จนกระทั่ง
กำจัดตายที่เมืองจีน ข้ามันก็ต้องออกจึงได้รู้เรื่องกัน

ทางเสรีไทยข้างในจึงได้ไว้วายว่าผมฆ่ากำจัด

ทางจีนปิดข่าวไม่ให้ติดต่อ

แน่นอน...เขาเป็นตัวตั้งตัวตี ไม่ต้องการให้เราติดต่อกัน
แล้วติดต่อกันได้อย่างไรกับข้างใน

มาตอนหลังที่สงวนกับแดงมาแล้วจึงได้วางแผนส่งคนของ
เรา ทหารเสรีไทยเข้ามาเอาเครื่องมือเครื่องมือ อาจารย์ปรีดีก็ทำ
เป็นการภายใน ส่วนภายนอกผมก็ทำของผมไป กลุ่มเล็กนิดเดียว
ทำอะไรไม่ได้เท่าไร ข้างในก็ทำก็ยังดูดีแต่ระยะหลังไปก็ไม่ดี
ส่งคนไปตายเปล่า

การติดต่อไม่มีเลยจนกระทั่งสงวน และแดง ออกมาแล้ว

อยากให้อาจารย์วิจารณ์เค้าโครงการเศรษฐกิจของอาจารย์ ปรีดี
พจนมยงค์

ตอนนั้นผมอยู่อเมริกา ผมไม่ได้เอาเรื่องเอาราวอะไร แต่นั่น
แหละเค้าโครงการเศรษฐกิจนั้นตอนหลัง เราก็ถูกหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์
เพราะประชาธิปไตยจะเกี่ยวข้องกับปฏิรูปที่ดิน มันช่วยไม่ได้
ความคิดทางเศรษฐกิจมันก็จำเป็นต้องมี ผมไม่โทษคุณ ปรีดี

แล้วถ้าเค้าโครงการเศรษฐกิจอันนั้นเอามาใช้กับสังคมไทยปัจจุบันยัง
จะใช้ได้อยู่ไหม

ผมจำไม่ได้แล้วว่ามันมีหลักการอย่างไร แต่อย่างน้อย
ประชาธิปไตยก็เป็นตัวตั้งตัวตี ในการปฏิรูปที่ดิน ผมก็เห็นด้วยกับ
แนวคิดนี้ เพราะประเทศอย่างเราปัญหาที่สำคัญคือที่ดิน รวม
กันว่าสมุดปกเหลืองขณะนั้นก็คนตกอกตกใจกันมากเพราะ
มันเป็นของแปลกใหม่ของสังคมขณะนั้น ถ้าเป็นทุกวันนี้ก็คง
ไม่มีอะไร

นายควง อภัยวงศ์ กับอาจารย์ปรีดี นี้ไม่ทราบขัดแย้งอะไรกัน

อันนี้ความจริงผมไม่ทราบ แต่ที่แน่นอนเหลือเกินคือเขาไม่ถูกโรคกัน มันพูดยากนะเพราะผมไม่รู้ความจริง ช่วงนั้นการเมืองผมก็ไม่ค่อยสนใจ ผมทำเสรีไทยก็บอกว่าไม่เกี่ยวกับการเมือง ผมทำเพื่อกู้ชาติ รู้แต่ว่าเขาขัดแย้งกัน แต่ไม่ทราบว่าเรื่องอะไร นายควง แก่เป็นคนที่ว่า เป็นฝ่ายประชาชน แก่ไม่ชอบเผด็จการ ส่วนปรีดีนี่เจ้าทฤษฎีก็จะเผด็จการนิด ๆ หน่อย ๆ มันก็ขัดกัน เป็นธรรมดา การร่วมงานใหญ่มันต้องมีแตกกันอย่างนี้แหละ จะเห็นได้จากพฤติกรรมที่นายควงเป็นนายก ปรีดีก็ส่งคนมาคว่ำก็เป็นไปตามวิถีทางการเมือง ทำงานด้วยกันไม่ได้ กรณีสวรรคต ตามความรู้สึกของอาจารย์ อาจารย์ปรีดีน่าจะมีส่วนหรือไม่

ผมไม่รู้กระทั่งตำรวจเขายังไม่เอาผมไปสอบสวน แต่มีอย่างที่ผมเป็นพยานรู้เห็นคือ ก่อนสวรรคต 6-7 วัน ท่านมีรับสั่งให้หากเข้าใบเฝ้า มีผมกับน้องในหลวง อันนั้นรับสั่งกับคุณคึกฤทธิ์ว่า "คุณคึกฤทธิ์ คุณปรีดี เขาเป็นคนมีอำนาจมากนะ เธอจะไปพูดไปว่าไปเขียนหนังสืออะไร ระวังจะมีภัยถึงตัว" อีกไม่นานท่านก็ถูกปลงพระชนม์
กรณีประหารชีวิต 3 คนนั้น

ศาลก็ไม่รู้ว่าจริง ๆ เป็นอย่างไร ก็ตัดสินไปตามสำนวนจริงเท็จมันไม่มีใครรู้หรอก

อาจารย์ ทอจะจันทุกาณณ์ ตอนกบฏวังหลวงได้บ้างไหม

จำไม่ได้แล้ว มันนาน ตอนนั้นคุณปรีดี ติดหนวดมา เอ. 2492 รู้แต่ว่าช่วงนั้น พวกสฤษดิ์ ถนอม นี้เข้ามาแย่งอำนาจ

ขับไล่ปรีดีออกนอกประเทศ ปรีดีก็อยากกลับ ก็เกิดกบฏวังหลวง
ขึ้น รายละเอียดไม่รู้

เรื่องความสนิทสนม ส่วนตัวระหว่างอาจารย์กับอาจารย์ปรีดี
นี่เป็นอย่างไร

ไม่มี ตอนที่ผมเข้ามาเป็นนายก ปรีดี เขาเชิญผม ผมบอก
แล้วว่าไม่อยากมาเป็น ปรีดีมีโทรเลขไป 3 ฉบับ ฉบับแรกบอก
ทำงานมาดีมาก ขอเชิญท่านมาเป็นนายก ผมตอบว่าผมไม่อยาก
เป็น

ฉบับที่ 2 บอกว่าทหาร พลเรือน ตำรวจ อยากให้ท่านมา
เป็นนายก ผมก็ไม่ไป

ฉบับที่ 3 บอกว่าฝรั่งยึดบ้าน ยึดเมือง ถ้าท่านไม่มามีคน
เดียวที่ทำได้ บ้านเมืองเป็นอะไรไปท่านต้องรับผิดชอบผมก็ต้อง
มา คุณปรีดี เขาก็ตั้งคณะรัฐบาลไว้ให้ ผมกับเขาก็ไม่ค่อยลงรอย
กันนัก พระสยามเทวาริราชช่วยถึงได้รอดมาจนทุกวันนี้ ไม่งั้นผม
ก็คงกลายเป็นคนขายชาติ คืองานอย่างนี้ ถ้าพลาดไปก็กลายเป็นคน
ขายชาติไม่มีใครเขาเอา เอาผมมานั่งเก้าอี้ไว้เฉย ๆ เก้าอี้เปื้อนด้วย
ผมต้องไปล้างให้ เพื่อบ้านเพื่อเมืองผมก็ยอม โชคดีที่พ้นมาได้
ที่อาจารย์ไม่ลงรอยกับอาจารย์ปรีดี นี่เป็นเรื่องแนวความคิด
หรือวิธีการทำงาน

เราขัดแย้งกันเรื่องนี้แหละ เรื่องเจรจากับฝรั่ง ผมมานี้เพื่อ
บ้านเมือง แต่ได้ตกลงกับเขาไว้ว่าจะมาแต่ผมไม่ใช่พนักงานเมืองไฮ้
เรื่องการเมืองอะไรต่าง ๆ คุณรับผิดชอบไป ผมรับผิดชอบการ
เจรจากับฝรั่ง สำเร็จไม่สำเร็จผมจะออก แล้วผมก็ออกจริง ๆ
ด้วย ขนาดเจรจาสำเร็จผมก็ลาออก ความขัดแย้งมันมีขณะเจรจา

ทางฝ่ายปรีดี และพรรคพวกคณะรัฐมนตรีของเขาเห็นว่าควร
จะยอมเซ็น แล้วอังกฤษมันจะผ่อนผันทีหลัง ผมไม่เชื่อมั่น ผม
อยู่อังกฤษมา 9 ปี รู้ดี อันนี้เป็นข้อขัดแย้งที่ชัดเจน ขัดแย้งกัน
มากถึงขนาดผมบอกว่า ถูกฝรั่ง หักหน้า ปรีดีหักหลัง เพราะมัน
ความเห็นไม่ตรงกัน คือเขาอยากให้อยอมไป เขาเชื่อฝรั่งผมไม่เชื่อ
ไม่ยอม พอยอมปู้ฝรั่งเอาไปหมดแล้วจะทำยังไง เอกราชของเรา
ไม่เคยเสียให้ใคร นี่เป็นเหตุขัดแย้ง แต่ไม่ออกนอกหน้าอะไร
ความเห็นไม่ตรงกัน ผมก็ตัดตะบันของผมไปตามเรื่องไม่ได้
ปรึกษา คณะรัฐมนตรีของเขา เพราะฉะนั้นระหว่างที่ทำงานกัน
อยู่ผมกับปรีดี ก็ไปกันคนละทาง ผมไปทาง ปรีดีไปทาง พอเจรจา
เรียบร้อย ปรีดีส่งคนมาหาผมว่าทำงานเรียบร้อยอยากให้เป็น
นายกอีกผมบอกไม่เอารอดมาได้ก็บุญแล้ว

ตอนที่อาจารย์ลาออกนี้ อาจารย์ปรีดี ตัดค่าน้ำใหม่

ไม่ ไม่พูดกันแล้ว ขัดแย้งกันจนไม่พูดกัน

“สันติบาลใต้ดิน” หน่วยจู่โจมล่าสังหาร ขบวนการเสรีไทย

ขณะนั้น... เป็นเวลาดึกสงัดทุกคนกำลังนอนกุดกู่อยู่
อย่างเป็นสุข เสียงนาฬิกาตีสองที่บ่งเวลา 2 นาฬิกา วันที่ 8
ธันวาคม พ.ศ. 2484 ผ่านไปไม่นานนัก ขบวนการกองทัพญี่ปุ่นได้
เคลื่อนตัวยกพลขึ้นบกยังดินแดนไทยอย่างเงียบเชียบตั้งแต่ปากน้ำ
เรือยไปถึงนครศรีธรรมราชฯ พร้อม ๆ กับที่กระทำอย่างเดียวกัน
นี้เองกับประเทศอื่น ๆ ในแถบนี้ สงครามมหาเอเชียบูรพาได้เริ่ม
ขึ้นแล้ว ในชั่วเวลาที่ญี่ปุ่นยื่นข้อเสนอขอเดินทัพผ่านไทยไปยัง
ประเทศพม่า เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม ไม่ถึง 24 ชั่วโมงดี โดยที่คณะ
รัฐบาลไทยยังมีได้เปิดประชุมพิจารณาข้อเสนอนี้แต่อย่างใด

จากปฏิบัติการสายฟ้าแลบ ทำให้รัฐบาลจอมพลป. พิบูล-
สงครามจำต้องยอมตามข้อเสนอเพื่อรักษาเอกราชและเลือดเนื้อ
ของคนไทย มิเช่นนั้นแล้ว ญี่ปุ่นก็อาจจะขยี้ไทยเสียดราบเป็น
หน้ากลองก็เป็นได้ อีกไม่กี่วันต่อมา ญี่ปุ่นก็ยื่นข้อเสนอใหม่ให้

ไทยทำสัญญาเป็นพันธมิตรร่วมมือกันทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และการทหาร คณะรัฐมนตรีเปิดประชุมด่วนพิเศษทันที แต่ขณะที่กำลังประชุมกันอยู่นั้น จอมพลป. พิบูลสงคราม ก็ต้องออกจากที่ประชุมเพื่อไปเจรจากับญี่ปุ่นตามที่ถูกกำหนดเส้นตายเอาไว้ เมื่อกลับสู่ที่ประชุม ปรากฏว่า จอมพล ป. ได้เซ็นสัญญาเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นไปเสียแล้ว

ภายในคณะรัฐมนตรีชุดนี้ มิใช่จะมีผู้เห็นพ้องกับจอมพลป. ที่ต้องการจะเข้าไปอยู่ข้างฝ่ายญี่ปุ่นกันทุกคน ผู้ที่คัดค้านและมักจะยื่นกรณापฎิเสธิญี่ปุ่นอย่างรุนแรงที่สุดก็คือ ท่านปรีดี พนมยงค์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ดังนั้นเพื่อมิให้มีผู้ขัดขวาง จอมพลป. จึงหาทางให้ท่านปรีดี พ้นจากตำแหน่ง รัฐมนตรี โดยเสนอแต่งตั้งให้เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ แทนนาวาอากาศเอก เจ้าพระยาযมะราช (บัน สุขุม) ซึ่งได้ถึงแก่สัญกรรมไป

เดือนหนึ่งต่อมา จอมพล ป. พิบูลสงครามก็ประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2485 ประเทศไทยเข้าสู่สถานะที่เกี่ยวข้องกับสงครามเต็มตัว กลายเป็นหนึ่งในลูกสมุนร่วมวงไพบูลย์กับญี่ปุ่น แต่ยั้งดีที่การประกาศนั้น ท่านปรีดี พนมยงค์มิได้ลงนาม ทางด้านหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช เอกอัครราชทูตไทยประจำสหรัฐอเมริกา มิได้นำคำประกาศนั้นยื่นต่อ นายคอร์ดล ฮัลล์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ และประกาศไม่รับรู้ต่อการยอมจำนนญี่ปุ่นของรัฐบาลไทย จากนั้นได้รวบรวมเหล่านักเรียนและเจ้าหน้าที่ไทยในสหรัฐอเมริกาได้ประมาณ 80 กว่าคน ตั้งขบวน

การเสรีไทยขึ้นเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นร่วมกับรัฐบาลสหรัฐอเมริกา

ที่อังกฤษ นักเรียนไทยในอังกฤษส่วนหนึ่งกว่า 50 คน ไม่ยอมเดินทางกลับตามคำสั่งของรัฐบาลไทย แต่รวมตัวกันตั้ง ขบวนการเสรีไทย และยังทูลเชิญสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7 และหม่อมเจ้าศุภสวสดีสนิทวงศ์ สวัสดิวัฒน์ ซึ่งประทับอยู่ที่อังกฤษเข้าร่วมกับขบวนการเสรีไทย อีกด้วย รัฐบาลอังกฤษยอมรับให้เสรีไทยเข้าเป็นทหารสังกัด กองทัพบกอังกฤษ

ส่วนภายในประเทศไทยเองนั้น ท่านปรีดี พนมยงค์ ก็ทำ การเคลื่อนไหวใต้ดินร่วมสมัคพรรคพวกต่อต้านญี่ปุ่น โดยมี พลตำรวจเอกอดุล อดุลเดชจรัส อธิบดีกรมตำรวจเป็นกำลัง สำคัญอีกผู้หนึ่ง การเคลื่อนไหวทำงานเป็นไปอย่างลับ ๆ เพื่อ ป้องกันมิให้ญี่ปุ่นและจอมพลป. ได้ล่วงรู้ เสรีไทยแต่ละคนต้อง มีชื่อรหัสของของตน ท่านปรีดี ใช้ชื่อว่า "รุธ" ส่วนพลตำรวจเอกอดุล ชื่อว่า "พุลลา" เมื่อทำการติดต่อกับอังกฤษ และใช้ชื่อว่า "เบ็ตตี้" เมื่อทำการติดต่อกับสหรัฐอเมริกา งานของเสรีไทยขยายออก ไปมากขึ้นตามลำดับ สามารถติดต่อกับเสรีไทยภายนอกประเทศ และฝ่ายสัมพันธมิตรได้ในเวลาต่อมา

ครั้งรัฐบาลจอมพลป. พิบูลสงครามลาออกในปี พ.ศ. 2486 งานเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นก็คล่องตัวมากยิ่งขึ้น ในช่วงนี้เอง เสรีไทยฝ่ายตำรวจซึ่งพลตำรวจเอกอดุล อดุลเดชจรัสเป็นหัวเรือ ใหญ่อยู่ย่นั้น ก็ได้ขยายกำลังออกไปอีก

ตามปกติแล้ว พลตำรวจเอกอดุลจะนอนที่วังปารุสกวัน

ทุกคืน โดยมีพระยาพลพลพยุหเสนา นายทหารผู้ใหญ่ระดับ
สำคัญอยู่ด้วยอีกผู้หนึ่ง เมื่อจอมพลป. พิบูลสงครามลาออกจาก
นายกรัฐมนตรีแล้ว พลตำรวจเอกอดุลก็สั่งให้พลตำรวจตรีชโล
ศรีศรากร ผู้บังคับการตำรวจสันติบาลย้ายที่นอนจากบ้านมาอยู่
ที่นี้ด้วยประสงค์จะให้ทำการบางอย่างต่อไปในภายภาคหน้า

พลตำรวจตรีชโล ศรีศรากร เดิมที่ได้รับบรรดาศักดิ์เป็น
“ขุนศรีศรากร” เมื่ออายุได้ 32 ปี ขณะรับราชการยศร้อยโท
ในกรมจเรทหารปืนใหญ่ที่ 7 แห่งกองทัพบก ได้รับการทาบทาม
จากร้อยเอกหลวงพิบูลสงคราม ผู้ร่วมก่อตั้งคณะราษฎรและ
หัวหน้ากองที่ร้อยโทขุนศรีศรากรสังกัดอยู่ให้เข้าร่วมกับการ
ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองในราวเดือนพฤษภาคม 2475
งานแรกที่ได้รับมอบหมายคือหาสมัครพรรคพวกชักชวนให้เข้า
ร่วมกับการอภิวัฒน์

ช่วงระยะภายใน 1 เดือน ร้อยโทขุนศรีศรากรก็รวบรวม
พรรคพวกได้ 11 คน ร่วมกับผู้ก่อการคนอื่น ๆ รวมทั้งหมด
99 คน โดยแบ่งเป็นทหารบก 32 คน มีพระยาพลพลพยุหเสนา
เป็นหัวหน้า ทหารเรือ 21 คนมีหลวงสินธุสงครามเป็นหัวหน้า
และพลเรือน 46 คนหลวงประดิษฐมนูธรรมเป็นหัวหน้า

พลตำรวจตรีชโล ศรีศรากร เคยกล่าวไว้ในการอภิปราย
ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2526
ถึงสาเหตุที่ตนเข้าร่วมกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองว่า ตอนนั้น
มีความสนใจในระบบการเมืองของต่างประเทศเป็นอันมาก และขณะ
นั้นผู้ปกครองประเทศของไทยก็ปกครองอย่างไม่ถูกหลักวิชาการ
มีการปลดข้าราชการออกโดยไม่เป็นธรรมเนียม บรรดาคนคนตระกูล

ต่ำ ๆ เช่นชวานา พ่อค้า จะถูกปลดออกหมด เหลือเพียงพวก ศักดิ์ตระกูลสูง ตนซึ่งเป็นลูกชวานาผู้หนึ่งจึงไม่พอใจและรู้สึก เห็นใจคนระดับเดียวกันมาก ดังนั้นจึงตัดสินใจที่จะเข้าร่วมกับ คณะราษฎรแม้ว่าการเช่นนั้นจะเสี่ยงต่ออันตรายมิใช่น้อย

เมื่อคณะราษฎรยึดอำนาจได้สำเร็จ ร้อยโทขุนศรีศรการ ผู้นี้เอง เป็นบุคคลแรกที่ลาออกจากบรรดาศักดิ์ กลับมาใช้ชื่อ ชลอ ศรีศรการ ตามเดิม ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นตัวอย่งให้เห็นในเรื่อง การปฏิเษการแบ่งชั้นวรรณะ และก็ได้รับราชการเรื่อยมา ย้ายจากทหารบกมาเป็นตำรวจ ตำแหน่งสุดท้ายที่รับผิดชอบ คือผู้บังคับการตำรวจสันติบาล จนกระทั่งปี พ.ศ. 2490 ก็ออก จากราชการใช้ชีวิตราษฎรธรรมดา จนถึงปี พ.ศ. 2519 ก็ได้ อุปสมบทหันเหชีวิตสู่ร่มกาสาวพัตร์เป็นพระปัญญาคุณ ปุณณะ วังโส จำพรรษาอยู่ ณ วัดเต่าไหใต้ ตำบลท่าสัก อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ และเป็นผู้ร่วมก่อการเพียงคนเดียวที่ยังคงมี ชีวิตอยู่จนปัจจุบันนี้

ในช่วงแรกที่พลตำรวจตรีชลอ ศรีศรการ เข้ามาอยู่ที่วัง ปาrusกวันตามคำสั่งของพลตำรวจเอกอดุลนั้น พลตำรวจเอก อดุลมิได้แพร่พรายความลับในเรื่องเสรีไทยและการต่อต้าน ญี่ปุ่นให้ได้ทราบแม้แต่น้อย ด้วยเกรงในข้อที่ว่าพลตำรวจตรี ชลอเป็นผู้หนึ่งที่เคยใกล้ชิดกับจอมพลป. พิบูลสงครามมาก่อน และยังคงเคยเป็นศิษย์เป็นอาจารย์กันมาด้วย แต่พลตำรวจตรีอดุล ก็ให้ความไว้วางใจต่อพลตำรวจตรีชลอ เนื่องจากพลตำรวจตรีชลอ เป็นผู้ที่มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง ตัดสินใจต่อเรื่องถูกผิด ได้โดยคำนึงถึงประเทศชาติส่วนรวมเป็นสำคัญ อีกทั้งพฤติการ

หลายอย่างก็แสดงว่ามีได้เป็นพวกของจอมพลป. แต่อย่างไร
ซึ่งจะเห็นได้จาก

เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2487 ก่อนหน้าที่จอมพลป.
พิบูลสงครามจะลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พลตำรวจตรี
ชลอได้เขียนรายงานเสนอแก่พลตำรวจเอกอดุลฉบับหนึ่ง มี
ใจความว่า

ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นผู้บังคับการตำรวจสันติบาลย่อมมี
ความเคารพต่อรัฐบาลทุกรัฐบาล แต่กระแสน้ำต่าง ๆ ซึ่งได้มา
ตามความจริง ย่อมกระทำให้ผู้บังคับการตำรวจสันติบาลมีความ
เป็นห่วงและระทมทุกข์เป็นอันมาก ถ้าจะนิ่งไว้ไม่รายงาน ข้าพเจ้า
ก็มีแต่ความระทมทุกข์ และถ้ามีเหตุการณ์ไม่ดีขึ้นแก่
ประเทศไทยแล้ว ผู้บังคับการตำรวจสันติบาลจะถูกตำหนิอย่าง
ร้ายแรง ซึ่งไม่มีช่องทางจะแก้ตัวได้ ในความจำเป็นดังกล่าวนี้
ข้าพเจ้า จึงต้องรายงานข้อร้ายต่าง ๆ ที่รัฐบาลชุดปัจจุบันนี้ได้
ถูกตำหนิจากประชาชน ข้อร้ายที่สำคัญ ซึ่งประชาชนตำหนิ
รัฐบาลชุดนี้มีอยู่ 7 ประการ กล่าวคือ

1. ขอบเลี้ยงคนโกง ชาวที่ชินหูประชาชนในขณะนี้ ก็คือ
ชาวที่กล่าวกันว่ารัฐบาลขอบเลี้ยงคนโกง ที่มองเห็นง่าย ๆ เช่น
ในคณะรัฐมนตรีเป็นต้น ในคณะรัฐมนตรีมีคนไม่กี่คน แต่ได้มีคน
โกงเงินแผ่นดินขึ้นแล้วถึงสองคน มีนายเจียม อธิกเทศเดช กับ
นายวณิชย์ ปาณะนนท์ คนโกงสองคนนี้ได้ประจักษ์แก่ประชาชน
แล้ว แต่รัฐบาลชุดนี้ก็ยังไม่ทำเป็นทองไม่รู้ร้อน ทั้งนี้เพราะรัฐบาล
ชุดนี้ขอบเลี้ยงคนโกง รัฐบาลนี้จึงไม่เอาใส่ใจใส่ในข้อเสียหายแต่
อย่างใดเลย รัฐบาลชุดนี้คงนั่งนิ่งเฉยอยู่

2. ไม่เอาใจใส่ต่อรัฐธรรมนูญ รัฐบาลชุดนี้ชอบออกพระราชกำหนด ซึ่งในสมัยประชุมสภาไม่ทำเป็นพระราชบัญญัติเพื่อขอผ่านทางสภา ชอบเลียงไปออกพระราชกำหนดในเวลาที่ไม่สภาผู้แทนไม่อยู่ในสมัยประชุม ในเวลาสมัยประชุมสภานั้น รัฐบาลชุดนี้ก็แสดงความไม่เอาใจใส่อยู่มาก เช่น นายกรัฐมนตรี (จอมพล ป. พิบูลสงคราม) เดินทางไปอยู่เสียที่โคกกะเทียม รัฐมนตรีมหาดไทย (หลวงพรหมโยธี) ออกไปตรวจราชการ และชมการรำโทนที่จังหวัดอุบลราชธานีเป็นต้น ทั้งนี้ เป็นการแสดงท่วงทีว่าไม่เอาใจใส่ต่อสภาผู้แทน ซึ่งเขากำลังประชุมกันอยู่ กฎหมายที่ออกใช้โดยไม่ผ่านสภานั้น เมื่อนำมาให้สภารับความเห็นชอบทางสภาผู้แทนก็ไม่เห็นชอบด้วย เมื่อกฎหมายตกไปแล้ว ซึ่งหมายความว่ารัฐบาลได้แพ้แล้วเช่นนั้นก็ตาม รัฐบาลชุดนี้ก็หาเอาใจใส่ต่อการพ่ายแพ้นี้ไม่ เรื่องนี้ประชาชนได้ตำหนิรัฐบาลชุดนี้อย่างรุนแรง

3. รัฐมนตรีสามนาย ในคณะรัฐมนตรีชุดนี้มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอยู่ 3 กระทรวง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทั้ง 3 นายนี้ มีสมรรถภาพหย่อนมาก ข้าราชการในกระทรวงนั้น ๆ ส่วนมากไม่เลื่อมใส หมดความเคารพยำเกรงเพราะการปกครองก็ดี การบริหารงานก็ดี อยู่ในระดับที่ต่ำมาก กระทรวงทั้ง 3 ที่กล่าวนี้ คือ มหาดไทย (หลวงพรหมโยธี) ศึกษาธิการ (นายประยูร ภมรมนตรี) คมนาคม (หลวงเสรีเริงฤทธิ์) รัฐมนตรีว่าการกระทรวง 3 กระทรวงนั้น ข้าราชการส่วนมากในกระทรวงนั้นไม่เคารพนับถือ เนื่องจากการปกครองและวิธีบริหาร เขาไม่เอา

ใจใส่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาที่หากินในทางทุจริต ซึ่งประชาชน
เข้าใจผิดว่ารัฐบาลชุดนี้ทราบเรื่องนี้ดี แต่รัฐบาลชุดนี้ไม่เอาใจใส่
เอง ประชาชนจึงตำหนิรัฐบาลชุดนี้เป็นอย่างมาก

4. ทหารหญิง เรื่องทหารหญิงนี้ ข้าพเจ้าเคยคัดค้านด้วย
วาจาต่อนายกรัฐมนตรี (จอมพลป.) มาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ครั้ง
และในครั้งสุดท้าย จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ตอบแก่ข้าพเจ้าว่า
“ขุนศรีไม่น่าจะอิจฉนาผู้หญิงซึ่งเป็นมารดาตนเอง” คำตอบของ
จอมพล ป. นี้ ข้าพเจ้าถือว่าเป็นคำตอบที่ด่าข้าพเจ้าโดยทางอ้อม
และเป็นคำด่าที่รุนแรง จึงในต่อ ๆ มาข้าพเจ้ามิได้คัดค้านอย่างใด
อีกเลย แต่บัดนี้เป็นเรื่องน่าเสียใจมาก เพราะเรื่องทหารหญิงนี้ได้
เป็นชนวนก่อความไม่พึงพอใจให้แก่วงราชการซึ่งมีทหารบก
ทหารเรือ ทหารอากาศ และตำรวจเป็นต้น เขาเสียใจและน้อยเนื้อต่ำ
ใจที่ทหารหญิงได้รับสิทธิพิเศษมากกว่าทหารชาย ทหารหญิง
ไม่เคยไปเหนื่อยยากในสนามแต่ก็กลับได้รับสิทธิมากกว่าทหาร
ชายผู้ได้รับความลำบากกรากกรำและเหนื่อยยาก ข้าพเจ้ารับรอง
ว่า ได้บังเกิดความเสียใจขึ้นในวงราชการทหารแล้ว จนที่สุดมี
พลทหารและนายสิบเริ่มไม่ทำความเคารพนายทหารหญิงแล้ว
เรื่องนี้ไม่มีใครกล้ากล่าวความจริงแก่ จอมพล ป. พิบูลสงคราม
คงจะมีคนทราบอ้างว่าผู้นำความจริงไปกล่าวนั้น เขาได้ถูกด่า
อย่างรุนแรงกลับมา ในเรื่องนายทหารหญิงนี้ประชาชนได้ตำหนิ
รัฐบาลชุดนี้อย่างแรง

5. หนังสือสงคราม ได้มีผู้พิมพ์หนังสือขึ้นฉบับหนึ่ง
ปกสีดำ มีชื่อว่า “สงคราม” หนังสือสงครามนี้ได้ถูกแจกไปตาม

กองพันทหารต่าง ๆ ตลอดทั้งกองทัพบกและทัพอากาศ ทาง กองทัพบกได้รับแจกแล้ว พันเอก หลวงจุลยุทธยรรยงได้นำ ไปให้ข้าพเจ้าที่สันติบาล หนังสือสงครามนั้นมิข้อความปลุกปั่น ให้กองทัพบก เรือ และอากาศเสียสมรรถภาพ ทำให้ทหารขวัญเสีย และโน้มไปในทางหย่อนวินัย ใจความสำคัญมีการด่าจอมพล ป. พิบูลสงครามในข้อหาต่าง ๆ อย่างรุนแรง ทั้งนี้ เนื่องจากความ ไม่พึงพอใจของประชาชน จนถึงกับมีคนบางพวกไม่สามารถจะ ทนนิ่งอยู่ได้ หนังสือสงครามมีข้อความอย่างไรบ้าง ข้าพเจ้าเชื่อว่า ท่านอธิบดีกรมตำรวจได้อ่านตลอดแล้ว เพราะข้าพเจ้าได้เสนอ มาก่อนรายงานนี้ หนังสือสงครามเป็นพะยานที่แสดงว่าประชาชน ไม่พึงพอใจในตัว จอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงถูกกล่าวข้อหา อย่างรุนแรง

6. ขอบใช้อำนาจยิ่งกว่าราชาธิปไตย ประชาชนตำหนิ รัฐบาลชุดนี้ว่า เป็นรัฐบาลที่ขอบใช้อำนาจยิ่งกว่ารัฐบาลใน ระบอบราชาธิปไตย เช่น บังคับประชาชนให้สวมรองเท้า สวม หมวก เป็นการบังคับให้ประชาชนแต่งตัวในยามที่ประเทศกำลัง ขาดแคลนเครื่องแต่งตัวในยามสงคราม มีการบังคับให้มุ่งกระโปรง และนุ่งถุง เป็นต้น การบังคับในเรื่องส่วนตัวของราษฎรเช่นนี้ ทำให้ประชาราษฎร ตำหนิรัฐบาลชุดนี้อย่างแรงและเป็นข่าว ที่กรุ่นอยู่จนบัดนี้

นอกจากนี้ รัฐบาลจอมพล ป. ยังได้บังคับให้ราษฎรเลิก กินหมาก ที่สุดสั่งทำลายต้นหมากและทำลายสวนพลู ซึ่งเป็น อาชีพอันสุจริตของราษฎร ในรัฐบาลระบอบราชาธิปไตยเขา

ไม่เคยบังคับราษฎรรุนแรงอย่างนี้ จอมพล ป. ชอบใช้อำนาจ
ยิ่งกว่าราชาธิปไตย จอมพล ป. จึงทำให้ชีวิตแห่งประชาธิปไตย
เสื่อมเสียอย่างยิ่ง ฉะนั้นประชาชนจึงตำหนิรัฐบาลชุดนี้อย่าง
รุนแรง

7. การเกณฑ์แรงงาน รัฐบาลชุดนี้สั่งบังคับเกณฑ์แรงงาน
ราษฎร ผลที่ได้รับจากการเกณฑ์แรงงานครั้งนี้ ทำให้ราษฎร
เดือดร้อนอย่างยิ่ง ราษฎรที่ถูกเกณฑ์ได้รับความลำบากกรากกรำ
และเจ็บป่วยมาก ในที่สุดได้ล้มตายลงเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เพราะ
ผู้ปฏิบัติการเลวไม่พยายามดำเนินงานในทางดี การเกณฑ์แรงงาน
นั้น ควรปฏิบัติการในทางช่วยเหลือราษฎรผู้ถูกเกณฑ์ ให้ราษฎร
ได้รับความสะดวกในที่อยู่อาหารและยารักษาโรค ทางที่ดีควร
ต้องจัดหน่วยบำรุงขึ้น 3 หน่วย คือ หน่วยสร้างที่พักอาศัย หน่วย
พยาบาลและหน่วยจัดระเบียบอาหาร ราษฎรที่ถูกเกณฑ์จะได้มีที่
พัก มีอาหารบริโภคดี ตลอดจนได้รับการรักษาพยาบาลเป็น
อย่างดี ตรงกันข้าม การเกณฑ์แรงงานครั้งนี้ราษฎรไม่มีที่พักอาศัย
ไม่มีอาหารบริโภคและขาดการรักษาพยาบาล ราษฎรจึงล้มเจ็บ
และถึงแก่ความตายเป็นจำนวนมาก ในเรื่องนี้ประชาชนกำลัง
ตำหนิรัฐบาลชุดนี้อยู่เป็นอันมาก

ข้าพเจ้าผู้รับหน้าที่ผู้บังคับการตำรวจสันติบาล ซึ่งรับผิดชอบ
ในหน้าที่ทางด้านการเมืองภายในประเทศ ข้าพเจ้าได้ทราบเรื่อง
เหล่านี้อย่างเต็มอก จึงทำให้บังเกิดความระทมทุกข์เป็นอย่างมาก
ข้าพเจ้าหวังเกรงไปว่า อาจจะมีเรื่องรุนแรงอันไม่เป็นมงคล
แก่รัฐบาลชุดนี้ขึ้นได้ ข้าพเจ้าจำเป็นต้องรายงานต่อท่านอธิบดี

กรมตำรวจเพื่อทราบไว้ ทั้งนี้ เพื่อพิจารณาตามสมควร”

ขณะที่เขียนรายงานฉบับนี้ พลตำรวจตรีชลอ ยังมีได้เป็นเสรีไทยแต่อย่างใด ข้าต่อนั้นก็ทราบแต่เพียงว่ามีเสรีไทยอยู่ในอเมริกาโดยหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมชเป็นหัวหน้า ส่วนเสรีไทยภายในประเทศนั้นยังมีได้ทราบแน่ชัดว่า มีการเคลื่อนไหวกันเพียงใด และใครเป็นหัวหน้า หลังจากที่พลตำรวจตรีชลอ ส่งรายงานไปยังอธิบดีกรมตำรวจได้ไม่กี่วัน คณะรัฐบาลชุดจอมพลป. พิบูลสงครามก็ลาออกเนื่องจากแพะแค้นเสียงในสภาผู้แทนราษฎร เรื่อง พระราชบัญญัติอนุมัติพระราชกำหนดสร้างพระพุทธรูปวิบุลยคุณ จังหวัดสระบุรี และร่างพระราชบัญญัติอนุมัติพระราชกำหนด ระเบียบบริหารราชการนครบาลเพชรบูรณ์ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2486

แต่แม้จะลาออกแล้ว จอมพลป. ก็ยังมีที่ท่าว่าอยากเป็นนายกรัฐมนตรีอยู่อีก มีการระดมกำลังประชุมลับกันที่จังหวัดลพบุรี ส่อเค้าว่าอาจจะยกกำลังมุ่งหน้ามายึดอำนาจก็เป็นได้ ดังนั้น พลตำรวจเอกอดุลจึงสั่งให้พลตำรวจตรีชลอ เดินทางไปพบจอมพลป. ที่ลพบุรี ในวันที่ 8 สิงหาคม การพบปะกันครั้งนั้น จอมพลป. แสดงท่าทีว่าจะไม่นำกำลังเข้ามายึดอำนาจตามคำขอร้องของพลตำรวจตรีชลอ กระนั้นก็ตาม พลตำรวจตรีชลอ ยังไม่วายจะกังวลในพฤติการณ์ของบรรดาสมุนจอมพลป. ทั้งหลาย ที่มักจะพุดจาบพ้ออยู่เสมอ ๆ ทันทีที่กลับมาถึงกรุงเทพ พลตำรวจตรีชลอ ก็ได้เขียนจดหมายฉบับหนึ่งถึงท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม ภริยาจอมพลป. ความว่า

“เรื่องที่ข้าพเจ้าชี้แจงไว้แต่วันวานนี้ (8 สิงหาคม 87) ข้าพเจ้ายังตั้งใจที่จะเรียนยืนยันเป็นหนังสืออีกครั้งหนึ่ง และได้กรุณาเสนอหนังสือนี้ต่อท่านจอมพลด้วย เรื่องนี้ข้าพเจ้ามิได้มีจิตตະเยอทะยานอยากจะเป็นคนสำคัญอย่างใด ในตำแหน่งรัฐมนตรีก็มิได้ทะเยอทะยานอยากจะเป็นกับเขา ทั้งนี้ท่านและท่านจอมพล. ย่อมทราบดีด้วยตนเอง ข้าพเจ้ามีความต้องการอยู่สิ่งหนึ่ง สิ่งนั้นคือความสามัคคี ทำอย่างไรจึงจะเกิดความสามัคคีและความสงบขึ้นภายในชาติ ข้าพเจ้าขอเรียนยืนยันว่า ความสามัคคีเป็นยากำลังที่ชูประเทศให้ก้าวหน้า อย่าหันหลังให้กัน ต้องยินยอมที่จะให้คนอื่นทดลองความสามารถ ให้มีความเป็นสุภาพบุรุษเพียงพอในอันที่จะยอมให้คนอื่นเป็นนายกรัฐมนตรีดูบ้าง ถ้าคนอื่นไม่ตีเท่าเรา เขาก็ถูกตำหนิจากประชาชน และในที่สุดขาดความไว้วางใจจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แล้วเขาก็อยู่ไม่ได้ ขออย่าได้เข้าใจผิดว่าจะไม่มีบุคคลใดที่จะสามารถเป็นนายกรัฐมนตรีได้ดีเท่าท่านจอมพล. และความเข้าใจผิดเช่นนี้จะป็นชะนวนให้เข้าใจผิดต่อรัฐธรรมนูญ เราต้องต่อสู้กันตามวิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญ อย่าใช้กำลังบังคับเพื่อตนจะต้องเป็นนายกรัฐมนตรีแต่คนเดียว เพราะเข้าใจผิดไปว่าไม่มีใครในประเทศไทยอีก แล้วที่จะเป็นนายกรัฐมนตรีตีเท่าตัว ข้าพเจ้าคิดว่าถ้าใครยังคิดเช่นนี้ก็ป็นความคิดของคนโลกเห็นแก่ตนเอง ซึ่งเป็นความคิดที่ผิดพลาดอย่างยิ่ง

ในการที่ใช้กำลังบังคับนั้น มีข้อเสียหลายอย่างมากเท่าที่ข้าพเจ้าคิดได้ และได้ทราบแนวความคิดจากอธิบดีกรมตำรวจ

(อ.อดุลเดชจรัส) ที่ได้อธิบายแก่นายทหารผู้น้อยและผู้ใหญ่
หลายคน โดยอธิบายต่อหน้าข้าพเจ้าในวังปารุสกวัน ซึ่งรวม
ข้อเสียหายประมาณ 5 ข้อกล่าวคือ

1. การโฆษณา ถ้าญี่ปุ่นไม่เข้ามาแทรกแซงแล้ว หรือญี่ปุ่น
หนุนหลังให้ทำแล้ว การที่จะใช้กำลังบังคับนั้น ข้าพเจ้าเชื่อว่า
ท่านจอมพลสามารถทำได้อย่างดี แต่การโฆษณาจะลำบากมาก
ท่านจอมพลจะโฆษณาว่าอย่างไร จะนำเหตุผลอันใดมาทำการ
โฆษณาได้ จอมพลจะกล่าวหาว่านายกรัฐมนตรี คง อภัยวงศ์
ทำผิดในข้อใดหรือทำลายชาติในข้อใด ข้าพเจ้ายังมองไม่เห็น
เหตุผล ซึ่งจะหาเหตุผลนำมาโฆษณาได้ยากมาก เมื่อครั้งรัฐบาล
พระยามโนฯ เรามีเหตุผลดีมาก เพราะพระยามโนฯ ปิดสภา
และงดใช้รัฐธรรมนูญ ในครั้งนี้ท่านจะหาเหตุผลไม่ได้เลย ถ้า
ได้เห็นผิดเป็นชอบไป โดยนำกำลังมาบังคับแล้ว ประชาชาษฎร
ก็จะเหมาเอาว่า จอมพล ป. พิบูลสงครามทำเพื่อส่วนตัว ทำ
ประโยชน์แต่ตัวคนเดียว มิได้คำนึงประเทศชาติ อย่างใดไม่

2. บุรุษที่ 3 ถ้าเห็นผิดเป็นชอบ โดยใช้กำลังบังคับแล้ว
บุรุษที่ 3 จะยื่นมือเข้าแทรกแซงหรือไม่? ข้าพเจ้ายังเชื่ออยู่ว่า
บุรุษที่ 3 จะต้องแทรกแซงทันที เพราะญี่ปุ่นขาดการแทรกแซง
เป็นอย่างยิ่ง ญี่ปุ่นยังหาเหตุผลในการแทรกแซงไม่ได้ ถ้าใช้กำลัง
บังคับแล้วเกิดต่อสู้กันขึ้นในชั้นต้น กล่าวคือ บุรุษที่ 1 และที่ 2
เกิดปะทะอาวุธกัน บุรุษที่ 3 ก็เกิดขึ้นทันที เพราะญี่ปุ่นถือว่า
มีเหตุผลเพียงพอแล้ว ญี่ปุ่นจะตั้งตัวเป็นกลางเข้าตัดสิน และ
ในที่สุดญี่ปุ่นก็ปลดอาวุธทหารไทยทั้งหมด ญี่ปุ่นต้องการปลด

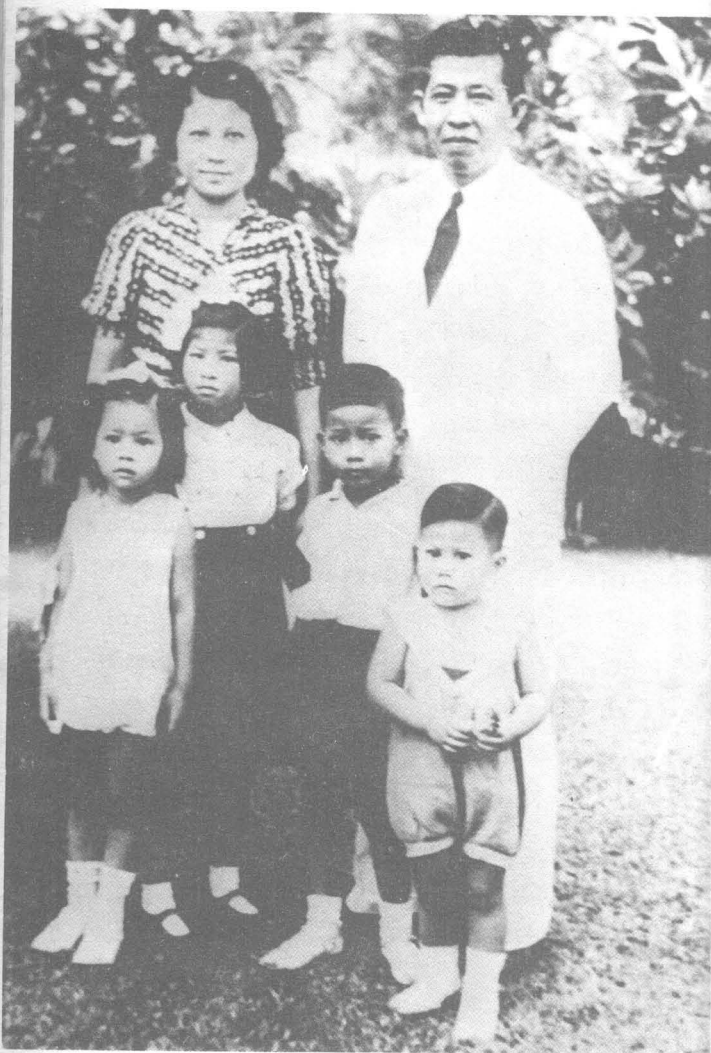

อาหารทารก, เรือ, อากาศ และตำรวจ อยู่ก่อนแล้ว ท่านจอมพล ป. คงจะไม่ยินดีให้ญี่ปุ่นปลดอาหารทารกไทย แต่ญี่ปุ่นอาจใช้ ลูกไม้ยุแหย่จอมพล โดยผ่านทางพวกที่มีสันดานประจบสอพลอ ก็ได้ ข้าพเจ้าจึงวิตกอย่างยิ่ง

3. การรับรองรัฐบาล สมมุติว่า จอมพล ป. ใช้กำลังบังคับ ได้เรียบร้อย ไม่มีการปะทะระหว่างไทยกันเอง และไม่มีการแทรกแซงจากบรูซที่ 3 ทั้งการโฆษณาที่พอหลีกเลี่ยงขอไปที่โดยประชาชนเชื่อฟังรัฐบาลปฏิวัติแล้ว คณะรัฐบาลปฏิวัติที่ตั้งขึ้น นั้น นานาประชาชาติจะรับรองหรือไม่ เมื่อไม่มีใครรับรองรัฐบาลแล้ว รัฐบาลปฏิวัติก็จะลำบากมาก จะเพาะอย่างยิ่งในเวลาภายหลังสงครามจะมีความลำบากอย่างที่สุด

4. ไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ การใช้กำลังบังคับนั้นถือว่าเป็นกบฏ เพราะทำผิดรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับพวกก่อการกบฏ จลาจล เมื่อ พ.ศ. 2476 จอมพล ป. เป็นผู้นำรัฐธรรมนูญให้ชาติไทยด้วยผู้หนึ่ง ถ้าท่านทำผิดรัฐธรรมนูญ ท่านจะอยู่ปกติสุขได้อย่างไร ข้าพเจ้าก็ดี และอธิบดีกรมตำรวจก็ดี คงจะไม่ยินยอมตามเป็นแน่ และยังเวลาภายหลังสงครามแล้ว ก็ยิ่งลำบากหนักขึ้น เพราะอังกฤษก็ดี อเมริกาก็ดี เขากล่าวว่าเป็นรัฐบาลที่ทำผิดรัฐธรรมนูญ และเป็นรัฐบาลที่ไม่ถูกต้องตามหลักประชาธิปไตย ความจริงนั้น อังกฤษและอเมริกาไม่ชอบจอมพล ป. อยู่อย่างมาก ฉะนั้นในภายหลังสงคราม จอมพลก็กลายเป็นกบฏต่อแผ่นดินได้ง่ายมาก

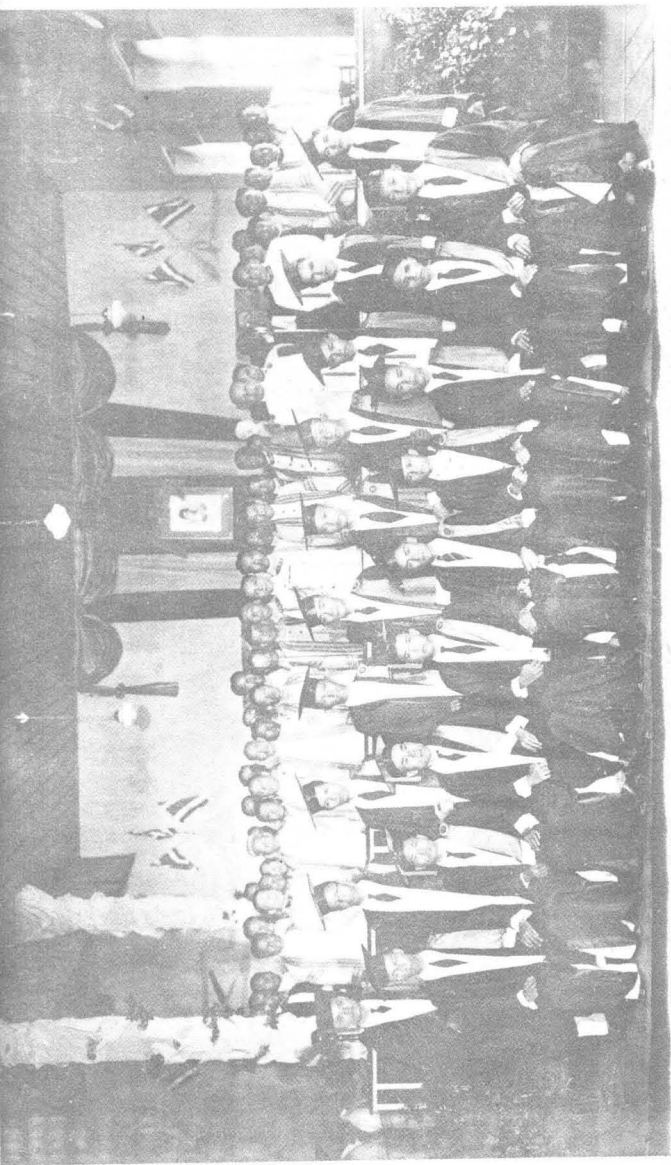
5. ความดี ท่านจอมพลได้ทำความดีมามาก ซึ่งใคร ๆ

ก็ไม่สามารถจะปฏิเสธได้ และในเวลาเดียวกัน ท่านจอมพลก็ได้ทำความไม่พอใจให้แก่ข้าราชการพลเรือน, ทหาร, ตำรวจ และประชากรราษฎรอยู่เป็นอันมาก เป็นต้นว่าใช้อำนาจบีบบังคับราษฎรในยามแร้นแค้น สั่งงานคนเดียวกลับไปกลับมา กิจการบริหารยุ่งยากมาก ทำให้กิจการราชการก้าวถอยจนเป็นเหตุให้เกิดความระส่ำระสาย ข้าราชการเกิดความท้อถอย แต่อย่างไรก็ตามในการลาออกของท่านจอมพลครั้งนี้ ก็ยังมีประชาชนเอาใจใส่ในความดีอยู่ไม่น้อย ซึ่งความเลวอันกำลังเบ่งตัวขึ้นนั้นได้กำลังลดลงแล้ว ความดีของท่านจอมพลที่มีอยู่นั้น กำลังนำมากล่าวถึงกันอยู่

เมื่อท่านจอมพลได้ทำความดีมามากแล้วเช่นนี้ ท่านควรจะออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีด้วยความเต็มใจ คนอื่นที่ยังไม่มีโอกาสทำความดียังมีอีกมาก ท่านจอมพลควรจะปิติยินดีที่จะเห็นคนอื่นได้แสดงความดีบ้าง การช่วยเหลือให้ผู้อื่นได้มีโอกาสทำความดีนั้น เป็นความเมตตาอย่างยิ่ง เพราะเป็นการช่วยเหลือผู้อื่นในทางที่ปราศจากโทษ และควรจะกรุณาแบ่งความดีของท่านให้ผู้อื่นบ้าง ใครทำความดีก็ส่งกระแสจิตอันนำยินดีในความดีของคนอื่น อย่าคิดผิดไปว่าไม่มีใครอีกที่จะสามารถทำความดีเท่าตัว ควรจะฝึกให้ผู้อื่นได้ทำหน้าที่นายกรัฐมนตรี ยิ่งฝึกไว้หลาย ๆ คนยิ่งดีมาก คนเราเกิดมาในโลกนี้ไม่มีใครที่จะสามารถหนีความตายพ้น ถ้ามีตัวตายจะได้มีตัวแทนบ้าง

อย่างไรก็ตาม ถ้าท่านจอมพลยังคิดผิดอยู่ คือคิดว่าไม่มีใครสามารถจะเป็นนายกรัฐมนตรีเท่า แล้วเกิดหลงผิดไปใน

ทางไม่ดี กล่าวคือยกกำลังมายึดอำนาจ เพื่อช่วงชิงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เช่นนี้ ความดีต่าง ๆ ที่มีอยู่จะพลอยสาบสูญไปสิ้น แล้วประวัติศาสตร์ชาติไทยจะบันทึกประพฤติกรรมของท่านจอมพลไว้อย่างชั่วช้า ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง

ตามความในจดหมายนี้ ถ้าท่านจอมพลอ่านแต่ผิวเผินแล้ว ข้าพเจ้าก็ตกอยู่ในสถานะที่ถูกท่านจอมพลระแวง โดยระแวงไปว่าข้าพเจ้าไม่เข้าข้างจอมพล ความจริงนั้น ข้าพเจ้าเข้าข้างท่านจอมพลเสมอ แต่เข้าข้างจอมพลในส่วนดี ในส่วนไม่ดีนั้น ข้าพเจ้าได้คัดค้านและตักเตือนเสมอ บางครั้งถึงกับโกรธกันเป็นเวลาแรมเดือน ครั้งนี้เป็นครั้งสำคัญอย่างสูง ที่จำเป็นจะต้องคัดค้านอีก แม้ข้าพเจ้าจะถูกต่อว่า ถูกด่า ถูกไม่พึงพอใจอย่างไร ข้าพเจ้าก็ตั้งใจเป็นอย่างยิ่ง ดีใจที่ยังได้มีโอกาสคัดค้านท่านจอมพล มีโอกาสพาจอมพลไปสู่ทางที่ดี ชักชวนให้จอมพลได้ทำแต่ความดี แม้ข้าพเจ้าจะไม่มีทางได้ดีแต่อย่างใด ๆ ข้าพเจ้าก็ไม่ว่า ไม่ขอร้อง เพราะข้าพเจ้าไม่มีนิสัยในการขอร้องแต่อย่างใด ซึ่งท่านจอมพลและภริยาของท่านจอมพล (คือท่าน) ย่อมทราบดีแก่ใจของตนเองแล้ว”

ก่อนหน้าที่พลตำรวจชลอจะส่งจดหมายฉบับนี้ไป ได้นำไปให้พลตำรวจเอกอดุล, พันโทอุดม พุทธิเกษรินทร์ นายติเรก ชัยนาม และพลตรีไชย ประทีปะเสน อ่าน สามท่านแรกเมื่ออ่านแล้วก็เห็นดีด้วยและยังชมเชยถึงความกล้าหาญของพลตำรวจตรีชลอ ส่วนพลตรีไชย นั้นออกจะไม่ค่อยเห็นด้วยเท่าใดนัก และเมื่อจดหมายถึงมือจอมพลป. ก็ทำเอาทั้งจอมพลป.และท่านผู้หญิง

ละเอียดถึงกลับโกรธพลตำรวจตรีชลอเป็นพื้นเป็นไฟทีเดียว

ต่อมาไม่นาน พลตำรวจเอกอดุล ทราบระแคะระคายมาว่า ทางลพบุรี มีการประชุมลับ ๆ กันอีกแล้ว จึงได้ขอให้นายควง อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรี กับพลตำรวจตรีชลอ เดินทางไปที่นั่นเพื่อเจรจากับจอมพลป. บุคคลทั้งสองได้เดินทางไปเมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พุดจาสนทนากับจอมพลป.อยู่ถึง 2 ชั่วโมง การเจรจาเป็นไปอย่างราบรื่นสนุกสนานดีด้วยคารมของนายควง ถึงขนาดจอมพลป. เลี้ยงอาหารก่อนกลับโดยท่านผู้หญิงละเอียดลงมือทำกับข้าว ให้รับประทานด้วยตนเอง

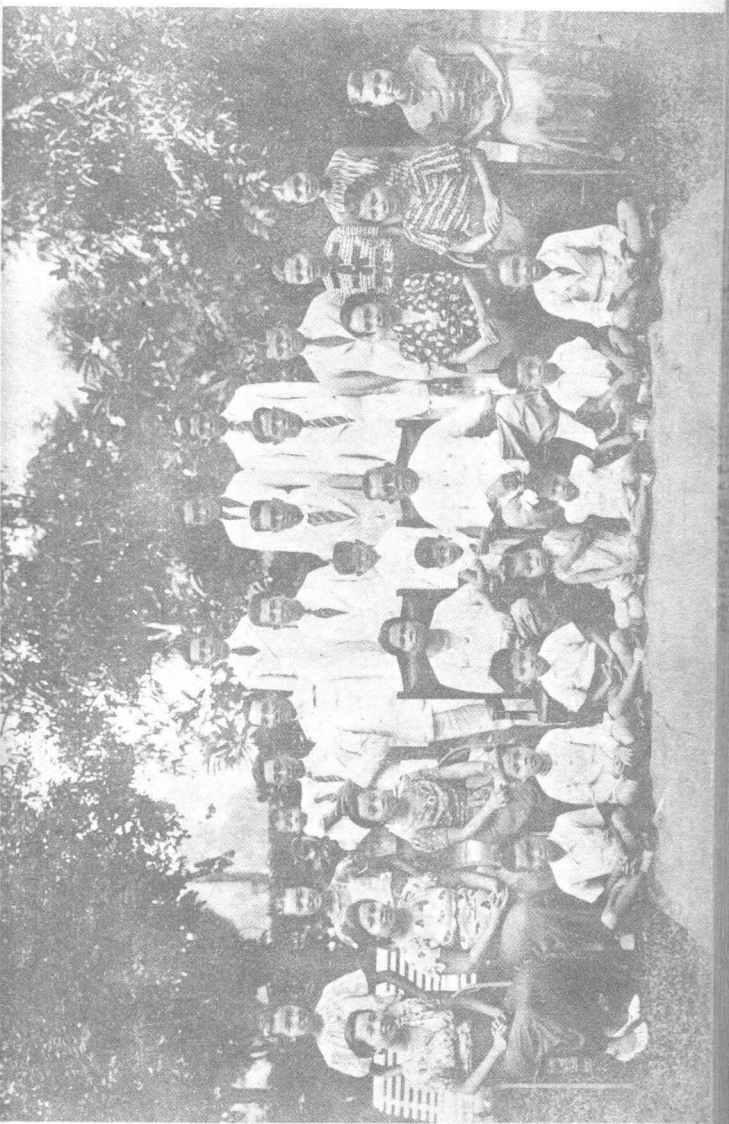
แต่เมื่อบุคคลทั้งสองกลับมายังกรุงเทพ บรรดาสมุนจอมพลป.ก็ยุแหย่ประกอบกับจอมพลป.เองได้ข่าวมาว่า จะมีการยุบกองบัญชาการทหารสูงสุดซึ่งตนยังมีตำแหน่งเป็นผู้บัญชาการอยู่ การประชุมนายทหารที่ลพบุรีจึงมีขึ้นอีก พลตำรวจเอกอดุล จึงขอให้นายควงและพลตำรวจตรีชลอเดินทางไปเจรจากับครั้งที่สอง ที่แรกนายควงออกจะอดเอื้อนไม่ยอมไปด้วยเกรงว่าจะเกิดอันตรายเพราะมีข่าวว่ามีการซัดสนามเพละกันในค่ายทหารที่ลพบุรีเลยทีเดียว แต่ในที่สุดก็ต้องยอมไปตามคำขอร้องของพลตำรวจเอกอดุล การเจรจาในครั้งนี้ไม่ราบรื่นดังครั้งแรกเสียแล้ว บรรยากาศเต็มไปด้วยความตึงเครียด ต่างฝ่ายต่างก็แรงด้วยกันทั้งคู่ และเมื่อทั้งสองกลับมา ในวันที่ 19 สิงหาคม พลตำรวจตรีชลอก็ได้เขียนจดหมายถึงจอมพลป.อีกฉบับหนึ่งความว่า

“เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2487 ตั้งแต่เวลา 10.30 น.จน ถึงเวลา 12.35 น. ข้าพเจ้ากับนายควง อภัยวงศ์ ได้สนทนากับ

จอมพล รวมเวลา 2 ชั่วโมง 5 นาที ซึ่งเป็นเวลาทั้งหมดของ
จอมพล จอมพลได้พูดแต่เรื่องส่วนตัวทั้งสิ้น มิได้มีความเมตตา
ปราณีแก่ประชาชนชาวไทย 20 ล้านคน ทำให้ข้าพเจ้ามีความ
โศรกเศร้าเสียใจเป็นอย่างยิ่ง

1. ตัวตายดีกว่าชาติตาย ข้าพเจ้าจำประโยคหนึ่งได้ติดปาก
ว่า “ตัวตายดีกว่าชาติตาย” และประโยคนี้เองเป็นประโยคที่
หลุดออกจากปากของจอมพลบ่อย ๆ ท่านจอมพลไม่พิจารณา
ประโยคนี้อีกครั้งหนึ่งหรือ โปรดพิจารณาว่าชาติไทยเราในขณะนี้
อยู่ระหว่างขวากหนาม อยู่บนปากจระเข้ จะพินาศล่มจมเมื่อใดยัง
เป็นปัญหาอย่างยิ่ง ท่านจอมพลต้องการให้ชาติตายหรือว่าตัว
ตายเสียดีกว่าชาติตาย การที่จะกระทำลงในครั้งนี้ ท่านจอมพล
ทำเพื่อชาติหรือว่าทำเพื่อตนเอง ความจริงอนุชนรุ่นเด็ก ๆ ก็
สามารถหยั่งทราบได้ดีว่า จอมพลทำเพื่ออะไร ท่านจอมพล
ควรจะยอมลำบากเพื่อเห็นแก่ประโยชน์หมู่่มาก สมกับพระราช
นิพนธ์ของสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ บางตอนที่จับใจ คือ

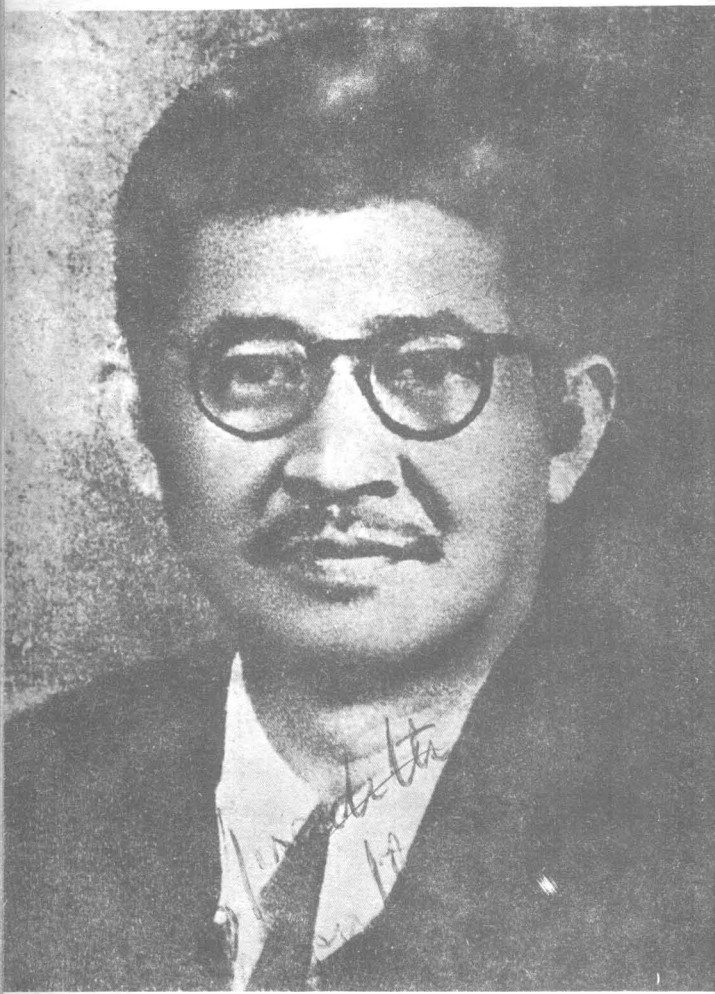
- ไม่ควรนั่งนิ่งทั้งหญิงชาย
ไม่ควรให้อายชายหน้าเขา
อย่าให้ใครตำหนิติเรา
ว่าเอาแต่แก่งแย่งกัน
เพ่งดูประโยชน์หมู่่มาก
ตนยอมลำบากทุกสิ่งสรรพ
ปราณีปรานอมพร้อมกัน
ทุกวันมุ่งรักษัสามัคคี ฯ

พระราชนิพนธ์นี้มีข้อความชัดเจน เพราะมีแต่คำง่าย ๆ ซึ่งไม่ต้องการคำแปล แต่ว่าซาบซึ่งตรึงใจอย่างยิ่ง ถ้าผู้ใดได้ปฏิบัติตาม จะทำให้ผู้นั้นประกอบแต่ความดี มีความชุ่มชื้นเป็นนาบุญแก่ปวงชน ข้าพเจ้าจำบทพระราชนิพนธ์นี้ได้ดีมาก จึงเขียนติดจดหมายนี้มาด้วย

2. ความสามัคคี ในบทพระราชนิพนธ์ข้างบนนั้น มีคำว่า “สามัคคี” จึงทำให้ข้าพเจ้าจำได้อีกว่า ท่านจอมพลพยายามพร่ำสอนข้าราชการให้มีความสามัคคี แม้แต่บ้านที่อยู่อาศัยก็พยายามตั้งชื่อว่า “ตึกสามัคคีชัย” ตรงกันข้าม ท่านจอมพลเองนั้น ในขณะนี้มิได้แตกแยกสามัคคี ท่านุ้แห่ให้แตกสามัคคี ปากกับใจหาตรงกันไม่ เพราะท่านจอมพลพูดอย่างหนึ่ง แต่ปฏิบัติอีกอย่างหนึ่ง หาเหมือนกันไม่ แสดงว่าท่านไม่รักใคร่ ท่านจะทำแต่คนเดียว คนอื่น ๆ เป็นคนโง่ และคนสติไม่ดีเสียหมด เพื่อนที่ซื่อสัตย์สุจริตต่อตัว เขาจะตักเตือนสักเท่าใดก็ดี ท่านจอมพลมิได้เชื่อฟัง ท่านจอมพลกลับเชื่อฟังพวกประจบสอพลอหาความสัตย์จริงไม่ได้ คนสอพลอส่วนมากเห็นแก่ตัว ต้องการเอาตัวรอดคนเดียว เมื่อท่านจอมพลชอบพวกสอพลอ ก็หมายถึงว่าท่านจอมพลคิดจะเอาตัวรอดแต่คนเดียว หาได้คำนึงถึงชาติซึ่งเป็นส่วนรวมไม่ ฉะนั้นขอท่านจอมพลอย่าได้พยายามเจาะช่องน้อยแต่พอตัว โปรดใช้สติให้รอบคอบ

3. รบฏีปุ่น ท่านจอมพลกล่าวว่า ท่านจะไม่ยอมออกจากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดก็เพราะต้องการจะรบฏีปุ่น ท่านจอมพลจะทำการรบในรูปใด เพราะท่านจอมพลมิได้ทำการ

ติดต่อกับอเมริกาและอังกฤษ ท่านทำคนเดียวจะสำเร็จได้อย่างไร
ชั้นเดิมท่านสั่งหยุดรบ ถ้าคิดจะรบอีกก็ต้องติดต่อภายนอกประเทศ
ให้เรียบร้อยเสียก่อน ถ้าท่านทำคนเดียวก็เท่ากับฆ่าตัวตายแล้วไม่
ได้ผลอะไร ตรงกันข้าม จะเกิดผลเสียหายแก่ชาติ ความจริง
อเมริกาก็ดี และอังกฤษก็ดี เขาไม่นิยมท่านเลย เขาเกลียดท่าน
จะเพาะอย่างยิ่ง อังกฤษมีความเกลียดชังท่านมาก เนื่องจาก
ท่านแนะนำวิทยุให้กล่าวมรสุวาทแก่พระเจ้าแผ่นดินของเขา
และท่านเองก็วิ่งเต้นเพื่อประกาศสงครามกับอังกฤษและอเมริกา
ซึ่งความจริงญี่ปุ่นมิได้บีบบังคับอย่างไร ทหารญี่ปุ่นไม่ยอมให้
ประกาศสงคราม แต่ท่านจอมพลใช้ลูกมือวิ่งเต้นจนทหารญี่ปุ่น
ยินยอม ใคร ๆ ก็ทราบดี ภายหลังต่อมาญี่ปุ่นก็ไม่ชอบท่าน อังกฤษ,
อเมริกา และจีน ก็ไม่ชอบท่าน ท่านควรจะพยายามมองดูตัวเองให้
มากยิ่งขึ้น ท่านจะรบญี่ปุ่นก็เปรียบเหมือนท่านตบมือข้างเดียว
ท่านจะให้เกิดเสียงดังจากการตบมือข้างเดียวอย่างไรได้

4. ผู้ก่อการวิวาทกัน ท่านจอมพลอดตัวว่าฉลาดไม่มี
ใครเสมอเหมือน ยิ่งพวกสอพลอเยินยอเข้าอีก ท่านก็เข้าใจผิดว่า
ท่านเป็นมนุษย์อันเลิศกว่าคนอื่น ท่านเข้าใจผิดมาก ถ้าท่านยังเข้า
ใจผิดอยู่ และนำกองทัพไปยึดพระนครแล้ว ข้าพเจ้าและ อ.อดุล
เดชจรัส อธิบดีกรมตำรวจ จะวางตนเป็นคนกลางอย่างไรได้
เพราะรู้ดีเสียแล้วว่าเป็นการผิดรัฐธรรมนูญ เป็นการกระทำ
ของพวกกบฏ จะไม่มีตำรวจคนใดยินยอมได้เลย ทหารเรือเขาก็คง
ไม่ยอม และเป็นภาระแน่นอนที่พวกพลเรือนไม่ยอมอย่างเด็ดขาด
เมื่อเป็นเช่นนี้ สิ่งที่จะเกิดต่อไปคืออะไร ก็คือปะทะกัน และ

มองทะลุลงไป ในพวกที่ปะทะ ก็จะมีมองเห็นผู้ก่อการทั้งสิ้น ผู้ก่อการปะทะกันเอง ประชาชนย่อมกล่าวได้ว่า พวกเหล่านี้ก็จ้องกันแย่งอำนาจกันเอง ชาติจึงพินาศล่มจมไป ในที่สุดกลับกลายเป็นผู้ก่อการเป็นคนะพรรคที่ขายชาติ ท่านจอมพลคงจะมองเห็นได้ดีกว่าข้าพเจ้า เพราะมีความเฉลียวฉลาดกว่าข้าพเจ้ามาก

5. ถอนตัวออก ข้าพเจ้าจึงคิดว่า ในขณะที่มีกรณียุ่งยากอยู่เช่นนี้ และทั้งเวลาที่ไม่รอคอยเราอยู่ได้ ทางที่ดีที่สุดนั้น ท่านจอมพลควรจะถอนตัวออกไปเสีย ยอมลาออกจากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด มอบให้ผู้อื่นกระทำต่อไป เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดภายในประเทศลงบ้าง เวลานี้เป็นเวลาแห่งความรอดพ้นหรือเป็นเวลาที่กำลังจะล่มจมของชาติ ซึ่งขณะนี้เป็นที่เข้าตาร้ายยิ่งกว่าในเวลาใด ๆ ในประวัติศาสตร์ของชาติไทย เวลาปัจจุบันนี้ถ้าใครเกิดขึ้นแก่ตัวแล้ว ความพินาศล่มจมก็วิ่งมาสู่ชาติไทยทันที ข้าพเจ้าคิดว่า เป็นระยะเวลาของการตกเหว ถ้าทุก ๆ คนไม่ร่วมมือกัน เราก็จะพาคนไทยร่วม 20 ล้านคนตกเหวพร้อมกัน เมื่อท่านพิจารณาได้ว่าไม่มีใครจะมีใครชอบท่านแล้ว ท่านก็ควรแสดงความเป็นนักกีฬา ยอมลาออกเสียโดยดี วิธีนี้จะทำให้ท่านกลับกลายเป็นคนทำความดีไว้อีกส่วนหนึ่งด้วย

6. เต็มไปด้วยอริจณา ข้าพเจ้าสังเกตดูในเวลาหลายปี จะเพาะรูปร่างยิ่ง ตั้งแต่ระยะเวลาที่ท่านได้เป็นจอมพลเป็นต้นมา ท่านจอมพลเพิ่มความอริจณาขึ้นมาขึ้นในนิสัยสันดานอีกเป็นอันมาก ทั้งนี้เพราะท่านจอมพลเห็นแก่ตัวเหลือเกิน ซึ่งแต่เก่าก่อนนั้นจอมพลไม่เห็นแก่ตัว นายร้อยเอกแปลก ชิตตะสังคะ หัวหน้ากอง

ตรวจอากาศกรมจเรทหารปืนใหญ่ ไม่มีความอิจจาริษาและเห็น
แก่ตัวอย่างใดเลย มีแต่คนรักและเคารพ แต่ในขณะนี้ จอมพล
แปลก พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการทหารสูงสุด
ได้มีแต่การเห็นแก่ตัว มีความอิจจาริษาอย่างรุนแรง

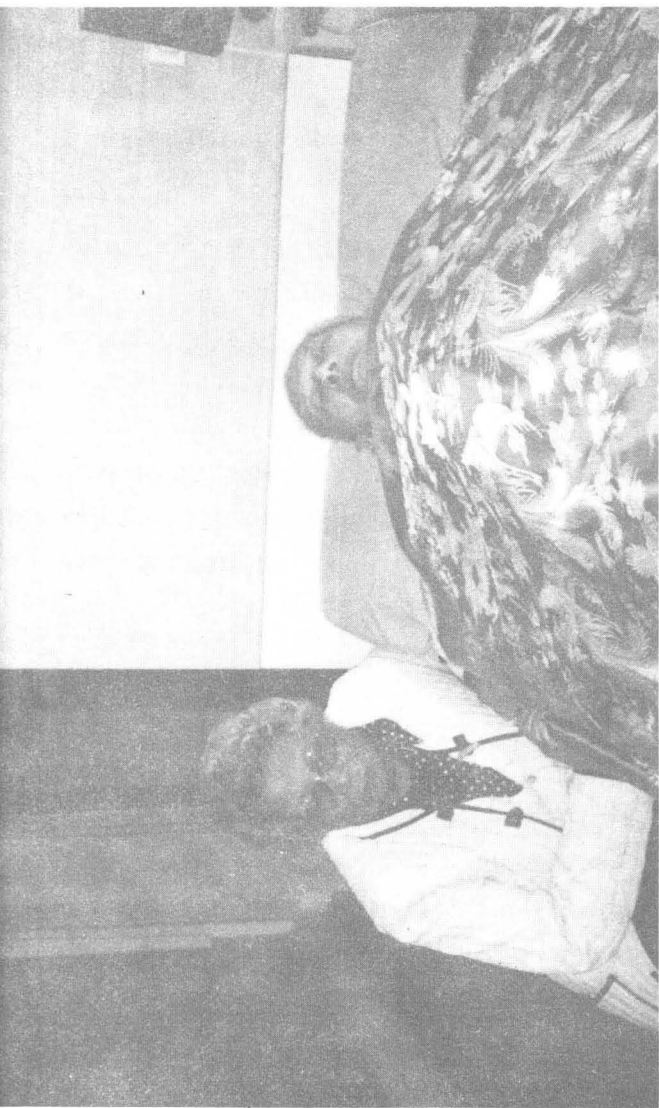
เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2487 นั้น ท่านจอมพลพูดแต่เรื่อง
ส่วนตัว จอมพลรำพึงรำพรรณแต่ความดีของตัวเองที่ทำได้ แสดง
ความเสียใจว่าไม่มีใครมองเห็นความดีของจอมพล ข้าพเจ้าทราบที่
ว่า จอมพลทำความดีไว้มากมายจริง และข้าพเจ้าก็ได้ทราบดีว่า
จอมพลได้ทำความเลวไว้มากเช่นเดียวกัน จอมพลควรจะพรรณนา
ถึงความชั่วที่ตัวเองทำไว้ด้วย ไม่ควรรำพรรณแต่ความดีเท่านั้น
เป็นธรรมดาอยู่มากที่ปุ่กฤษนได้ปกปิดความชั่วของตน พยายาม
สาธยายแต่ความดีของตน และการพยายามบรรยายแต่ความดีก็
เพื่อปกปิดความชั่วของตน เช่นนี้เป็นธรรมดาหรือ?

ความชั่วของจอมพลนั้น มิใช่ข้าพเจ้าจะทราบแต่ผู้เดียว
ความจริงใคร ๆ ก็ทราบกันทั้งนั้น และก็มีใช้ว่าจะไม่มีใครตักเตือน
ข้าพเจ้าได้ตักเตือนท่านจอมพลหลายสิบครั้ง แต่ท่านจอมพล
มิได้เชื่อคำเตือนของข้าพเจ้าเลย อธิปไตยกรมตำรวจ คือ อ.อดุลเดช
จรัส ก็พยายามตักเตือนท่านจอมพลให้เว้นความชั่วให้ทำแต่ความ
อ.อดุลเดชจรัส จะพยายามเตือนและคัดค้านท่านจอมพลเพียงใ
ท่านก็หาเชื่อถือคนอย่าง อ.อดุลเดชจรัสไม่ ตรงกันข้าม ทำ
จอมพลแสดงท่าทีว่าไม่ชอบท่าน อ.อดุลเดชจรัส ท่านจอมพล
อิจจาและกลัวว่า อ.อดุลเดชจรัสจะทำการช่วงชิงตำแหน่งนาย
รัฐมนตรีไปจากจอมพล เช่นนี้ คือจอมพลเต็มไปด้วยความอิจ

ริชชา คนอย่างอ.อดุลเดชจรัสไม่อิจจาริษาใคร และไม่กันท่าใคร มีนิสัยสนับสนุนเพื่อนเสียด้วยซ้ำ แต่เพื่อนของหลวงอดุลฯ เขาไม่ดีเท่าหลวงอดุลฯ เพื่อนของ อ.อดุลฯ กลับมารังแก เช่นมีการด่าถึงบ้าง นินทาถึงบ้าง พุดกะทาบปากคนอื่นไปบ้าง เป็นต้น ถ้าอ.อดุลเดชจรัสทราบแล้วคงจะเสียใจ แต่ตรงกันข้าม อ.อดุลเดชจรัสกลับกล่าวว่า ช่างเขาเถิด เขาคงจะมัวเมาอะไรสักอย่างเป็นแนวความอิจจาของจอมพลมีอยู่ในคนอื่น ๆ อีก ถ้าใครโตหรือมีชื่อเสียงดี คนนิยมเท่าตัวเป็นไม่ได้ จะเพาะอย่างยิ่ง ท่านปรีดี พนมยงค์ ด้วยแล้ว จอมพลอิจจามาก ชอบเรียกเขาว่า “อีตาขรัว” บ่อย ๆ ซึ่งแสดงว่าท่านจอมพลมีความอิจจาริษาท่านปรีดี พนมยงค์ เสียอย่างจริงจัง

คนเราเป็นปุถุชนด้วยกันทุกคน คนในสมัยโบราณนั้น แม้จึงจกร้อง เขาก็เข้าใจว่าจึงจกทักท้วงไว้ เขาก็ยินยอมทำตามคำท้วงของจึงจก ถ้าเป็นแม่ทัพเขาก็ไม่ยอมเคลื่อนกองทัพ แต่จอมพลแปลกเป็นคนแปลกสมชื่อ คนหลายคนทักท้วง เพื่อนชื่อสัตย์หลายคนทักท้วง ทั้งผู้ใหญ่หลายคนก็ไม่เห็นด้วย แต่จอมพลก็หาเชื่อฟังไม่ ข้าพเจ้าไม่เข้าใจได้ว่ามันเป็นเพราะอะไร จะเป็นเพราะประตุแห่งความพินาศล่มจมของประเทศได้เปิดอ้าออกแล้วหรือ และใครเล่าที่นำบุญแจมาไขประตุนำความพินาศล่มจมนั้นเข้ามา!

ข้าพเจ้ามองเห็นบุญแจแห่งความพินาศล่มจมอยู่เช่นนี้ ข้าพเจ้าจึงต้องเขียนจดหมายเรียนทักท้วงมาอีก ซึ่งจดหมายฉบับนี้เป็นฉบับสุดท้าย และถือว่าเป็นการตักเตือนกันครั้งสุดท้าย

แห่งชีวิต ข้าพเจ้าได้พูดให้รู้สึกตัวตั้งแต่วันที่ 19 สิงหาคมแล้ว แต่ข้าพเจ้าต้องการยืนยันเป็นลายลักษณ์อักษรอีกครั้ง ความจริงนั้น จะเพาะความปรีชาสามารถของท่านจอมพลที่มีอยู่ในตัวจอมพล จอมพลก็ควรจะสามารถฟังคำพูดของข้าพเจ้าที่พูดกันบนเขาน้ำโจน และก็ควรจะสามารถพิจารณาได้เป็นอย่างดีแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้าได้ทราบข่าวต่อ ๆ มาว่า ท่านจอมพลมิได้มีท่าทีดีขึ้นอีกเลย ข้าพเจ้าจึงจำเป็นต้องทักท้วงมาเป็นอักษรอีกครั้ง และข้าพเจ้ากล่าวแล้วว่าเป็นการทักท้วงครั้งสุดท้ายแห่งชีวิตของข้าพเจ้า”

จากพฤติการณ์ทั้งหลายที่กล่าวมา รวมทั้งจดหมายทั้งสองฉบับนั้น ทำให้บรรดาเสรีไทยและพลตำรวจเอกอดุลประจักษ์แจ้งชัดว่า พลตำรวจตรีชลอมิได้เป็นพวกของจอมพลป.แต่อย่างใด สมควรอย่างยิ่งที่จะให้เข้ามาพร้อมกับขบวนการเสรีไทยได้ ด้วยเหตุนี้ พลตำรวจตรีชลอจึงได้เข้ามาอยู่ในวังปารุสกวัน

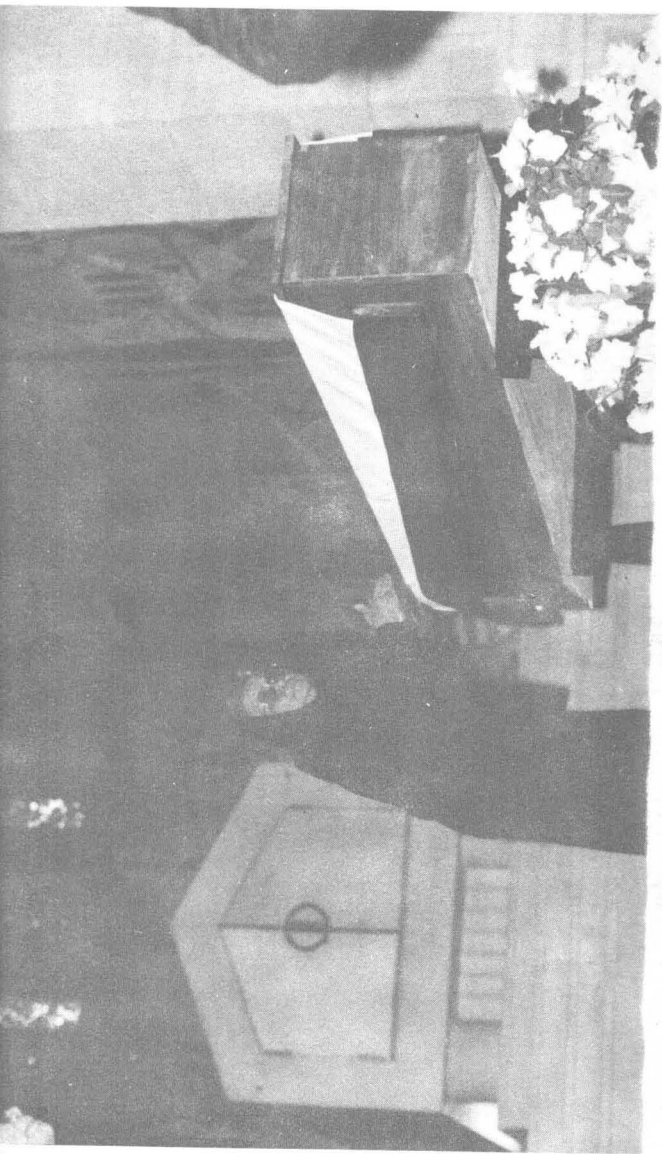
ส่วนตัวพลตำรวจตรีชลอเองก็รู้สึกแปลกใจและสงสัยในพฤติการณ์หลายอย่างที่เกิดขึ้นภายในวังปารุสกวัน โดยเฉพาะพลตำรวจเอกอดุลซึ่งโดยปกติแล้วจะเป็นคนเก็บเนื้อเก็บตัวไม่ค่อยจะสูงส่งพบปะผู้ใด แต่ตลอดเวลา 5 เดือนที่พลตำรวจตรีชลอเข้ามาอยู่ในวังปารุสกวันนั้น มีคนมากหน้าหลายตาทั้งที่รู้จักและไม่รู้จักมาพบและพูดคุยอย่างลับ ๆ กับพลตำรวจเอกอดุลอยู่มิได้ขาด เช่น นายปรีดี พนมยงค์ หลวงสังวรณยุทธกิจ นายทวี บุญยเกษตร หลวงศุภชลาศัย นายดิเรก ชัยนาม ข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศบางคน ผู้แทนราษฎร ข้าราชการจังหวัดหลายจังหวัด

นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ผู้กำกับการตำรวจภูธร แม่ทัพอากาศ
รองแม่ทัพใหญ่ ผู้บัญชาการกองพลต่าง ๆ เป็นต้น คนทั้งหลายที่มา
เหล่านี้ล้วนแต่มีสีหน้าแสดงถึงความเอางานอาการ ทำให้เกิดความ
สงสัยเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะมาด้วยฐานะหรือปรีชาหรือดำเนินการ
อย่างใดสักอย่างที่เป็นความลับ มิใช่การพบปะสนทนาส่วนตัว
ธรรมดา ๆ เป็นแน่

แล้วในที่สุดความลับก็ไม่ลับอีกต่อไป ในเช้าของวันที่
25 มีนาคม พ.ศ. 2488 พลตำรวจเอกอดุล ได้ให้พลตำรวจตรีชโล
แปลโทรเลขโค้ดลับฉบับหนึ่งที่ส่งมาถึง “พูเลา” เมื่อแปลเสร็จก็
ได้สอบถามยังพลตำรวจเอกอดุลว่า “พูเลา” นี้คือใคร แล้วเหตุใด
เรื่องของการเมืองระหว่างประเทศ จึงตกถึงมือของพลตำรวจ
เอกอดุลแทนที่จะเป็นเรื่องของกระทรวงการต่างประเทศ พลตำรวจ
เอกอดุลก็ได้อธิบายเผยแพร่เรื่องราวการต่อต้านญี่ปุ่นให้ฟัง ว่าเดิมที
ได้สั่งการเกี่ยวกับงานของเสรีไทยผ่านทางพลตำรวจตรีโพยม
จันทร์กะ โดยเฉพาะมิได้ผ่านพลตำรวจตรีชโลแต่อย่างใด ไม่ว่าจะ
เป็นกรณีที่นายป่วย อังภากรณ์ (พันตรีเข้ม เย็นยิ่ง) ร้อยเอกประธาน
ปรมกมล และร้อยเอกเปรม บุรี กระโดดร่มลงมาที่จังหวัดอุทัยธานี
การส่งพลร่มไทยออกไปประจำจุดต่าง ๆ การลักลอบเข้าไทย
ของเสรีไทยโดยเรือดำน้ำ เหล่านี้อยู่ในความดูแลจัดการของ
พลตำรวจตรีโพยมและพลตำรวจเอกอดุลทั้งสิ้น แต่เมื่อเสรีไทยทั้ง
หลายได้ตกลงให้ความไว้วางใจพลตำรวจตรีชโลมากขึ้น จึง
ตกลงที่จะรับพลตำรวจตรีชโลเข้าเป็นเสรีไทยอีกผู้หนึ่ง

สัปดาห์หนึ่งต่อมา พลตำรวจเอกอดุลสั่งให้พลตำรวจตรี
ชโลเตรียมตัวเดินทางไปต่างจังหวัด เพื่อวางแผนและสร้างสนามบิน

คลังอาวุธ และที่พักลับให้แก่ฝรั่งที่จะมาลงพลร่มและส่งอาวุธให้เสรีไทย วันรุ่งขึ้นถัดมา พลตำรวจตรีชลอกก็ได้รับคำสั่งให้จัดกำลังพลของสันติบาลเข้าประชิดตามจุดสำคัญ ๆ ต่าง ๆ เป็นต้นว่า บ้านนายพลและกองบัญชาการต่าง ๆ ของญี่ปุ่น

เมื่อได้รับคำสั่ง พลตำรวจตรีชลอกจึงเดินทางไปยังกองบังคับการตำรวจสันติบาล ปทุมวันทันที เรียกพันตำรวจโทจรัส วัฒนทุภานนท์ ผู้กำกับการสันติบาลกอง 1 เข้าพบ ขอคู่มือรายชื่อรายชื่อนายพลญี่ปุ่นในประเทศไทย บ้านพัก บัญชีสถานีโทรเลข โทรศัพท์ตลอดจนวิทยุโทรเลข จากนั้นได้เรียกพันตำรวจเอก สัมฤทธิ์ สุขุมวาทกับพันตำรวจโทประสงค์ ลิ้มอักษรมาพบเพื่อหารือเกี่ยวกับจุดสำคัญต่าง ๆ ที่จะส่งตำรวจสันติบาลนอกเครื่องแบบเข้าประชิดสอดส่อง ในที่สุดก็เห็นพ้องต้องกันทำรายงานถึงพลตำรวจเอกอดุลว่า จุดสำคัญที่จะส่ง “สันติบาลใต้ดิน” เข้าประชิดมีทั้งหมด 11 จุด

จุดแรก คือ ที่สมาคมเชียงใหม่เดิม ขณะนั้นญี่ปุ่นได้ยึดใช้เป็นที่ตั้งกองบัญชาการ เรียกว่า “กองบัญชาการกองทัพวิ” มีนายพลโท นากามูระ แม่ทัพวิ พลโทอาดาริและพลโทฮานายะ พักอยู่ ณ ที่นั้นด้วย จุดนี้ตั้งอยู่ถนนสาทร เป็นจุดที่สำคัญมาก จึงได้ส่งสันติบาลใต้ดิน 7 นาย พร้อมอาวุธปืนกลทอมสัน 4 กระบอก ระเบิดมือคนละ 3 ลูกไปประชิด

จุดที่สอง อยู่บริเวณถนนวิทยุ เป็นบ้านพักของพลโท ฮามาตะ เสนาธิการกองทัพวิ จัดกำลังเข้าประชิดไว้ 7 นาย อาวุธปืนกลทอมสัน 2 กระบอก ระเบิดมือ 21 ลูก

จุดที่สาม บริเวณถนนราชดำริ เป็นบ้านพักของพันเอก
โทคุดา สารวัตรใหญ่ทหารญี่ปุ่น จัดกำลังเข้าประชิด 6 นาย
ปืนกลทอมสัน 1 กระบอก ระเบิดมือ 18 ลูก

จุดที่สี่ ที่ถนนราชดำริเช่นกัน เป็นบ้านพักของพลตรี
ไอฮาระ รองเสนาธิการกองทัพ จัดกำลังไว้ 6 นาย ปืนกล
ทอมสัน 1 กระบอก ระเบิดมือ 18 ลูก

จุดที่ห้า แถวถนนเย็นอากาศ เป็นบ้านพักของพลตรี
โคมายาชิ ผู้บัญชาการขนส่ง ซึ่งกำลังจะรับหน้าที่ต่อจากพลโท
อิซิดา จัดกำลังเข้าประชิด 6 นาย ปืนกลทอมสัน 1 กระบอก
ระเบิดมือ 16 ลูก

จุดที่หก บริเวณถนนพญาไท เป็นบ้านพักของพลเรือตรี
ซาโต ทูตทหารเรือญี่ปุ่น จัดกำลังไว้ 6 นาย ปืนกลทอมสัน 1
กระบอก ระเบิดมือ 16 ลูก

จุดที่เจ็ด บ้านพักของพลโทอิซิดา ผู้บัญชาการขนส่งหน่วย
อิซิดา อยู่แถวถนนชิดลม จัดกำลังเข้าประชิด 5 นาย ปืนกลทอมสัน
1 กระบอก ระเบิดมือ 15 ลูก

จุดที่แปด ที่ตั้งสถานีวิทยุโดเม ถนนนเรศวร จัดกำลังไว้
5 นาย ปืนกลทอมสัน 1 กระบอก ระเบิดมือ 5 ลูก จุดนี้มีหน้าที่
ทำลายเครื่องวิทยุและสังหารเจ้าหน้าที่วิทยุโดเมทั้งหมด

จุดที่เก้า ที่ตั้งสถานีวิทยุของกองทัพ ซึ่งตั้งอยู่ในโรงเรียน
วัฒนาวิทยาลัย บางกะปิ จัดกำลังประชิด 5 นาย ปืนกลทอมสัน
1 กระบอก ระเบิดมือ 15 ลูก

จุดที่สิบ สถานีโทรศัพท์กลางของญี่ปุ่น ตั้งอยู่ในโรงเรียน

อุเทนถวาย หลังสนามกีฬาแห่งชาติ จัดกำลังไว้ 5 นาย ปืนกล
ทอมสัน 1 กระบอก ระเบิดมือ 15 ลูก

และจุดสุดท้าย สถานีโทรทัศน์กลางญี่ปุ่น ซึ่งตั้งอยู่ใน
โรงเรียนครูโณทยาน ถนนพญาไท จัดกำลังไว้ 5 นาย ปืนกลทอม
สัน 1 กระบอก ระเบิดมือ 15 ลูก

บรรดาสันติบาลใต้ดินเหล่านี้ มีหน้าที่จับตาความเคลื่อนไหว
ไหวของบุคคลสำคัญของญี่ปุ่น พร้อมทั้งจะปฏิบัติการสังหารและ
ทำลายบุคคลและสถานที่เหล่านั้นทันทีที่ได้รับคำสั่งชนิดที่ต้องยอม
เสียสละถวายชีวิตกันเลยทีเดียว

เมื่อพลตำรวจเอกอดุลอ่านรายงานทั้งหมดก็รู้สึกพอใจเป็น
อย่างมากและให้พลตำรวจตรีชลอดำเนินการไปตามนั้น งานของ
หน่วย สันติบาลใต้ดินก็เริ่มขึ้น ในตอนแรก ได้ระดมพลสันติบาล
หน่วยนี้ให้มาอยู่กินนอนกันทั้งหมดที่สวนพุฒตาล เพื่อให้ทั้งหมด
ได้รู้จักสนิทสนมกัน และฝึกหัดการใช้อาวุธแบบใหม่ มีการซ้อม
ยิงปืนกลทอมสัน ขว้างลูกระเบิดมือ ตอนกลางคืนก็แยกกำลังกัน
ไปนอนตามจุดต่าง ๆ จุดละ 1 คนบ้าง 2 คนบ้าง หมุนเวียนสลับกัน
ไปเพื่อให้ทุกคนได้คุ้นเคยการเข้าออกสถานที่เป็นอย่างดี หลังจาก
ที่ฝึกซ้อมอาวุธต่าง ๆ จนชำนาญแล้ว ก็ยังมีการจัดแข่งขันขว้าง
ลูกระเบิดกันในภายในสวนพุฒตาลอีกด้วย โดยมีพันตำรวจเอก
หลวงสัมฤทธิ์ สุขุมวาทและพันตำรวจโทประสงค์ ลิ้มอักษรเป็น
ผู้อำนวยการแข่งขัน ซึ่งก็ได้ผลเป็นที่น่าพอใจเป็นอย่างยิ่ง

นายตำรวจที่ได้รับเลือกให้เป็นหัวหน้าหน่วย สันติบาล
ใต้ดิน นี้ก็คือ พันตำรวจตรีชอุ่ม สินธุวาชีวะ โดยมีร้อยตำรวจโท

ประวัติ ขุนทองเป็นผู้ช่วย พันตำรวจตรีช่อม เป็นผู้ร่วมก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ผู้หนึ่งแต่อยู่ในระดับล่าง โดยขณะนั้น เป็นนายอำเภอหารเรือ ได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาให้ไปอารักขาควบคุมตัวบุคคลสำคัญในรัฐบาลสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ชุตสุดท้าย และพระบรมวงศานุวงศ์ที่ถูกเชิญให้มาอยู่ในบริเวณพระที่นั่งอนันตสมาคม โดยที่ในตอนแรกก็มีได้รู้ว่าเป็นการยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครองแต่อย่างใด

ต่อมาได้ขอย้ายไปเป็นตำรวจและได้เป็นตำรวจอารักขาท่านปรีดี พนมยงค์ ขณะนั้นท่านดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ในปี พ.ศ. 2479 มีหน้าที่ติดตามให้ความปลอดภัย สมัยนั้นผู้อารักขาจะมีมอเตอร์ไซด์ชนิดที่มีกระเช้าพ่วงอยู่ทางด้านข้างคอยติดสอยห้อยตามบุคคลสำคัญ ๆ ตลอดเวลาเวลากลางคืนก็ผลัดเปลี่ยนเวรกันไปนอนที่บ้านท่านปรีดีที่สีลม

มืออยู่ครั้งหนึ่งที่นายดาบช่อมต้องติดตามท่านปรีดีไปตรวจราชการชายแดนสำรวจพรมแดนเขตแม่น้ำโขง เรื่องหนึ่งไปเกยตื้นกลางแม่น้ำเข้าฝั่งไม่ได้ นายดาบช่อมผู้นี้เป็นผู้ที่ให้ท่านปรีดีขี่คอเดินเข้าฝั่งต่อมาเมื่อกรมตำรวจเปิดให้สอบเป็นนายตำรวจสัญญาบัตร ท่านปรีดีก็สนับสนุนให้ไปสอบแถมยังจ่ายเช็คให้อีก 90 บาทเพื่อเป็นทุนซื้อหนังสืออ่าน ในปี พ.ศ. 2482 ท่านปรีดีดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ร้อยตำรวจเอกช่อมก็ได้กลับมาเป็นนายตำรวจอารักขาท่านปรีดีอีกครั้งหนึ่ง ในช่วงนั้นมีข่าวเกรี้ยวกราวเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับท่านปรีดีและนายตำรวจผู้นี้ คือ เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2482 เวลาห้าโมงเย็น ขณะที่ท่านปรีดีและนายตำรวจอารักขาเดินทางกลับ

มายังบ้านพักสี่แรม ผ่านมาถึงถนนคอนแวนต์ ได้ยินเสียงปืนขึ้น
หลายนัด ท่านปรีดีได้สั่งให้ร้อยตำรวจเอกช่อมลงไปดู พบว่า
เจ้าหน้าที่ตำรวจจำนวนหนึ่งกำลังยิงต่อสู้กับนายจือไม้ ผู้ร้าย
ฆ่าคนตายชื่อดัง ขณะที่ร้อยตำรวจเอกช่อมไปถึงบรรดาตำรวจที่
นั้นเกิดกระสุนปืนหมดพอดี ร้อยตำรวจเอกช่อมก็ได้ช่วยเหลือใช้
อาวุธปืนยิงต่อสู้กับนายจือไม้ จนในที่สุดนายจือไม้ถึงแก่ความตาย
ครั้นมาภายหลังจากการรัฐประหาร 2490 ซึ่งทำให้ท่าน
ปรีดีต้องระหกระเหินลี้ภัยการเมืองไปต่างประเทศแล้วอดีต
นายตำรวจอารักขาผู้นี้ก็ถูกกลั่นแกล้งสอบสวนกล่าวหาว่าเป็น
พรรคพวกของท่านปรีดี แต่ในที่สุด ก็พ้นต่อข้อกล่าวหา

ย้อนกลับมาสู่เรื่องของสันติบาลใต้ดิน ครั้นเมื่อตระเตรียม
แผนกำหนดจุดและจำนวนนายตำรวจตามบริเวณต่าง ๆ เรียบร้อย
แล้ว ทางด้านกำลังของตำรวจสันติบาลอื่น ๆ ได้มีการจัดแบ่งกระ
จายออกไป เพื่อมิให้อยู่รวมกันที่ปทุมวันทีเดียวอันจะเป็นอันตราย
มาก เพราะรอบ ๆ บริเวณนั้นมีหน่วยทหารของญี่ปุ่นตั้งราย
ล้อมเต็มไปหมด ทำให้ต้องกระจายกำลังออกไปเป็น 7 จุด คือที่โรง
แรมมัชวาพหน่วยหนึ่ง ที่บ้านบรรทมสินธุ์หน่วยหนึ่ง วังปารุสกวัน
หน่วยหนึ่ง โรงเรียนวชิราวุธหน่วยหนึ่ง ผังชนบุรีหน่วยหนึ่ง
ปทุมวันหน่วยหนึ่ง และที่สวนพุดตาล ทุก ๆ หน่วยจะมีปืนกล
ปืนพกและระเบิดมือพร้อม หน่วยปทุมวันมีหน้าที่ทำการต่อสู้ในวง
ล้อมของญี่ปุ่น หน่วยสวนพุดตาลมีหน้าที่กระจายกำลังไปประชิด
จุดต่าง ๆ ทั้ง 11 จุดดังได้กล่าวมาตอนต้น ส่วนอีก 5 หน่วย มี
หน้าที่ไปรวมกำลังกันที่ลานพระบรมรูปทรงม้า เพื่อรอคำสั่ง
พิเศษของพลตำรวจเอกอดุล อธิบดีกรมตำรวจ

การแยกกำลังของตำรวจสันติบาลนี้ ก็เพื่อป้องกันการยึด
โจมตีของญี่ปุ่นอีกด้วย ส่วนคำสั่งในเบื้องต้นกำหนดว่า หาก
ญี่ปุ่นลงมือโจมตีก่อน ก็ให้หน่วยต่าง ๆ เหล่านี้ไปรวมกันที่ลาน
พระบรมรูปทรงม้า แต่ถ้ามีคำสั่งพิเศษก็ให้ดำเนินการตามคำสั่ง
นั้นทันที ในกรณีที่มีคำสั่งให้เริ่มดำเนินการโจมตีญี่ปุ่นให้ทุก ๆ
หน่วยเคลื่อนพลไปที่ลานพระบรมรูปทรงม้าก่อน หากขณะเคลื่อน
พลไป พบญี่ปุ่นขัดขวาง ก็ให้ต่อสู้ทำลายและหาโอกาสเข้ารวม
กำลังกับหน่วยใดหน่วยหนึ่งที่กำลังต่อสู้อยู่นั้น

ส่วนหน่วย สันติบาลใต้ดินนั้น ตามแผนที่กำหนดไว้แต่เดิม
จะต้องลงมือพร้อมกับทหารกองพลที่ 1 ในวันและเวลาเดียว
กัน กองพลที่ 1 จะมีหน้าที่บุกทลวงเข้าตีทางด้านหน้าด้วยกำลัง
ทหาร ส่วนสันติบาลใต้ดินก็ทำหน้าที่จู่โจมสังหารบุคคลสำคัญและ
ทำลายล้างจุดสำคัญทั้ง 11 จุด

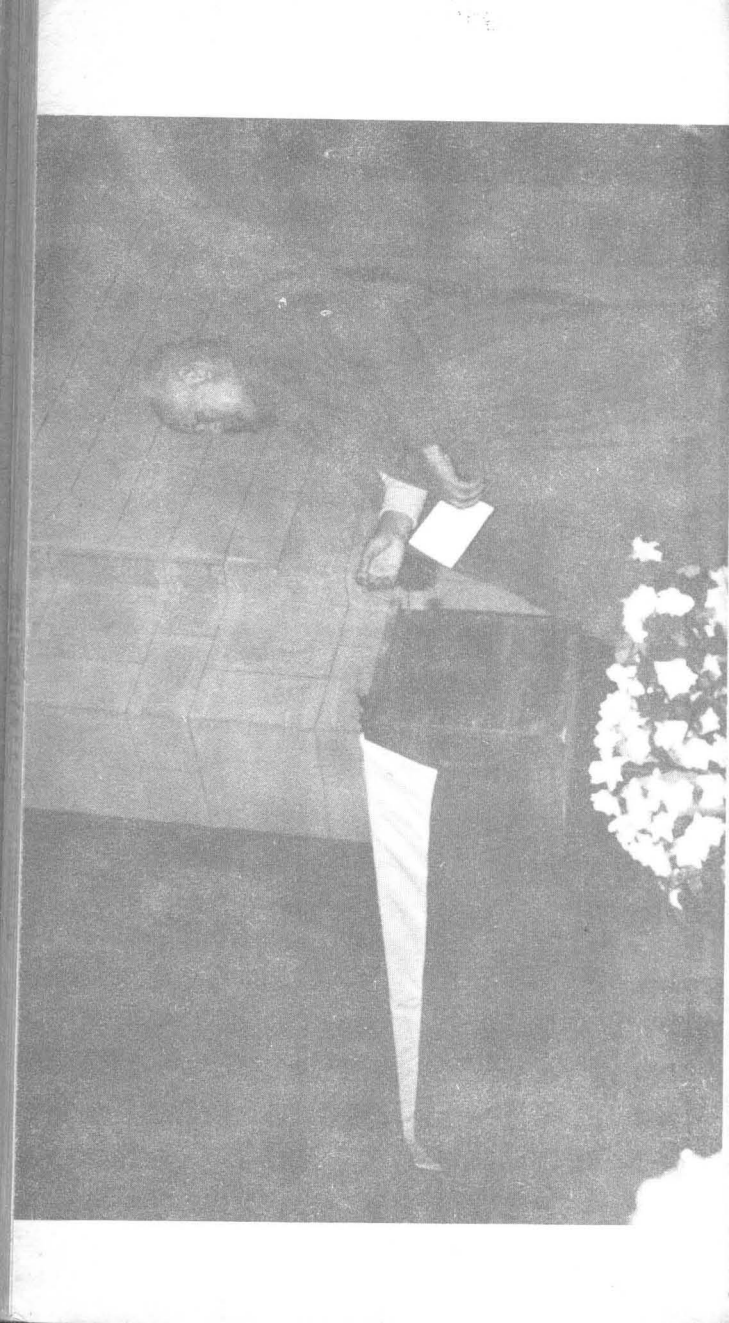
ในขณะที่รอคำสั่งให้ปฏิบัติการ หน่วยสันติบาลใต้ดินก็ได้
ฝึกฝนการใช้อาวุธกันไปพลางทางด้านพลตำรวจตรีชโล ผู้บังคับ
การตำรวจสันติบาลก็ได้รับคำสั่งจากอธิบดีกรมตำรวจให้ทำงาน
พิเศษอีกอย่างหนึ่ง คือ เมื่อวันที่ 23 เมษายน 2488 พลตำรวจ
เอกอดุลได้เรียกตัวเข้าพบ ที่วังปารุสกวันที่ห้องทำงาน ณ ที่นั้น
นอกจากอธิบดีกรมตำรวจแล้วยังมีขุนพิศิษฐานนทเดช ผู้บัญชา
การเรือนจำภาคคลองไผ่อยู่ด้วยอีกผู้หนึ่ง ทั้งพลตำรวจตรีชโลกับ
ขุนพิศิษฐานนทเดชต่างก็เคยรู้จักกันดีมาก่อนเพราะเคยทำงาน
อยู่กรมเดียวกันมา พลตำรวจเอกอดุลได้สั่งการให้บุคคลทั้ง
สองออกเดินทางพร้อมกันไปยังคลองไผ่ จังหวัดนครราชสีมา
สำรวจหาสถานที่สร้างสนามบินลับ เพื่อเป็นที่ลงของพลร่มฝรั่ง

และหาถ้าเป็นที่เก็บอาวุธแบบใหม่ ๆ ที่จะส่งมาจากต่างประเทศ โดยให้พยายามหาบริเวณที่อยู่กลางป่าห่างจากทางรถไฟให้มาก ๆ และให้ติดต่อกับเจ้าหน้าที่เสรีไทยที่กระโดดร่มลงมา ซ่อนตัวอยู่ที่คลองไผ่ซึ่งมีเครื่องส่งและเครื่องรับวิทยุติดตั้งอยู่เรียบร้อยแล้ว

วันรุ่งขึ้นทั้งสองเดินทางไปยังคลองไผ่โดยทางรถไฟอาศัย ยืนในตู้การ์ดไป เมื่อไปถึงได้พบกับเสรีไทยคนอื่นอีกสองคน คือนายสวัสดิ์ เขียวสกุล เป็นนักเรียนไทยในอเมริกา ซึ่งเดินทาง จากสหรัฐอเมริกาผ่านอินเดียเข้าจุงกิ่ง ประเทศจีน แล้วเดินเท้าต่อ เข้ามายังประเทศไทย พร้อมกับร้อยเอกการุณ เก่งระดมยิง โดย เดินเข้ามาทางเขตจังหวัดลำปาง สู่ดินแดนไทย เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2487

อีกคนหนึ่งคือจำสิบตำรวจสมัคร สกุวรรณ์ จากกองบังคับ การตำรวจสันติบาลซึ่งไปกับพลตำรวจตรีชลอ บุคคลทั้งสี่ได้ออก สார்วจภูมิประเทศ โดยพรางตัวว่าจะมาหาที่ทางท่าไร่พริกกันโดย ให้นายสวัสดิ์เป็นอาสาสมัครที่ต้องการลงทุนท่าไร่พริก การสนทนา ขณะออกสำรวจก็มีแต่เรื่องการทำไร่พริก เมื่อไปดูถ้ำต่าง ๆ ก็ อ้างว่าไปเที่ยวดูให้จำเริญตาจำเริญใจ ทั้งนี้ก็เพื่อปกปิดบรรดา พวกรับจ้างขีบรรด พวกผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่เรือนจำภาคที่จ้าง มาปรับพื้นที่ ถางป่าโดยให้ค่าจ้าง 2,000 บาทเป็นค่าจ้างที่แพงมาก ในสมัยนั้น จึงมีการถอนทุนคืนกันบ้างโดยการนำไม้ที่ถากถาง เหล่านั้นเผาถ่านแล้วให้นายสวัสดิ์จัดการไปขาย

การสำรวจสถานที่ใช้เวลาทั้งสิ้น 4 วันจึงแล้วเสร็จ คราว เดินทางขาไป ต้องไปอาศัยตู้การ์ดก็ลำบากพออยู่แล้ว แต่ขากลับ

ยิ่งหนักไปกว่านั้นเสียอีก เพราะผู้โดยสารแน่นหมดทุกตู้ทุกขบวน
ตู้การ์ดที่เคยมีที่ให้ยืนได้ก็เต็มไปด้วยข้าวของต่าง ๆ พลตำรวจตรี
ชลอจึงต้องไปอยู่ในตู้เก็บถ่าน อาศัยกระสอบถ่านนอนหลับไปจน
ถึงปลายทางกรุงเทพ ต่อมา ขุนพิศิษฐนทเดชก็ส่งจดหมายมายัง
พลตำรวจตรีชลอฉบับหนึ่งแจ้งว่า “ไว้พริก” จะเสร็จภายใน
วันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2488

พลตำรวจเอกอดุล ได้จัดส่งสันติบาลได้ดินจำนวน 60 นาย
โดยมีร้อยตำรวจเอกนิพัทธ์ ศรีนาลักษณ์ และร้อยตำรวจตรีอุดม
บวรสมบัติ เป็นหัวหน้าไปพร้อมด้วยปืนกลและปืนพกครบมือ
เพื่อคอยพิทักษ์ดูแลสนามบินและคลังอาวุธ อีกทั้งเพื่อฝึกแบบ
กองโจรสำหรับให้ความปลอดภัยแก่ชาวต่างชาติที่จะกระโดดร่ม
ลงมาปฏิบัติการในประเทศไทยอีกด้วย

สันติบาลได้ดินหน่วยนี้ต้องผจญกับไข้มาเลเรียเป็นเหตุให้
เจ็บป่วยกันหลายนาย พลตำรวจเอกอดุลจึงขอยืมตัวนายแพทย์
สนอง อุณากุลจากโรงพยาบาลศิริราชไปเป็นแพทย์สนามประจำ
ที่นั่น แต่แม้จะลำบากลำบากเพียงใดก็ตาม ภาระกิจของสันติบาล
ได้ดินก็สำเร็จลุล่วงลงอย่างดี ฝ่ายสัมพันธมิตรได้จัดส่งเจ้าหน้าที่
กระโดดร่มลงมายังสนามบินแห่งนี้ 2 นายจากจำนวนทั้งหมด
5 นายที่ส่งมาแต่ถูกไล่ยิงตกเสียก่อน คลังอาวุธที่ตระเตรียมไว้
สามารถเก็บอาวุธปืนกลทอมสัน ปืนยิงรถถัง ระเบิดมือ ปืน
พก ฯลฯ รวมแล้วน้ำหนักไม่ต่ำกว่า 50 ตัน

นับวันงานของเสรีไทยก็สำเร็จลุล่วงไปเรื่อย ๆ แต่ทาง
ฝ่ายญี่ปุ่นเองก็เริ่มที่จะไหวตัวรู้ระแคะระคายบ้างแล้วว่า การ
เคลื่อนไหวของขบวนการเสรีไทยเป็นอย่างไร มีใครเป็นผู้นำ

Wm. H. H. H. H.

ญี่ปุ่นจึงพยายามสอดแนมความเคลื่อนไหวของผู้นำบุคคลสำคัญ ๆ ของไทยอยู่ตลอดเวลา มีการส่งสารวัตรทหารนอกเครื่องแบบ ไปลักลอบวัดความสูงของกำแพงทำเนียบทำช่างอันเป็นบ้านพักของท่านปรีดี พนมยงค์ กำแพงวังปารุสกวัน ตลอดจนกำแพงบ้านนายทหาร นายตำรวจและผู้มีบทบาททางการเมืองเป็นอันมาก ขณะเดียวกันก็มีข่าวว่ามีรถบรรทุกขนาดใหญ่บรรทุกบันไดขนาดต่าง ๆ เข้ามาทางจังหวัดพระตะบองซึ่งขณะนั้นยังเป็นดินแดนของไทยอยู่ บันไดเหล่านี้ ถูกส่งเพื่อใช้ในการพาดกำแพงบ้านและลอบเข้าสังหารบุคคลสำคัญ ๆ ต่าง ๆ ของไทยดังที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งญี่ปุ่นเคยใช้วิธีนี้เมื่อคราวยึดอินโดจีนของฝรั่งเศสนั่นเอง

พลโทนาทามูระแม่ทัพกองทัพอากาศของญี่ปุ่นเองเคยกล่าวในที่ประชุมซึ่งมีนายทหารของไทยอยู่ด้วยว่า เขาทราบดีว่า มีการสร้างสนามบินลับกันอยู่ที่ไต่บ้าง อีกทั้งแนวที่ 5 ซึ่งหมายถึงหน่วยต่อต้านญี่ปุ่นนั้นเขาก็ทราบว่ามียู่ และรู้จักกระทั่งว่าพลตำรวจเอกอดุล อธิบดีกรมตำรวจเอง ก็มีหน่วยต่อต้านนี้ภายใต้บังคับบัญชา ก็แสดงว่า ความลับในเรื่องขบวนการเสรีไทยนั้น ญี่ปุ่นสืบทราบได้เป็นส่วนมากแล้ว แต่ญี่ปุ่นก็ยังมิได้ทำการปราบปรามแต่อย่างใด ทั้งนี้เป็นเพราะญี่ปุ่นได้เพียงพลั่วตักเป็นฝ่ายรับ ถูกฝ่ายสัมพันธมิตรรุกรบทำลายลงไปได้มากทีเดียว กระนั้นก็ตามญี่ปุ่นก็ยังคงเสริมกำลังทหารม้า ทหารราบและทหารปืนใหญ่เข้ามาในไทยอยู่ไม่ขาดสาย

ส่วนฝ่ายเสรีไทย โดยเฉพาะสันติบาลใต้ดิน ต่างก็กำลังกังวลอย่างหนักว่า เมื่อใดจะมีคำสั่งให้บดขยี้ศัตรูเสียที ขึ้นปล่อย

ไว้นานวัน ทางญี่ปุ่นอาจเปิดฉากเล่นงานเสรีไทยก่อนก็ได้ ดังนั้น ทางที่ดี เสรีไทยควรจะเป็นผู้ลงมือก่อนจะดีกว่า

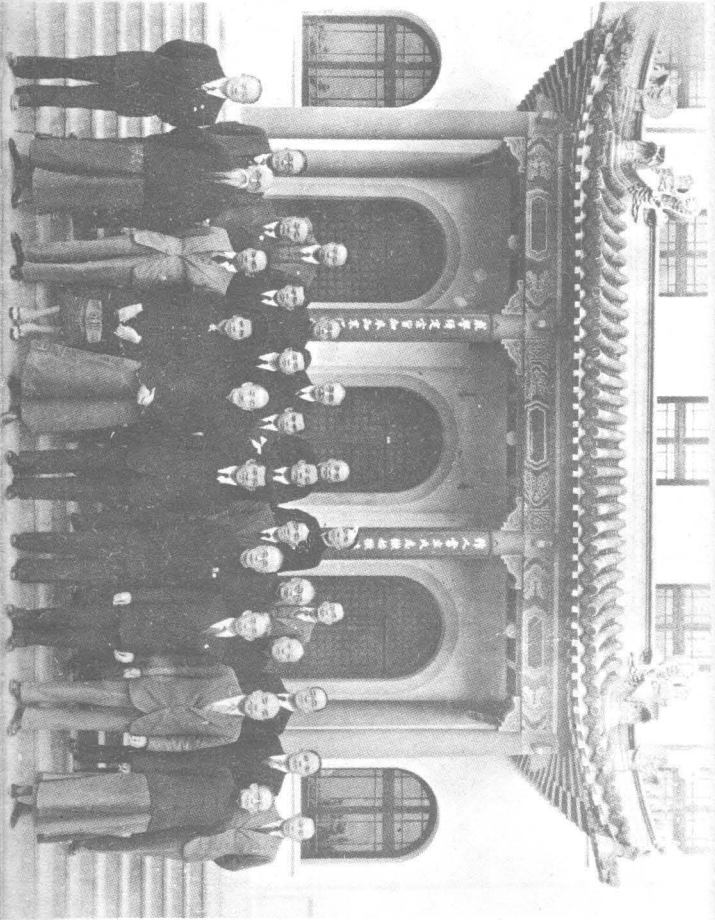
แต่เมื่อถึงที่สุดแล้ว สันติบาลใต้ดิน ก็มีได้ปฏิบัติการตามที่ กำหนดไว้ อย่างไรก็ดี เพราะเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2488 สหรัฐอเมริกาได้ส่งเครื่องบิน บี. 29 ลำหนึ่งพร้อมอาวุธระเบิดอำนาจร้ายแรงไปหย่อนที่เกาะฮิโรชิมาของญี่ปุ่น สองวันต่อมารัสเซียก็ประกาศสงครามกับญี่ปุ่นหลังจากที่วางตัวเป็นกลางมาเป็นเวลานาน และท้ายที่สุด ระเบิดมหาอำนาจอีกลูกหนึ่งก็สว่างแดงเจษ ทลายเกาะนางาซากิของญี่ปุ่น เมื่อวันที่ 9 เดือนเดียวกัน

รัฐบาลญี่ปุ่นประกาศสวนทันทีทันควันว่า กำลังเตรียมอาวุธแบบใหม่ตอบโต้ แต่พอวันรุ่งขึ้นถัดมาที่ 10 สิงหาคม ญี่ปุ่นก็ยกธงขาวยอมแพ้สัมพันธมิตรอย่างสิ้นเชิง สงครามมหาเอเชียบูรพาสงบลงอย่างราบคาบเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2488 เป็นอันว่า สันติบาลใต้ดิน หน่วยจู่โจมล่าสังหารญี่ปุ่นของขบวนการเสรีไทยในประเทศมิได้ปฏิบัติการตามที่กำหนดไว้แต่ต้นแต่อย่างไร แต่ก็นับเป็นเรื่องที่อยู่เหมือนกัน ที่ลูกหลานไทยผู้รักชาติไม่จำเป็นต้องเสียเลือดเสียเนื้อ

ถึงอย่างไรก็ตาม อุณหภูมิและความเสียดสีของเหล่า สันติบาลใต้ดินที่ได้กระทำไปย่อมจะได้รับการจารึกลงบนหน้าประวัติศาสตร์ของผู้รักชาติเอกราชตลอดไป

W. B. Mason

เชื่อกันว่าพวกนี้
ไปหามูลค่าสหกรณ์ไทย

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ประธานธรรมกถา

เนื่องในงานทำบุญ 7 รอบ นักชัทร

นายปรีดี พนมยงค์

ณ ศาลาร้อยปี วัดเบญจมบพิตร ดุสิตวนาราม

วันเสาร์ที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2527

ตามที่ปุถุชนทั้งหลาย มีลูกหลานเป็นต้นหรือลูกหลาน
มิตรสหายมาปรารภวันเกิดของตนก็ตาม หรือของท่านที่
เคารพนับถือของตนก็ตาม ก็เสมือนหนึ่งเป็นการให้ได้มี
โอกาสสอบสวนชีวิตของคนแต่ละท่านว่าที่ล่วงลับล่วงเลยไปแล้ว
นั้น เราได้ดำเนินชีวิตไปเหมาะสมแก่ไหน เพียงใด ทั้งนี้ก็เพื่อ
ว่า เมื่อว่าชีวิตของเราดำเนินมาในทางที่ไม่ดี เราจะได้แก้ไขปรับ
ปรุงให้มันดีขึ้น หรือเมื่อเห็นว่าชีวิตของเราดำเนินดีถูกต้องอยู่

แล้ว ก็อย่าได้ตั้งใจแต่ให้เพียรทำความดีสืบต่อไป นี่ก็เป็นจุดมุ่งหมายที่คาดคะเนว่า คงจะปรารถนาเช่นนี้จึงได้มีการบำเพ็ญกุศลเนื่องในวันสำคัญของตน

แต่บัดนี้ท่านปรีดี พนมยงค์ ท่านถึงอสัญญกรรมไปแล้ว ท่านไม่มีโอกาสมาทำบุญทำกุศลด้วยตัวท่านเองได้ แต่ถึงกระนั้น ก็อาศัยคุณงามความดีของท่านซึ่งปรากฏอยู่ในจิตใจของญาติมิตรทั้งหลาย ตลอดจนผู้เคารพศรัทธาบูชา ชูคุณงามความดีของท่าน ชวนให้ทุก ๆ ท่านนั่งอยู่เฉยมิได้ ในเมื่อถึงวันสำคัญของท่าน เช่นนี้จึงได้พร้อมเพรียงกันจัดการบำเพ็ญกุศลตามศาสนา ประเพณีของเรา ทั้งนี้ก็อาศัยหลักทางพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าเคยสั่งสอนไว้ว่า เมื่อบุคคลระลึกถึงอุปการคุณของท่านที่ได้เคยมีมาแก่เราแล้ว มาบัดนี้ท่านล่วงลับไปแล้ว เราจะปรารถนาที่จะฉลองพระคุณท่านก็มีโอกาสโดยให้กระทำคุณงามความดีตามทางพระศาสนาด้วยการบำเพ็ญกุศล จะด้วยการสมทานศัลยกรรมก็ตามหรือบริจาคทานก็ตามหรือทำความดีอะไรอื่นก็ตาม แล้วก็ประมวลคุณงามความดีเหล่านั้นเป็นเสมือนหนึ่งเครื่องสักการะอุทิศเฉพาะท่านให้เกิดความสุขความเจริญตามสมควรแต่คติวิสัยของท่าน

อันนี้เป็นประเพณีทางพุทธศาสนาของเราบัญญัติไว้จึงได้กระทำต่อ ๆ มา ท่านอาจารย์ปรีดี ท่านล่วงลับไปแล้วแต่เพียงชีวิตร่างกาย แต่ส่วนคุณงามความดีของท่านยังปรากฏอยู่ในจิตใจ ศรัทธาบูชาหรือผู้เคารพนับถือญาติมิตรท่าน หาได้ล่วงลับดับขันธ์ไปไม่ ที่ท่านทั้งหลายมาประชุมกัน ณ ที่นี้ก็เพราะอาศัยคุณงามความดีของท่านเชื้อเชิญมาไม่ใช่ตัวของท่านเชื้อเชิญพวกท่านทั้งหลายมาหรอก แต่เพราะอาศัยคุณงามความดีของท่านที่เคย

ปรากฏมาแล้วหรือเคยมีต่อท่านทั้งหลายมาแล้วนั่นเอง จึงชักชวนให้ท่านทั้งหลายมาร่วมบำเพ็ญกุศลเป็นการแสดงน้ำใจระลึกถึงคุณงามความดีของท่าน

การระลึกถึงคุณงามความดีของท่านนี้ ในทางพุทธศาสนาเราก็ยกย่องเสมอตั้งที่บัญญัติให้ระลึกถึงคุณพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการเตรียมตัวเองว่า เมื่อระลึกถึงคุณงามความดีของท่าน เช่นเดียวกับ ระลึกถึงคุณความดีของพระพุทธเจ้า พระธรรม คุณพระสงฆ์ก็ล้วนแต่เป็นความดีความชอบที่คนทั้งหลายก็ปรารถนาทั่วกันทั้งนั้น เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วก็เป็นที่เหตุให้ชวนกระทำคุณงามความดีเหมือนอย่างคุณงามความดีของท่านบ้าง จึงเป็นการกระทำที่เหมาะสมดีกว่าจะส่งอารมณ์ไปในทางอื่น ในทางเบียดเบียนเขาบ้าง ในทางฉ้อโกงเขาบ้าง หรือในทางบาปการอื่นบ้าง นี้ก็ล้วนเป็นภัยเป็นโทษทั้งสิ้น

ส่วนการระลึกถึงคุณงามความดีของท่านผู้นี้ก็ไม่ใช่เสียอะไร มีแต่ชักจูงให้เกิดความดีความชอบคือชักจูงให้เราทำคุณงามความดีเหมือนกับท่านบ้าง ท่านปรีดี พนมยงค์ ท่านก็ได้ดำเนินชีวิตของท่านเป็นแนวทางที่นักปราชญ์ยกย่องสรรเสริญทั่วไป ว่าท่านมุ่งดำเนินชีวิตหรือใช้ชีวิตของท่านเพื่อคุณประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักสำคัญ แก่ประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นสำคัญ หาได้มุ่งคุณงามความดีเพื่อประโยชน์ส่วนตัวของท่านไม่ ด้วยเพราะเหตุนี้ผู้ที่มีสติปัญญาน้อยมีความคิดความอ่านไม่ทันท่านก็พากันว่าท่านเป็นคนอวดดีอวดเก่งประการต่าง ๆ ชวนให้เกิดความริษยาอาฆาต อันนี้ก็เป็นเรื่องที่เรียกว่าช่วยไม่ได้ แต่นิสัยของคนดีแล้วก็ควรจะยึดถือคุณความดีของท่านเป็นแบบฉบับเพื่อ

ตัวเองจะได้ทำคุณงามความดีต่อไป

แต่ผู้ที่เห็นคุณความดีของผู้อื่นแล้วเกิดริษยาเห็นว่าเขาจะดีกว่าตัวเกินไป ก็หาทางเบียดเบียนด้วยประการต่าง ๆ อันนี้เป็นลักษณะของคนพาลไม่ใช่ลักษณะของบัณฑิต หรือไม่ใช่ลักษณะของคนรักดีจริง ๆ เป็นการกระทำความชั่วใส่ตัวเอง อันนี้ก็เรียกว่าไม่เป็นภัยแก่ตัวท่านปรดีหรือแต่เป็นภัยแก่ตัวผู้คิดร้ายนี่เป็นหลักสำคัญ การคิดร้ายนี่มันเป็นการเบียดเบียนผู้อื่นเมื่อมีใครคิดติดต่อกับความชั่วนี้แล้วก็เท่ากับว่าสร้างไฟไว้เผาตัวเอง ท่านอาจารย์ปรดีหาได้เดือดร้อนกับการริษยาอาฆาตของผู้อื่นไม่ เรื่องนี้เป็นที่ปรากฏแก่ท่านทั้งหลายแล้ว ท่านเดินหลักที่จะสร้างคุณงามความดีแก่ประเทศชาติเป็นหลักสำคัญ เมื่อมีโอกาสได้ทำราชการในด้านใดในแผนกใดก็ตามก็พยายามที่จะสร้างคุณงามความดีในตำแหน่งนั้นให้เกิดคุณงามความดีเต็มความสามารถ อันนี้ถ้าว่ากันตามเจตนา หลักของคนดีแล้ว ก็ย่อมจะยกย่องสรรเสริญ แต่คนที่ติเตียนหาว่าอวดเก่งด้วยประการต่าง ๆ นั้นเป็นลักษณะของคนพาล ความเป็นพาลของเขาก็ทรมาณเขาอยู่แล้ว และทำให้เขากระวนกระวายกระเสือกกระสนอยู่เฉยไม่ได้ เห็นเหมือนว่าการกระทำของท่านมาเบียดเบียนตัวเองนั่นแหละเป็นความลำบากเดือดร้อน อันเป็นเรื่องว่าตัวใครตัวมัน คนที่คิดไม่ดีคิดบาปต่าง ๆ นี้ ความไม่ดีนั้นมันก็สนองกับตัวเอง ท่านอาจารย์หาได้เดือดร้อนไม่ แม้ในชีวิตของท่านจะเห็นว่าตกระกำลำบากต้องพลัดที่นาคาคาที่อยู่ก็ตามแต่ท่านก็ถือว่ามันเป็นเรื่องของชีวิตที่ต้องดำเนินไปตามเช่นนั้น แต่ว่าชีวิตจะดำเนินไปอย่างไรก็ตามแต่ความรู้สึกนึกคิดของท่านก็คงยึดอยู่ในหลักคุณธรรมอยู่

เสมอ คือการจงรักภักดีต่อประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อยู่เสมอไป นี่นับว่าเป็นคุณสมบัติที่เหมาะสมแล้วกับฐานะที่ท่าน ได้รับพระราชทานให้เป็นรัฐบุรุษอาวุโส นี่เป็นการเหมาะสมมาก

ทีนี้เมื่อท่านทั้งหลายได้มาปรารภเรื่องจัดงานคล้ายวันเกิด ของท่านวันที่ 11 นี้ แล้วการที่ท่านทั้งหลายได้บูชาคุณความดีของท่านจึงได้มาบำเพ็ญกุศลกันตามศาสนประเพณีเช่นนี้ก็เป็นการน้อมนำคุณงามความดีของท่านไว้เป็นเครื่องเตือนตัวเตือนใจของเราเองว่า เราควรจะดำเนินชีวิตให้มีคุณประโยชน์แก่ตัวเองบ้าง แก่ผู้อื่นบ้าง การดำเนินชีวิตของคนเรามุ่งแต่ประโยชน์ส่วนตัวฝ่ายเดียวเท่านั้นยังไม่เป็นการเพียงพอต่อศักดิ์ศรีของมนุษย์ จำเป็นต้องเผื่อแผ่เจือจุนแก่ผู้อื่นด้วย ข้อนี้ก็ได้อะไรอย่างจากสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราที่ได้ปฏิบัติมาแล้ว เมื่อพระองค์ได้สำเร็จเป็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบรรลุลูกคุณงามความดีด้วยพระองค์เอง เปี่ยมไปด้วยพระบารมีทุก ๆ อย่าง ถ้าพระองค์เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวนิ่งเฉย ๆ ไม่ต้องทำอะไรก็ได้ ไม่มีเหตุการณ์อะไรที่จะมาบังคับให้ท่านต้องเผยแผ่ธรรมสั่งสอน แต่ก็ยังมีเรื่องที่มาบังคับท่านก็คือ พระมหากรุณาธิคุณในใจท่านเอง คือว่าทนต์ผู้อื่นตกทุกข์ได้ลำบากไม่ไหว ก็เกิดความสงสาร เมื่อสงสารแล้วก็ต้องการให้เขาช่วยแก้ไขให้เขาพ้นจากความทุกข์ยากลำบากเดือดร้อน จึงยอมเสียสละประโยชน์ส่วนพระองค์ออก เทียบเทศนาแนะนำสั่งสอนประชาชน ถ้าจะคิดดูแล้วพระองค์มีฐานะเป็นเจ้าฟ้าชาย เป็นกุมาร ชาติเป็นชนชั้นสูงไม่น่าจะลงมาประพฤติปฏิบัติเกลือกกลั้วอยู่กับชนชั้นต่ำ ๆ เช่นนี้ ถือเป็นการทรมาณพระองค์โดยไม่สมควร อันนี้พระองค์หาคิดเช่นนั้นไม่ พระองค์

มุ่งในทางที่จะช่วยชักจูงแนะนำคนที่ไม่ดีให้เป็นคนดีขึ้น คนที่ดีอยู่
แล้วก็ให้ทำคุณงามความดียิ่ง ๆ ขึ้นไป แม้ว่าพระองค์นั้นจะสมบุรณ์
อยู่แล้ว แต่ก็ต้องการที่จะทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น คือยอมเสียสละ
ประโยชน์ส่วนตัว จะลำบากยากเข็ญเพียงใดก็ยังมุ่งที่จะแนะนำสั่งสอน
เขาอยู่เรื่อยไป อำนาจที่พระองค์ออกผลความสุขความสบายส่วน
พระองค์ออกเที่ยวเทศนาแนะนำสั่งสอนนี้แหละจึงเรียกว่า
พระพุทธศาสนา ที่เจริญสืบต่อมาจนถึงบัดนี้ตั้ง 2,000 ปีกว่า
แล้ว ก็อาศัยพระกรุณาธิคุณนี้เป็นหลักสำคัญ ถ้าท่านคิดถึง
ประโยชน์ส่วนตัว ใครจะตกทุกข์ได้ยากลำบากเดือดร้อนไม่เข้าใจ
พระพุทธศาสนา คำสอนก็จะไม่มีปรากฏอยู่ในโลกนี้ได้ แต่
พระพุทธศาสนา คำสอนพระพุทธเจ้าที่ปรากฏอยู่ในโลกนี้เพราะท่าน
มุ่งทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น และกินน้ำอัสจรรย คือท่านทำประโยชน์
เพื่อผู้อื่นจริง ๆ ไม่ได้ทำเหยาะเหยะ ไม่ได้ทำอย่างเอาหน้าเอาตา
แต่ทำเพื่อคุณธรรม ทำจรรยาที่สุุดท้าย

ท่านทั้งหลายคงจะทราบพุทธประวัติแล้วว่าในคืนวันจะ
ปรินิพพานนั้นเอง ก็มีปริพาชกชื่อสุภัทฺร มาขออนุญาตพระอานนท์
เข้าเฝ้า พระอานนท์ก็ว่าท่านกำลังป่วยหนักอยู่รบกวนเลย แต่
ท่านสุภัทฺรไม่ยอมทำเดี๋ยวก็ปรารภว่าปรารภนาจะได้เข้าเฝ้า
ตามหาหลายแห่งหลายตำบลแล้วไม่มีโอกาสสักแห่ง มาวันนี้แหละ
จึงจะได้โอกาสเช่นนี้ ก็อยากขอเข้าเฝ้าหน่อยเดี๋ยว พระอานนท์
ก็ไม่ยอมทำเดี๋ยว ขณะกำลังโต้ตอบอยู่นั้นเอง เสียงก็ได้ยินไปถึง
พระองค์ก็ทรงอนุญาตเข้าเฝ้า ก็ได้ทรงสั่งสอนสาวกองค์สุุดท้าย
นี้แหละเรียกว่าทำประโยชน์แก่ผู้อื่นจนจรรยาที่สุุดท้าย บรรดาศาสดา
ทั้งหลายใครทำอย่างนี้ได้บ้าง มีแต่ประโยชน์หาประโยชน์ส่วนตัว

เป็นหลักทั้งนั้น ส่วนพระพุทธเจ้าของเราทรงทำประโยชน์ให้ผู้อื่น เป็นอย่างมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว พระชนม์ของพระองค์มี 80 ปี พระองค์ไปเที่ยวเทศนาสั่งสอนคนอื่นเสีย 45 ปี 45 ปีลบ 80 เหลือเท่าไร? ก็ 35 ปี และ 35 ปีนี้ให้สันนิษฐานว่าเป็น เวลาที่พระองค์ใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว

ถ้าอย่างนี้เป็นที่ใคร่ครวญกันแล้วก็จะเห็นได้ว่า พระองค์ออกบวชเมื่ออายุยี่สิบเก้า ภายในยี่สิบเก้าปีนั้นก็มีการบวชว่ามีพระชายา พระโอรส และเมื่อออกบวชก็ยังเที่ยวแสวงหาหนทางตรัสรู้ อีก 6 ปี ก็เรียกว่าภายใน 35 ปีนี้ พระองค์ใช้ไปในทางประโยชน์ส่วนตัวหมด แต่อีก 45 ปีนี้พระองค์ใช้เพื่อผู้อื่นทั้งนั้น อย่างนี้แหละ ที่น่าเคารพกราบไหว้บูชา แต่การกราบไหว้บูชานี้ ก็อยากจะขอ ร้องญาติโยม ณ ที่นี้ว่า เราไม่ควรจะเพียงกราบไหว้บูชาเท่านั้น จะต้องทำเยี่ยงอย่างแบบท่านด้วยแม้ว่าท่านยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตัวต่อส่วนรวมต่อผู้อื่นจนสุดความสามารถ เราจะทำอย่างท่าน ไม่ได้ แต่ให้ถือนโยบายทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมเข้าไปเป็นเยี่ยงอย่างบ้าง เราจะเอาแต่ประโยชน์ส่วนตัวฝ่ายเดียวมันเป็นไปได้ในทางแคบ

หรือแม้กระทั่งว่า เป็นไปเพื่อครอบครัวมันก็ไม่กว้างขวาง เพราะฉะนั้นในฐานะเกี่ยวกับชาวพุทธก็ควรจะได้บูชาพระองค์ ด้วยการประพฤติดีปฏิบัติชอบ จะประพฤติดีปฏิบัติชอบอย่างไร ในที่นี้ก็ใคร่จะขอชักชวนให้ทุกคนบำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่นให้ มากเราได้รับประโยชน์มีความสุขความสบายอย่างไรก็ควรจะนึก ถึงผู้อื่นบ้าง อย่าหวังเอาแต่ประโยชน์ฝ่ายเดียวเท่านั้น แต่กว่ากัน ที่จริง ๆ แล้ว ความเป็นอยู่ภายในครอบครัวของตนนั้น ต่างก็มุ่ง ความดีให้แก่กันและกัน ไม่ใช่มุ่งร้ายให้แก่กันและกัน แต่ถ้ามุ่งร้าย

ให้แก่กันและกันแล้วก็ควบคุมกันไม่อยู่ แต่คนที่ควบคุมกันอยู่เป็น
พี บ้า หน้า อา ปู่ ย่า ตา ยาย ที่เคารพรัก ต่างคนต่างก็มุ่งความ
ดี ความงาม ความเจริญ ความสบายแก่ผู้อื่นทั้งนั้น ในฐานะปู่ย่า
ตายายพ่อแม่ก็พยายามให้ความอนุเคราะห์ อันนี้ก็เป็นการทำเพื่อ
ประโยชน์เพื่อผู้อื่นอยู่แล้ว ยิ่งขยายวงกว้างออกไปถึงประเทศชาติ
แล้วก็ยังจะได้ประโยชน์มากมาย

เราทุกคนมีความบูชาพระพุทธเจ้าด้วยและประพฤติตาม
เยี่ยงอย่างพระพุทธองค์ที่ได้ปฏิบัติมาแล้วเพื่อประโยชน์ต่อผู้อื่นก็
จะชื่อว่าเป็นการเชิดชูคำสอนของพระองค์ให้มั่นคงยืนยาวสืบไป
พระพุทธศาสนาโปรดเข้าใจว่าไม่ใช่วัตถุแต่ศาสนาเป็นคำสอนแต่
คำสอนนั้นไม่มีใครประพฤติปฏิบัติตนก็จะมีประโยชน์อะไร ที่จะ
ได้ประโยชน์ก็ต้องมีผู้ประพฤติปฏิบัติตาม ก็พระพุทธศาสนาเข้า
มาเมืองไทยในเมืองไทยเรานี้ก็หนึ่งพันปีมาแล้ว นี่เราก็ได้รับการ
สนับสนุนดูว่าพระพุทธศาสนาได้เข้าครอง ทรงคุ้มครองคนไทย
ให้เป็นไทมาได้จนบัดนี้ ก็เพราะหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา
เป็นหลักสำคัญ เราจะเห็นได้ว่า คำสอนมีเมตตากรุณา สอนให้ทำ
หน้าที่อุปการะแก่กันและกัน พ่อแม่แก่ลูก ครูบาอาจารย์กับลูก
ศิษย์อย่างนี้เป็นต้น

คำสอนในพระพุทธศาสนาไม่มีตรงไหนเลยที่สอนให้เบียด
เบียนกัน มีแต่สอนให้ช่วยเหลือกัน เจือจุนซึ่งกันและกัน แปลว่า
ถ้าเราทุกคนต่างพยายามที่จะให้ชีวิตของเราให้ประโยชน์แก่ผู้อื่นทั่ว ๆ
ไปแล้ว มันก็จะกันไปเพื่อความอนุเคราะห์ สงเคราะห์ เป็นไปเพื่อ
ความอยู่เย็นเป็นสุข แต่ที่เรายุ่ง ๆ อยู่ทุกวันนี้ โปรดทราบเถิด
ว่า ล้วนแต่ผู้ทำเพื่อประโยชน์ส่วนตัวเท่านั้นมีการลักขโมยกัน

ข่มแข่งรังแกกัน มีการฆ่าอะไร กันตามอำเภอใจ ถือว่ามีอำนาจ
วาสนาก็ทำกันไปตามอำเภอใจ อันนี้มันไม่ใช่ลักษณะของมนุษย์
ลักษณะของมนุษย์แล้วจะไม่ทำอย่างนั้น มันต้องมีการเอื้อเพื่อเผื่อ
เผื่ออย่างพวกสัตว์เดรัจฉานมันไม่เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ มันจะเผื่อแผ่
กัน ตัวแม่มีลูกตัวเล็ก ๆ อยู่ช่วยตัวเองไม่ได้ แม่มันก็ระมัดระวัง
พอโตแล้วมันไม่รู้จักกันแล้ว มันเสียเปรียบคนก็ตอนนี้ เพราะมนุษย์
เราไม่ยอมทิ้ง เราพยายามอุปการะเกื้อกูลอุดหนุนกันอยู่เรื่อย ๆ
ข้อนี้ได้ประโยชน์ ก็ตั้งที่ท่านทั้งหลายได้ทำกันอยู่บัดนี้ ถือว่าที่
ท่านมาบำเพ็ญกุศลกันนี้ ไม่มีใครบังคับ แต่ว่าคุณงามความดีของ
ท่านปริตินั่นเองมันบังคับให้ทุก ๆ ท่านได้มาทำบุญ เพื่อเป็น
การสนองคุณงามความดีของท่าน เรียกว่า งาม ๆ ว่ามากกระทำความดี
เพื่อบูชาคุณงามความดีของท่าน อันนี้มันเป็นไปเพื่อคุณงามความ
ดีของบุคคลเพื่อความ สุขความ เจริญกันทั้งนั้นก็หวังว่าทุกท่าน
คงจะได้ศึกษากันในเรื่องคุณงามความดีของท่านไว้เป็นแบบอย่าง
อยู่แล้ว เพราะฉะนั้นคุณงามความดีของท่านที่ควรจะได้นำมา
ประพฤติปฏิบัติ ก็ให้ช่วยกันฟื้นฟูไว้กับตนเองหรือแนะนำสั่งสอนคน
อื่นเขาด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการเชิดชูคุณงามความดีของท่านให้อยู่
ต่อไป คุณงามความดีนี้เป็นประโยชน์กับทุกครั้งทุกสมัยไม่ใช่
ประโยชน์เวลาใดเวลาหนึ่งหรือที่ใดที่หนึ่งเท่านั้น ท่านจะเห็นได้ว่า
พระพุทธเจ้าที่ท่านได้สั่งสอนศาสนานี้ก็ล้วนแต่ต้องการให้เกิดคุณงาม
ความดีทั้งนั้นโดยเฉพาะอยากจะเน้นหนักก็คือศีล 5 อาตมาก็ได้รับ
ให้เป็นสมเด็จศีล 5 อยู่แล้ว เพราะไปที่ไหนก็ศีล 5 ก็โดยน้ำใสใจ
จริง ก็เห็นว่าถ้าทางพุทธเราลองได้ทั้งศีล 5 เสียแล้วก็หมดเรื่อง
กัน เป็นชาวพุทธแต่เพียงชื่อ เป็นชาวพุทธธรรมนิยมไป โดย

ศีล 5 นี้มันเป็นรากเหง้าที่จะสร้างคุณงามความดีหรือจะสร้าง
ความอัปรีดิ์ หรือสร้างบาปสร้างกรรมกันต่าง ๆ ก็เพราะศีล
5 นี้แหละ

ถ้าไม่เอาศีล 5 แล้วก็ตั้งปราภฏอยู่ในเมืองไทยทุกวันนี้แหละ
ข่าวอาชญากรรมที่ปราภฏอยู่นี้มันล้วนแต่ไม่มีศีล 5 อยู่ทั้งนั้น ถ้า
มีศีล 5 อยู่แล้วก็จะไม่มีอย่างนี้เกิดขึ้น ทำไมพระพุทธเจ้าจึงยก
ศีล 5 นี้ขึ้นมา เพื่อให้คนราประพฤติปฏิบัติก็เพราะว่าความดีจริง ๆ
ใครทุกคนที่เป็นมนุษย์แล้วจะรู้สึกเหมือนกันหมดไม่ว่าแขก ฝรั่งเศส
มังก่า ลาว ญวน ว่าเราไม่ชอบให้ใครมาเบียดเบียนชีวิตร่างกาย
เบียดเบียนเชื้อสายประเพณี มาโกหกหลอกลวงไม่มีใครชอบ
เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วเราก็คงจะได้ส่งเสริมตามฐานะที่เราเป็น
พุทธศาสนิกชน เชื่อแล้วว่าผู้ที่ปฏิบัติธรรมตามคำสั่งสอนของ
พระพุทธเจ้าจะไม่ไปสู่ทางชั่วมีแต่จะไปสู่ทางที่ดีกันทั้งนั้น ก็เมื่อ
ท่านได้วางเป็นหัวข้อศีลไว้ให้เราปฏิบัติ เรารวดเร็ว ก็เพื่อให้เกิดคุณ
ความดีต่อเรานั้นเองเพื่อจะได้สมกับความเป็นศักดิ์ศรีของความ
เป็นมนุษย์ เพราะว่ามันมนุษย์เราถ้าจะไปมัวเบียดเบียนกันก็เท่ากับ
เป็นการลดศักดิ์ศรีของเราลงไปเท่ากับสัตว์เดรัจฉานไม่แตกต่างกัน
เท่าใด มนุษย์เราดีกว่าสัตว์เดรัจฉานก็เพราะว่าเรามีคุณงาม
ความดีที่เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันดังนั้นก็อยากจะให้ช่วยกัน
ส่งเสริมคำสอนของพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะเพียงศีล 5 ข้อนี้แหละ
ขอให้เราระมัดระวังรักษา ส่งเสริมไว้เสมอคือให้เทียบอกเขาอก
เรา เรารักเกลียดทุกชั้นจิตใจผู้อื่นเขาก็รักเกลียดทุกชั้นนั้นนั่นเหมือน
กัน

เมื่อเราไปเบียดเบียนเขาได้เขาก็ต้องมาเบียดเบียนเราตอบ

แทนบ้าง การไปเบียดเบียนคนอื่นเขาเนี่ย เช่นเราไปเบียดเบียน
ทรัพย์สมบัติเขา ชีวิตเขาบ้าง ก็เท่ากับเราไปก่อศัตรูด้วย และเมื่อ
ศัตรูที่เราไปเบียดเบียนเขาได้แล้ว เขาก็ยอมตั้งตัวเป็นศัตรูมา
แก้แค้นเราบ้าง อันนี้เป็นหลักที่ว่าคนเรามีศัตรูแล้วก็นอนตาไม่หลับ
เพราะฉะนั้น ทางพระศาสนาต้องการให้มีเมตตาไม่ต้องการให้มี
ศัตรูที่ไหนเลย นอกจากเราจะไม่มีความกลัวแล้วเราก็จะต้องไม่เบียด
เบียนคนอื่นด้วย การเทียบบอกเขาออกเราว่าเขาโกรธเกลียด ทุกข์
อันนั้น เพราะฉะนั้น เราก็ไม่ควรไปเบียดเบียนชีวิตร่างกาย สมบัติ
ของเขา เชื่อสายประเพณีเขา อย่าเบียดเบียนความซื่อสัตย์
สุจริตเข้าตัวเขา อันนี้นับว่าเป็นข้อสำคัญที่จะสร้างกว่าประการ
อื่น ๆ ก็ไปจากศีลทั้ง 5 ข้อนี้ แล้วศีลก็เว้นการฆ่าสัตว์ การ
ลักทรัพย์ การประพฤตินิดในกาม... ผู้คนดีก็จะสามารถได้เรียบร้อย
ดี ก็คือข้อหา คือสุราเมรัย อันนี้เป็นเรื่องที่ว่ามหัศจรรย์เหลือเกิน
ว่า คนไทยอย่างเราก็รักษาศีลสุราเมรัยมาตั้งแต่สมัยไหน เรียกว่า
พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่เมืองไทย จนรู้เช่นเห็นชีวิต เห็นโทษของ
สุรากันมาแล้วทั้งนั้น แต่ถึงอย่างนั้นเราก็ตายหน้าไหว้หลังหลอกอยู่
อาจจะสนุกสนานเข้า เราก็พลอยจะทานเหล้าอยู่ร่ำไป คิดเสียว่าไม่
เป็นไร

พระท่านว่า สุราเมรัยนี้ มันทำให้เกิดความมัวเมา มี
เมา และหลงใหลใฝ่ฝัน ไม่มีสติสัมปชัญญะที่จะครองตัวเองให้
เรียบร้อย บางครั้งที่ทำในสิ่งเสียหายด้วยประการต่าง ๆ ที่สุ
จนกระทั่งเบียดเบียนพ่อแม่ อันนี้เพราะน้ำเมาแท้ ๆ แล้วก็ทุกอย่าง
ก็ไม่มีค่าดีเลย น้ำเมาแม้แต่โทษเท่านั้น พระพุทธเจ้าทรงเห็น
โทษตั้งแต่สองพันกว่าปีมาแล้ว ว่าโทษของน้ำเมานี้มีอะไรบ้าง

ท่านก็ได้จรรย์ ได้สั่งสอนมาแล้วทั้งนั้น ก็ยังไม่หมดไปจากโลก
ได้ อันนี้ก็เป็นธรรมดา พระพุทธเจ้าจะไปเที่ยวสั่งสอนประชาชน
ตั้งหลายสิบล้าน หลายร้อยล้านได้อย่างไร เพราะฉะนั้น เราเป็น
คนไทย เราได้รับประโยชน์จากพระพุทธศาสนามาแล้ว ปู่ย่าตา
ยายเรายอมรับพระพุทธศาสนาเป็นมรดกตกทอดมาถึงทุกวันนี้

เราเป็นชั้นลูกชั้นหลาน ก็รู้อยู่แล้วว่า พระพุทธศาสนา
เป็นมรดกที่ล้ำค่า และคุ้มครองคนไทยเอาไว้รอดจนบัดนี้ ควรที่
เราจะได้เทอดทูน การได้เทอดทูนพระศาสนา ดังได้กล่าวไว้แล้ว
ว่า พระพุทธศาสนาไม่ใช่วัตถุ เราจะไปมัวหลงแต่วัตถุอยู่ไม่ได้
ต้องอยู่ที่การปฏิบัติ คือปฏิบัติตามโบราณกาลของเราได้วางไว้
เป็นระเบียบ เพื่อจะเตือนตัวเตือนใจพุทธศาสนิกชนโดยเสมอ ๆ
เพื่อจะได้คงเป็นระเบียบไว้ว่า จะทำบุญสุนทานในทางพระศาสนา
ที่ไหนเมื่อไหร่ จะต้องเริ่มด้วยการขอศีลก่อนเสมอ เพื่อจะได้ปลุกใจ
ให้สำนึกว่าเราเป็นคนนับถือพระพุทธศาสนาและพระพุทธ
ศาสนาก็ต้องการไม่ให้เราไม่ฆ่าสัตว์ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤตินิन्द
ในกาม ก็เป็นการเตือนตัวเตือนใจอยู่ทุกวันนี้ ประเพณีการสมาทาน
ศีลนี้ไม่ใช่ของพระพุทธเจ้าสันนิษฐานว่าเป็นโบราณอาจารย์
ของเรานี้แหละวางเป็นระเบียบไว้ ก็ที่อาตมายกย่องศีล 5 ก็เริ่มตั้ง
แต่การสมาทาน เราสมาทานนี้ก็เพราะว่า พระพุทธศาสนาเข้ามา
สู่เมืองไทย มาด้วยภาษาบาลียึดถือภาษาบาลีเป็นภาษาหลัก
ภาษาครูบาอาจารย์ ทั้งไม่ได้ทางฝ่ายพระ เมื่อบวชเรียนมา
แล้ว ก็ต้องเรียนภาษาบาลี พอรู้ศึกษาใจความได้แต่ญาติโยมไม่
ได้ศึกษาก็ไม่รู้เรื่องไม่รู้เนื้อเรื่องไม่รู้ใจความจึงทำตามคำสั่งเฉย ๆ
โดยไม่รู้เรื่อง นี่เป็นภัยอีกข้อหนึ่งเช่นเดียวกัน แต่กระนั้นเราก็ตึง

ไม่ได้ เวลานี้ก็มิมีผู้ที่เขาแปลภาษาบาลีซึ่งเป็นคำสวดมนตร์ เป็น
บุญกรรมต่าง ๆ แผลไ้วมากมาย จะรู้เรื่องก็ไปดูที่คำแปลก็ได้

เมื่อเรารู้ใจความแล้ว ก็จะช่วยให้เราตั้งอกตั้งใจกับพระพุท
ศาสนาตามหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนเพราะการประพฤติปฏิบัติ
นี้ก็ไม่ต้องรอวันพระวันโกน เรามีชีวิตอยู่ก็ควรอยู่ในศีลในธรรม
ประพฤติตัวตามคำสอนของพระพุทธเจ้า แม้ศีลห้าข้อนี้เราไม่
สามารถรักษาได้ทั้งห้าข้อ ก็เอาข้อใดข้อหนึ่งก็ไม่เสียหาย
อะไรหรอก เมื่อสามารถทำได้เข้าใจเราก็ทำได้เท่านั้น

ความดีเรียกว่ามีได้เปรียบ ยิ่งเมื่อได้ทำดีมาก ๆ มันก็ติดลวด
ความดีก็ได้สนองผล ให้ผู้กระทำอยู่แล้วที่ปรารถนาก่อนนี้ก็เป็นคำ
ที่ประกาศอยู่ทั่วไปแล้ว ก็อยากจะแนะนำหนังสือสักเล่มหนึ่งแก่
ชาวพุทธทั่วไปคือ “นวโอวาท” หนังสือนวโอวาทนี้เป็นหัวข้อ
คำสอนที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้าวิจิตรญาณวโรรส ได้ทรงรวบรวม
เอาไว้ สำหรับให้เราได้ศึกษาและได้ประพฤติปฏิบัติตามโดยไม่
ต้องลงทุนลงรอนอะไรหนักหนา และท่านก็ยังจัดไว้ดีกว่า ประเภท
ทั่วไปเรียกว่า ธรรมวิภาษ ซึ่งชาวพุทธทั่วไปก็ควรจะรู้เช่นว่าผู้
หลักผู้ใหญ่ก็ควรจะมีเมตตากรุณา อะไรต่าง ๆ บ้างอันนี้ก็เอา
มารวมไว้เพื่อให้เราได้รู้ได้ประพฤติปฏิบัติตามและโดยเฉพาะสำคัญ
อย่างมากก็คือ ที่ปฏิบัติคือข้อที่พระพุทธเจ้าสอนชาวบ้านโดย
ตรง ท่านรวบรวมเอาไว้สำหรับให้เห็นให้เหมาะสมกับชาวบ้าน
เริ่มตั้งแต่หน้าที่พ่อแม่เลี้ยงดูลูกอย่างไร ลูกได้รับอุปการะจากพ่อ
แม่แล้วจะตอบแทนอย่างไร หน้าที่ของครูบาอาจารย์ทำอย่างไร
ลูกศิษย์ทำอย่างไร หน้าที่ของเพื่อนทำอย่างไร อะไรต่าง ๆ เหล่านี้
เอามารวมเอาไว้ เท่ากับว่าเป็นคู่มืออย่างดีที่สุดทีเดียว เป็นแผนที่

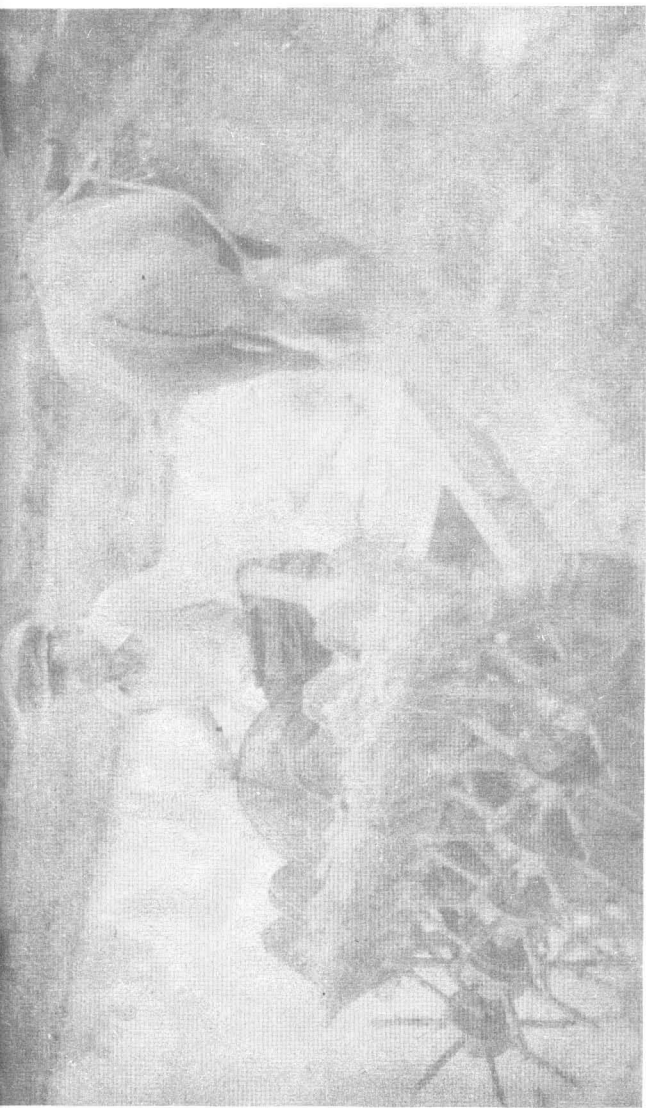
การดำเนินชีวิต เพื่อความสุขความสบาย อยากแนะนำให้ญาติโยมทั้งหลายได้สนใจเอาไว้อีกเล่ม ราคามันไม่แพงเท่ากับก๊วยเตี๋ยวขามเตี๋ยว แต่เรามีหนังสือไว้แล้วเท่ากับว่าเรามีคำสอนที่ดีคอยดักเตือนอยู่เสมอ

อาตมาคอยแนะนำพระที่เขามาบวช เมื่อบวชแล้วก็มีหนังสือนวโอวาทนี้ประจำใจ และก็นี่เคยทิ้งไว้ที่วัดแต่มาตอนหลังก็กำชับว่าให้นำติดตัวไปที่บ้านด้วยเอาเก็บไว้ตรงหัวนอนและให้ใช้หนังสือนี้เวลาขึ้นที่นอนให้หยิบหนังสือนวโอวาทนี้มาพลิกอ่านและอ่านนี้พิเศษอยู่น้อยก็คือหัวข้อที่เราจะพบปะอยู่บ่อย ๆ ก็คือ “คิหิปฏิบัติ” หน้าที่ของชาวบ้านก็ให้อ่าน หน้าที่ของชาวบ้านอยู่ท้ายเล่ม จากท้ายเล่มก็ไปยังต้นเล่มให้อ่านไปจนกว่าจะง่วง แต่หนังสืออย่างนี้รับรองไว้เลยว่าไม่เกิน 5 นาที ก็ง่วง และขอเตือนว่าเมื่อง่วงแล้วไม่ต้องฝืน ปิดหนังสือดับไฟแล้วนอน แต่ก่อนหลับก็ให้นึกว่านี่พระพุทธเจ้าตามมาสอนเราถึงที่นอน ทำให้เราหวนระลึกไปว่าอ่านอะไรเข้ามาบ้าง อ่านคำสอน หรืออ่านคำห้ามในระหว่างทบไปทวนมานี้ถือเป็นการปล่อยอารมณ์ ทำให้จิตว่าง ก็จะหลับสบาย ทำอย่างนี้ทุกวันเรียกว่าอ่านมนตร์ที่เราสวดมนตร์ “อิติปิโส...” อะไรนั้นเราไม่รู้เรื่อง แต่เราทำตามธรรมเนียมไปแต่ถ้าเราอ่านมนตร์และจะรู้เรื่องราวว่าท่านห้ามหรือสอนอะไรบ้าง เราก็อ่านไปทวนต้นจนกระทั่งจบแล้วก็เวียนขึ้นมาใหม่ เวียนอยู่เรื่อยอย่างนี้ ถ้าได้สักสองจบสามจบ เราก็อาจจำติดตัวไปได้นะ

เมื่อจำได้แล้วก็ไม่จำเป็นจะต้องพกหนังสือ ไปไหนก็มีคำสอนของพระพุทธเจ้าติดตัวไปด้วย คำสอนทั้งหมดนี้โปรดทราบเถิดว่า เป็นคำสอนที่ออกจากสติปัญญาของพระองค์ ซึ่งพระองค์

เป็นผู้บริสุทธิ์บริบูรณ์ เพราะฉะนั้นคำสอนของท่าน ก็ต้องเป็นสิ่ง
บริสุทธิ์บริบูรณ์เป็นของแท้จริง ถ้าเราจะได้ก็เท่ากับเราจะจำสติ
ปัญญาของพระพุทธเจ้ามาเพิ่มสติปัญญาของเราให้มันกว้างขวาง
ละเอียดอ่อนยิ่งขึ้นก็เป็นคุณเป็นประโยชน์ต่อเราอย่างนี้ไม่ควรจะ
ท้อใจว่าเราเป็นคนโง่เง่าเต่าตุ๋นเป็นคนล้าสมัย ไตโนเสาร์เต่าพันปี
เป็นความคิดที่ผิด ที่จริงคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไม่ใช่คำสอน
ของไตโนเสาร์เต่าพันปี แต่ตั้งสองพันกว่าปีมาแล้วมันก็ยังอยู่แจ่มใส
อย่างนี้ไม่มีลด ศิลห้มันก็เป็นศิลปะอยู่อย่างนี้ หรือศิลปะสอง
ร้อยยี่สิบเจ็ดมันก็เท่ากันเพราะฉะนั้น เราก็ควรที่จะบูชาพระพุทธ
เจ้า บูชาพระธรรมเจ้า พระสังฆเจ้า ด้วยการประพฤติปฏิบัติชอบ
ตามแนวคำสั่งสอนของท่านทำตามอาตมาได้ชี้แจงมานี้ ก็เชื่อว่า
พุทธศาสนิกชนที่บูชาพระพุทธศาสนาด้วยการประพฤติปฏิบัติ
ชอบได้เสมอ ก็ไม่ต้องเป็นห่วงว่าอายุ วรรณะ สุข พละ จะไม่
เจริญแก่เรา เพราะว่าอายุวรรณะ สุขะ พละ และ ปฏิภาณ มหาสม
บัติ มันจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการกระทำความดีเท่านั้นเมื่อญาติโยม
ได้พยายามกระทำความดีให้แก่ตัวอยู่แล้ว อายุ วรรณะ สุขะพละ
ปฏิภาณ และมหาสมบัติ ก็จะมีเจริญทั่วกัน ก็ขอยุติคำปราศรัยแต่
เพียงเท่านี้. □

ชีวประวัติย่อ

ในวันที่ 2 พฤษภาคม 2526 รัฐบุรุษอาวุโสของประเทศไทย เสียชีวิตอย่างสงบในดินแดนอันไกลโพ้น บ้านเลขที่ 173 ซานกรุง ปารีส ประเทศฝรั่งเศส

ท่านปรีดี พนมยงค์ บัดนี้จึงเหลือเพียงประวัติศาสตร์ยิ่งใหญ่ ไว้ให้ลูกหลานได้ศึกษาเป็นเยี่ยงอย่างของความดีงามและการต่อสู้ เพื่อประเทศชาติ

ท่านปรีดีเป็นลูกชาวนา จากอำเภอรุ่งเก่า จังหวัดพระนคร ศรีอยุธยา เริ่มและเรียนจบชั้นประถมศึกษาจากจังหวัดบ้านเกิด ต่อชั้นมัธยมเตรียมที่โรงเรียนวัดเบญจมบพิตร จบมัธยม 6 ที่ โรงเรียนตัวอย่างมณฑลกรุงเก่า และเรียนเพิ่มเติมอีก 6 เดือนที่ โรงเรียนสวนกุหลาบ

ด้วยอายุยังเยาว์เกินกว่าเกณฑ์ที่จะศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น ไป จึงกลับไปทำนาที่บ้านอีก 2 ปีแล้วจึงเรียนโรงเรียนกฎหมาย ที่กระทรวงยุติธรรม

อายุยังไม่ถึง 20 ปีบริบูรณ์ ท่านสอบไล่ได้กฎหมายชั้น
เนติบัณฑิต และปีต่อมาเป็นสมาชิกแห่งเนติบัณฑิตสภาพร้อม ๆ
กับได้ทุนจากกระทรวงยุติธรรมไปเรียนนิชากกฎหมายที่ประเทศ
ฝรั่งเศสเป็นเวลา 7 ปี ได้รับปริญญาดุษฎีบัณฑิตกกฎหมาย
(Docteur en Droit) ฝ่ายนิติศาสตร์ (Sciences Juridiques)
ซึ่งนับเป็นปริญญาชั้นสูงสุดของฝรั่งเศส และเป็นคนไทยคนแรก
ที่ได้รับปริญญานี้ รวมทั้งได้ประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นสูง
ในทางเศรษฐกิจอีกด้วย

ที่สำคัญคือ ระหว่างที่ศึกษาอยู่นั้นได้ร่วมกับเพื่อนนักเรียน
ไทยตั้ง "สามัคยานุเคราะห์สมาคม" และเป็นเลขาธิการในปี 2467
และต่อมาได้เป็นสภานายก

ในปีสุดท้ายร่วมกับเพื่อน 6 คนประชุมก่อตั้ง "คณะราษฎร"
กระทั่งเดินทางกลับประเทศไทยเมื่ออายุได้ 27 ปี เริ่ม
รับราชการที่กระทรวงยุติธรรม เป็นผู้พิพากษาผู้ช่วยเลขานุการกรม
ร่างกฎหมายและผู้สอนในโรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรม

ปี 2471 ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นรองอำมาตย์
เอกหลวงประดิษฐมนูธรรม

ในวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ร่วมทำการอภิวัฒน์กับสมาชิก
คณะราษฎร เพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช
มาเป็นระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญ

શ્રી મહાવાસવાજી

งานของท่านปรีดี

หลังจากการอภิวัฒน์ ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2475 และดำรงตำแหน่งเลขาธิการของสภาผู้แทนราษฎรคนแรกของสภาฯ

ในช่วงการร่างรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินซึ่งต่อมาเรียก “รัฐธรรมนูญ” ฉบับ 10 ธันวาคม 2475 ท่านปรีดี เป็นอนุกรรมการร่างอยู่ด้วย

เนื่องจากท่านเป็นกรรมการราษฎร (ต่อมาเรียกรัฐมนตรี) ท่านได้เสนอเค้าโครงเศรษฐกิจหรือที่เรียกกันว่า “สมุดปกเหลือง” ซึ่งเป็นสาเหตุให้ท่านปรีดีและภรรยาถูกบังคับให้ต้องเดินทางออกไปยังประเทศฝรั่งเศสเนื่องจากรัฐมนตรีฝ่ายข้างมากไม่เห็นด้วย มีการปิดสภาผู้แทนราษฎร

จนกระทั่งพ.อ.พหลพลพยุหเสนาตั้งคณะรัฐบาลขึ้นจึงได้เดินทางกลับมาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศตามลำดับ

ขณะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์การเมืองโดยเป็นผู้ประศาสน์การมหาวิทยาลัย จนกระทั่งในการเลือกตั้งครั้งที่ 2 ในปี 2480 ได้เข้าร่วมในคณะรัฐมนตรีโดยรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อมีการยุบสภาเพื่อเลือกตั้งใหม่ หลวงพิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ท่านปรีดี รัับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นเวลา 3 ปี

ตลอดช่วงการทำงาน ผลงานที่สำคัญยังคงเป็นที่ประจักษ์อยู่จนกระทั่งบัดนี้ไม่ว่าจะเป็นด้านกฎหมาย เศรษฐกิจกิจการคลัง และการต่างประเทศ

กระทั่งระหว่างการรุกรานของประเทศญี่ปุ่นเมื่อครั้งสงครามโลกครั้งที่ 2 ท่านปรีดีถูกทำให้พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังไปเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ช่วงนี้เองได้ทำการก่อตั้งขบวนการเสรีไทย ขึ้น

ภายหลังสงครามสิ้นสุดลง ได้รับโปรดเกล้าฯ ยกย่องไว้ในฐานะรัฐบุรุษอาวุโสด้วยถือว่ามีส่วนรักษาสถาบันภาพไมให้กลายเป็นประเทศผู้แพ้สงครามได้ โดยดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาราชการแผ่นดินในปี 2488

ท่านปรีดี เป็นนายกรัฐมนตรีอยู่ 3 สมัย ครั้งแรกจากการเลือกตั้ง แต่ลาออกเพื่อประกาศใช้รัฐธรรมนูญ และได้รับเลือกตั้งเข้ามาใหม่ แต่เมื่อมีเหตุการณ์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลเสด็จสวรรคต จึงอัญเชิญพระเจ้าอนงยาเธอเจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดชครองราชย์ หลังจากการประชุมสภา ท่านได้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่ก็ได้รับการแต่งตั้งอีกครั้งหนึ่ง อยู่ได้เพียงสอง

เดือนเศษ ก็ลาออก ต่อมาในวันที่ 8 พฤศจิกายน 2490 "คณะรัฐ
ประหาร" ได้ทำการล้มล้างรัฐบาล พล.ร.ต.ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์
ท่านปรีดี พนมยงค์ ลี้ภัยไปสิงคโปร์และต่อไปยังประเทศจีน
ซึ่งขณะนั้นประธานาธิบดีเจียงไคเช็คเป็นผู้ปกครองจีนแผ่นดินใหญ่
นับเป็นการจบบทบาททางการเมือง แม้เมื่อ 2 ปีต่อมา
ท่านจะเข้าร่วมต่อต้านฝ่ายคณะรัฐประหารใน "กบฏวังหลวง"
แต่ก็ต้องลี้ภัยจนตลอดอายุขัย

ท่านปรีดีอยู่ประเทศจีนตั้งแต่ปี 2492-2513 รวม 21 ปี และ
ที่ประเทศฝรั่งเศสอีก 13 ปี トラบจนถึงแก่อสัญกรรม สิริรวม
82 ปี 11 เดือน

ความสำเร็จของหนังสือเล่มนี้คงจะมีขึ้นมิได้ หากความร่วมมือ
มีมิได้หลังหันจากหลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งก็ขอขอบพระคุณ
ไว้ ณ โอกาสนี้ คือ คุณดุชนิ พนมยงค์-บุลทัศน์กุล และ มุลนิธิ
ปรีดี พนมยงค์ ที่ได้กรุณามอบภาพถ่ายสำคัญมาประกอบหนังสือ
เล่มนี้ และ ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ที่ได้อนุญาตให้นำบทสัมภาษณ์
ชิ้นสำคัญมาตีพิมพ์

“...ท่านอาจารย์ปรีดี ท่านได้ล่องลับไปแล้วแต่เพียง
ชีวิตร่างกาย แต่ส่วนคุณงามความดีของท่านยังปรากฏ
อยู่ในจิตใจของศิษยานุศิษย์หรือผู้เคารพนับถือ...”

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ

สมเด็จพระสังฆราช

“...คุณราษฎรที่มาเปลี่ยนแปลงการปกครอง ฉันก็
เห็นดีด้วยเพราะว่ามาพลิกแผ่นดินใหม่ให้คนมีสิทธิ
หน้าที่ได้ดีขึ้น แต่ว่าพอคุณราษฎรนี้ทะเลาะกัน
ฉันก็หมดเลื่อมใส หมดศรัทธา...”

พระพิมลธรรม

“...ผมกับเขาก็ไม่ค่อยจะสรวอยกันนัก...”

หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช

“...ตามที่ผมไปเห็นในหลวงและสมเด็จพระราชชนนี
มาแล้วในคราวนี้ ผมกล้าบอกได้อย่างแน่นอนว่า
ท่านมิได้เชื่อว่า คุณหลวงเป็นผู้นำในหลวงตัวที่เขา
เล้าลือกันเลย...”

หม่อมเจ้ากุสุมาวดีวงศ์สนิท สวัสดิวัตน์

